

SOM I ET SPEIL I EN GÅTE

Et møte mellom nyhetsjournalistikken og komikkens formspråk

HOVEDOPPGAVE I MEDIEVITENSKAP

av Johnny Anderson
for cand. polit-graden

Institutt for Informasjons- og Medievitenskap
Universitetet i Bergen
Våren 2005

Til den lesende

Forord

Det skal være sagt at den som bruker tid på å analysere humor tydeligvis selv må ha en manglende sans for humor. Sant er det i hvert fall at opplevelsen av å studere humoristiske uttrykk er noe ganske annet enn å konsumere slikt for atspredelse. Så også opplevelsen av nyhetsjournalistikk som ses gjennom et skarpere analytisk prisme i en sådan sammenheng. Om ikke alt har vært en fryd i denne prosessen, har fenomenet vært et berikende studie verdt.

Takk til Gud og hver mann - og ikke mindre hver kvinne - som har inspirert og oppmuntret underveis i en lang, utfordrende, og lærerik skriveprosess.

En spesiell takk til min veileder Marit Bakke som hele tiden har vist stor tro på prosjektet. Også takk til Leif Ove Larsen, og Åsmund Sjursen for nyttige innspill, Petter Gundersen for hjelp med forside, og Kristin Sande for korrekturlesing. Trekløveret Åge, Morten, og Øystein får også trykksverte for mye moro.

Bergen 15. februar 2005

Johnny Anderson

Innhold

1. INTRODUKSJON	4
1.1 POLITIKER I HARDT VÆR: JAGLANDSAKEN	5
1.2 FJÆR TIL BESVÆR: ET AKTUELT MØTE.....	6
1.3 SPESIFISERING AV PROBLEMSTILLING	8
<i>Tilnærming og fremgangsmåte</i>	10
1.4 DISPOSISJON	10
2. PERSPEKTIVER PÅ MAKT OG MEDIER	12
2.1 MEDIENE: ET MEKTIG ROM TIL INNFLYTELSE	12
<i>Anerkjennelse som maktressurs</i>	13
<i>Symbolisk makt i mediene</i>	14
2.2 KAMPEN OM OPPMERKSOMHET	15
<i>Kondensert mediekommunikasjon</i>	17
2.3 STUNTKOMMUNIKASJON SOM MEDIESTRATEGI	18
3. NYHETSJOURNALISTIKKENS POSISJONERING OG VIRKEMIDLER.....	23
3.1 NYHETSJOURNALISTIKKENS LEGITIMERINGSGRUNNLAG	24
<i>Mellom maktkritikk og markedslogikk</i>	25
3.2 TV-NYHETENES PRESENTASJONS- OG KOMMUNIKASJONSFORMER	27
<i>Nyhetssendingens konvensjoner</i>	28
3.3 JOURNALISTIKKENS UHELDIGE SELVSENSUR.....	32
4. KOMIKK TIL MAKTKRITIKK.....	35
4.1 EN AMBIVALENT POSISJON TIL OPPOSISJON.....	35
<i>Humorens anerkjennelse appell og funksjon i publikum</i>	39
4.2 YTRINGSFORMER, VIRKEMIDLER, OG FORMÅL FOR AKTUELT SAMFUNNSKRITISK TØV	41
<i>Flertydig distanse fra mediekonvensjoner og alvor</i>	43
<i>Humor til alternativ refleksjon og klassifisering</i>	45
<i>Humor til avdekking av sosial uoverensstemmelse</i>	46
4.3 HUMOR SOM KOMMENTAR TIL JOURNALISTIKK OG NYHETSKONVENSJONER	48
<i>Satiriske kommentarer til journalistikken</i>	49
<i>Journalistparodier som degraderende satirisk kommentar</i>	51
5. KYLLINGSTUNTETS KRITISKE POTENSIAL.....	55
5.1 STUNTETS KOMMENTERENDE STRUKTUR: EN ANALYTISK MODELL	56
<i>Brudd og samstilling: Stuntets lattervekkende og satiriske strategi</i>	59
5.2 INDIREKTE SATIRISK KOMMENTAR PÅ NYHETSENDINGENS KONVENSJONER.....	63
<i>Brudd på identitetsbånd mellom TV2 og publikum</i>	63
<i>Speiling og rollebytte: Kyllingmannen som narrereporter</i>	64
<i>Brudd på soundbit: Speiling av journalisters maktutøvelse i intervju</i>	65
<i>Brudd på distanse mellom nyhetsinnslagetets aktører</i>	66
<i>Brudd på distanse mellom nyhetsinnslagetets aktører og publikum</i>	67
5.3 INDIREKTE SATIRISK KOMMENTAR TIL JAGLANDSAKEN SOM NYHETSDISKURS	69
<i>Tolkning av kyllingmannens verbale budskap: En ironisk kommentar</i>	70
<i>Kommentar på journalisters profesjonshåndtering</i>	71
<i>Kommentar på journalisters dobbeltmoral</i>	71
<i>Mistolkning: Til reduksjon av anseelse</i>	74
5.4 DIREKTE SATIRE PÅ NYHETER SOM KOMPLEKST SOSIOKULTURELT FENOMEN	74
<i>Kritikk av den anseelse og posisjon nyhetsjournalistikken har i samfunnet</i>	75
<i>Kommentar til sammenheng mellom nyhetenes ideal og praksis</i>	75
<i>Brudd på nyhetenes autoriserte virkelighetsbeskrivelse og representasjoner</i>	77
<i>Tematiske fremmedelement: Forhold som normalt ikke omtales</i>	79
5.5 OVER TIL ET PÅFØLGENDE MEDIERT ORDSKIFTE.....	81
6. ORDSKIFTET OM KYLLINGSTUNTET I MEDIENE: MOT FORLØSNING!.....	83
6.1 TV2, 21-NYHETENE 15.01.02: GJENFOTELLING OG FORTOLKNING AV STUNTET	84
<i>Identifisering av stuntets kritiske retning</i>	84

<i>TV2-nyhetenes vurdering av stuntets humor og avsender</i>	87
<i>Tildekking som argumentativ støtte og selvbeskyttelsesstrategi</i>	88
<i>Stabilisering etter stuntets konvensjonsbrudd</i>	90
6.2 NRK FJERN SYN 15.01.02: GJENFORTELLING OG FORTOLKNING AV STUNTET	92
<i>NRK1, 21-nyhetene: Innrømmelse og selvkritikk som sakstilmærning</i>	92
<i>NRK1, Redaksjon21: Fra forklaring til ekvilibrium</i>	94
6.3 AVISERS PÅFØLGENDE DEKNING AV KYLLINGSTUNTET	98
<i>Stuntets oppmerksomhetsgrad: En uhøytidlig kvantitativ oversikt</i>	98
<i>Føljetongen om kyllingstuntet: Dagen derpå</i>	100
<i>«Åpen Post» svarer: Satire mot stuntets kritikere</i>	106
<i>Videre avisomtale: Helomvending til mediekritikk</i>	108
<i>Støtte til stuntet i kommentarer og ledere</i>	112
<i>Kaklende tegninger: Symbol på latterlig intensitet i den medierte offentligheten</i>	113
7. AVSLUTNING	115
8. LITTERATURLISTE	122
9. VEDLEGG	128
VEDLEGG 1. TV2, 1830-NYHETENE 15.01.02	129
VEDLEGG 2. NYHETS- OG AKTUALITETSDEKNING AV KYLLINGSTUNTET I FJERN SYNET 15.01.02	131
VEDLEGG 3. TABELL OG ARTIKKELLISTE OVER DEKNINGEN AV KYLLINGSTUNTET I UTVALGTE AVISER.....	134

1. Introduksjon

We can always see the emperor's old clothes, but not his new ones

- Marshall McLuhan

Den 15. januar 2002, klokken 1830, hadde som vanlig tusener av nordmenn benket seg foran tv-skjermene for å få med seg siste nytt fra TV2s nyhetssending. Lite visste de om hendelsen som snart ville sjokkere, provosere, og rive selv den mest blaserte tv-seer ut av sedvanens lune hi. Sendingens første innslag omhandlet Arbeiderpartiets leder Torbjørn Jaglands innleggelse på Rikshospitalet etter et illebefinnende. Etter en kort alvorlig introduksjon fra studio gis ordet til Tv2s reporter Elin Sørsdahl, som er på plass utenfor Rikshospitalet, for å intervju sykehusets informasjonssjef Trine Lind. Men reporteren får knapt fullført sin innledende setning, om at Jagland nå trenger fred og ro, før det utenkelige skjer. Plutselig dukker en mannsperson iført kyllingkostyme opp bak reporteren. Lett identifiserbar som den kjente komikeren Bård Tufte Johansen, fra NRKs humorprogram «Åpen Post». Han stiller seg kaklende ved reporterens side, og lirer av seg et budskap mot kamera: «Hei! Har vi vært littegranne kritiske? [kakling] Og nå skal vi være snille!». Avbrytelsen får, om så bare i kraft av sjokket, rystet seernes oppmerksomhet bort fra intervjusituasjonen og inn mot denne kyllingmannen.¹

Sørsdahl stivner til et øyeblikk, og blir tydelig forfjamset. Tufte Johansen derimot fortsetter freidig sin kakling mens han løper trippende frem og tilbake i bakgrunnen, for så med jevne mellomrom å komme opp mot kamera for å avlegge mer av sitt kaklende budskap. Reporteren trosser likevel forstyrrelsen, og går etter beste evne videre med intervjuet. Seansen varer i litt over et minutt, til kyllingmannen blir tatt hånd om av sykehusets sikkerhetsvakter, og ført bort fra intervjusituasjonen. Reporteren fullfører så intervjuet. Når studiovertene igjen får ordet velger de å ikke kommentere Tufte Johansens kaklende inntreden. Seerne blir geleidet videre til neste nyhetssak som om ingenting hadde skjedd. Situasjon var absurd, og ble hos mange først dvelende som en uvirkelig opplevelse.

Spennet mellom nyhetens alvorlige karakter og kyllingmannens overrumplende inntreden klargjorde at dette ikke dreide seg om et planlagt humorinnslag i TV2s regi. Dette var en regelrett sabotasje av deres nyhetsformidling. Og ganske riktig. Tufte Johansen hadde sett seg lei på pressens stadige utfall mot Jagland i tiden før hans innleggelse, og som komiker besluttet han å kommentere pressens fremgangsmåte på denne måten. Det at pressen først

¹ En benevnelse «Åpen Post» selv brukte på denne rollefiguren, og som jeg vil benytte videre i denne oppgaven.

plager noen til de stuper, for deretter å stå ved sykesengen og snakke medfølende om hvor hardt vedkommende har blitt plaget, er betegnende for mediernes dobbeltmoral, hevdet Tufte Johansen dagen derpå i et åpent brev på nrk.no (16.01.02). Da Tv2 valgte å kjøre direktesending fra sykehuset for å få en siste-nytt-dramatisk rapport om Jaglands tilstand - en nyhetshendelse de selv, etter Tuftes oppfatning, hadde medvirket til å skape - rykket kyllingmannen ut og brøt inn i nyhetsinnslaget.

Men hvordan ville denne type kommentar fungere i mediene, når den var rettet mot mediene selv? Denne oppgaven handler om nettopp dette temaet, og vil spesielt belyse komikers bruk av humor i mediene som kritikk av nyhetsjournalistikk med tilhørende former og konvensjoner.

1.1 Politiker i hardt vær: Jaglandsaken

Det direktesendte TV2-intervjuets etter hvert så overraskende vending ble stående i sterk kontrast til et sedvanlig aspekt ved dette nyhetsinnslaget. For reportasjer og kommentarer angående Jagland, og hans politiske engasjement, var etter lang tids medieoppmerksomhet blitt et forventet element i nyhetsbildet. Nyhetssaken om Jaglands innleggelse toppet slik en nyhetsspiral som hadde spunnet over lengre tid. En nyhetsdiskurs der nyhetsmedienes egenposisjonering hadde vært et særlig betydningsfullt element i skapelsen av denne.

I følge Sigurd Allern (2002) hadde pressen over lang tid opptrådt både som rapportør, arena, og som premiss-settende aktør, i denne politiske striden om lederskapet i Arbeiderpartiet. Allerede rundt kommunevalget i 1999 begynte en utstrakt kritikk av Jaglands lederstil, og egenskaper som kommunikator, å ta form i de store riksavisene. Samtidig ble den yngre Jens Stoltenberg frontet som et bedre lederemne med hensyn til disse forhold. Dette ble en het sak som dominerte den politiske journalistikken de neste månedene, helt til Jagland trakk seg som statsministerkandidat i februar 2000. Dekningen var til tider av en slik karakter at det fra forskerhold ble rettet sterk kritikk mot mediene, og her spesielt VG, ettersom det hele kunne oppfattes som en politisk motivert kampanje mot Jagland (Allern og Bodahl-Johansen 2000). Denne massive fokuseringen på Jagland i norske medier ble etter hvert både av pressen og på folkemunne omtalt som *Jaglandsaken*.

Bortsett fra mer sporadiske saker så det hele ut til å roe seg ned en periode før det på nytt blusset opp for alvor senhøstes og vinter 2001. Igjen var lederstriden i Arbeiderpartiet på dagsordenen, og nok en gang ble Jagland utsatt for massiv kritikk, med sterk fokus på hans påståtte utilstrekkelige personlige egenskaper. Mange talte for hans avgang som partileder, og dette ble sett på som eneste redning for et svakt Arbeiderparti som fortsatt slet, og var i

opposisjon uten et reelt grunnlag for å danne et regjeringsalternativ. Jagland og hans politiske utfordrer Jens Stoltenberg uttalte at de ikke ønsket en offentlig debatt i mediene, ettersom dette dreide seg om en intern sak i Arbeiderpartiet. Men nyhetsmediene ville dette annerledes. Debatten skulle holdes varm. Utspill fra sentrale og perifere, likesom anonyme, AP-politikere syntes å få nyhetsverdi, om disse kunne ildne striden mellom Jagland og Stoltenberg. Dette mediekjøret over tid, sammen med et vedvarende press fra opposisjonen innad i partiet, var nok faktorer som særlig preget Jaglands hverdag, i tiden før hans kollaps og innleggelse.

1.2 Fjær til besvær: Et aktuelt møte

I løpet av ett minutt hadde en komiker, med et spektakulært stunt, klart å fange oppmerksomheten hos tusener av seere, provosere mediebransjen, og sette agenda for reaksjoner og debatt i den mediale offentligheten de nærmeste ukene. Umiddelbart ble diskusjonslister lagt ut på avisenes nettutgaver, og det ble her meldt om uvanlig stor aktivitet. På dagbladet.no ble det eksempelvis skrevet 1160 netttinnlegg i løpet av de første 24 timene etter stuntet (*Dagbladet* 17.01.02). Samme kveld ble det også gitt en betydelig oppmerksomhet rundt denne hendelsen i fjernsynskanalenes nyhetssendinger. Avisene fulgte opp, og saken fikk bred dekning gjennom artikler, kommentarer, og leserinnlegg. En god bredde av pressestanden syntes å være engasjert, og mange bidro med sine reaksjoner på hendelsen. Bredde i omtale forelå også i fjernsynet. Foruten nyhetssendingene dukket kommentarer til stuntet også opp aktualitetsdebatter, så vel som blant kulturstoff og i rene humorprogram.² Reaksjonene som ble formidlet gjennom pressen bar preg av sterkt følelsesmessig engasjement. Fra sterk antipati mot «Åpen Post»-komikeren til skadefryd overfor TV2-nyhetene. Alt dette på grunn av en moromanns ablegøyer i kyllingdrakt.

Kyllingstuntet er dermed spesielt interessant som case ettersom humorstuntet skapte et uvanlig stort engasjement, både i den offentlige samtalen gjennom mediene og som samtaleemne ute blant folk. Stuntet var også uvanlig, og ikke minst uventet, for en slik type kritikk, både i uttrykk og valg av arena. Stuntets intervensjon i en direktesendt nyhetssending var tydelig provoserende, og det var nettopp dette som gjorde kyllingstuntet så grensesprengende i sitt uttrykk. Hele scenarioet, fra bakgrunnen til stuntet, gjennomføringen av dette, og diskusjonen som fulgte, innebefattet også svært aktuelle temaer i relasjon til medieverdenens tilstand, logikk, og praksis.

² Eksempelvis NRK-fjernsyn, der stuntet blant annet ble kommentert i NRK1s aktualitetsmagasin «Redaksjon21», i Skavlands talkshow «Først og sist», i humorprogrammet «Du skal høre mye», og i NRK2s debattprogram «Mediemenerne».

De siste årene har vi vært vitne til en stadig intensivering av medieuttrykk for å fange publikums oppmerksomhet, og konkurransen mellom medier hardner til. Dette preger så vel humorfeltets som nyhetsjournalistikkens handlingsstrategier og formspråk. Avisenes forsider skriker mot oss; ”Kjøp meg! Les meg!”, med oppsiktsvekkende bilder og fete krigstyper. Det går inflasjon i ”sjokk” og ”skandale”, men like fullt handler mye av nyhetsstoffet om sågar tørrere politiske saker og aktuelle samfunnsspørsmål. For den politiske journalistikkens vedkomne er stilen aggressiv og påstandene kvasse. Det ”kreves” at en partileder eller statsråd må gå av, og ved uoverensstemmelser er det fort ”krise” i den politiske leiren. I fjernsynet rapporterer nyhetsopplesere og reportere med fremtredene autoritet og ladet med selvfremhevende pathos. Det dramatiske, oppsiktsvekkende, og ikke minst det visuelt spektakulære prioriteres høyt. Nyhetssendingene profilert som noe en bare må få med seg, og der vanskelig å glemme ved de stadige ”teasere” og påminnelser rundt reklamepauser og i programannonseringen. Det er med aktualitet publikum skal vinnes, og slik overbevises til å holde seg trofaste til én kanal.

Nyhetsjournalistikkens ambivalens er klar. Den har en viktig demokratisk funksjon som tilveiebringer av aktuell informasjon, og ved å følge maktaktørers disposisjoner, men er like fullt en salgsvare. Spørsmålet er nå om nyhetsjournalistikken, i sin stadig jakt etter å presentere ”den beste historie”, er i ferd med å trampe over noen grenser i henhold til den frihet og handlingsrom de er gitt fra det øvrige samfunn, i et fellesskapstjenende øyemed. Er de i ferd med å undergrave sitt eget legitimeringsgrunnlag? Og kan vi snakke om en maktutøvelse der andre urettmessig blir lidende under pressens jag etter egenposisjonering og anerkjennelse som et aktuelt og kritisk samfunnstjenende organ?

Jaglandssaken er her ikke enestående i sitt slag. Også ettertiden viser saksforhold hvor pressens håndtering av sine avsløringer har vært sterkt kritisert. Dagbladets avsløringer (høsten 2002) av styremedlem i Aker RGI, Tore Tønne, som anklaget ham for urettmessig å ha mottatt etterbetaling etter han gikk av som helseminister, fungerte på lignende vis. Saken hadde stadige oppslag over tid, og mange medier hang seg på, noe som fremmet en oppadgående nyhetsspiral som fort ble omtalt som *Tønnesaken*. Et vedvarende kritisk søkelys over tid gjennom mange medier utgjorde et stort press, undergravde hans integritet, og fremmet en folkedom før anklagene var bevist, ferdig etterforsket, eller dømt i juridisk forstand. Tønne taklet ikke sin situasjon, og det endte med at han tok sitt eget liv. Selv om også denne saken hadde flere sider er det klart at mediene spilte en sentral rolle i denne tragedien, og var i fleres øyne sterkt medvirkende til hans tragiske bortgang. Noe som også ble kritisert i den offentlige debatten som fulgte.

På en annen side har også komikeres stadig grensesprengende stunts og respektløse ytringer fått stor oppmerksomhet i mediene, og ført til sterk kritikk og offentlig debatt. Siden midten av 90-tallet har særlig komikere innenfor den såkalte ”nye” ironiske humoren, gjort seg bemerket i dette henseende. Her står Bård Tufte Johansen og Harald Eia som særlige eksponenter, sammen med Otto Jespersens kjølige ironiske harselas. Men også andre typer humorister har skapt mye furor, som standup-komikeren Shabana Rehman kritikk av det muslimske patriarkveldet, og ekstremstunt komikeren Kristoffer Schau som synes å operere i opposisjon mot alt som anses som dannet, korrekt og pyntelig. Akkurat dette er ikke noe nytt fenomen, ettersom humor opp gjennom historien har vært kjent som en opposisjonell stemme mot gjeldende definisjonsmakt og samfunnsautoriteter. Herunder også til å knesette de som stikker seg ut på fellesskapets bekostning. Det handler om en latterliggjørende kritikk mot makt, autoritet, og selvhøytidighet, som søker å undergrave aktørers anerkjennelsesgrunnlag.

Men hva skjer når journalisters og komikeres sosialt aggressive og kritiske domener møtes? Som ved kyllingstuntet var vi vitne til at både presse og komiker møtte seg selv i døren. Det kritiske søkelys de begge utsatte andre for, rammet plutselig dem selv. Med sitt stunt angrep komikeren først journalistene for å vise deres overtramp, og journalistene svarte tilbake for å vise komikerens overtramp. Det var tydelig at kyllingstuntet førte til et betydelig mediert ordskifte, men hvordan kunne dette uttrykket fungere til å bære mediekritikk? Var det bare en ren obstanasig sabotasje, og respektløs tramping inn på journalisters arena? Eller var det mulig å lese noe mer ut av uttrykket? Og hva resulterte dette egentlig i?

1.3 Spesifisering av problemstilling

Den overordnede målsetting med denne oppgaven er å drøfte hvordan komikere, med humoristiske virkemidler og stunts, kan fungere som kritisk kommentatorer ovenfor nyhetsjournalistikken. Dette vil gjøres i lys av perspektiver på nyhetsjournalistikkens konvensjoner og humorteori. Generelle forutsetninger og muligheter for dette vil bli belyst i de innledende teoretiske kapitler. Både med vekt på maktmekanismer som forekommer i etablering og undergraving av sosial anerkjennelse gjennom mediene, og ved å vise de respektive aktørers virke i dette spillet. Herunder journalistenes sosiale posisjon og virkemidler på den ene siden, og komikerens sosiale posisjon og virkemidler på den andre siden, før vi ser på møtet mellom disse. I tillegg vil også stunt som middel for mediert kommunikasjon bli viet en del plass. Sistnevnte fenomen er forholdsvis nytt, og lite forskning er gjort på dette. Derfor har jeg valgt å inkorporere omtale av flere konkrete eksempler, noe som kan gi en innførende pekepinn på stuntfenomenets forekomst, form, og funksjon.

Oppgavens målsetting vil bli konkretisert ved å beskrive flere eksempler på bruk av humor og satire innenfor nyhetsjournalistikken. Hovedcasen for analysen er Tuftes Johansens kyllingsstunt i TV2 nyhetene. Her vil jeg vise:

- *Hvilket kritisk kommenterende potensial lå i kyllingstuntet ovenfor nyhetssendingens konvensjoner, samt nyhetsjournalistikkens makt- og profesjonsutøvelse, og tilhørende sosiale anerkjennelse?*

Et sentralt underspørsmål vil i den sammenheng være:

- *Hvordan, samt i hvilken grad, ble kyllingstuntets kritiske potensial virkeliggjort?*

For å avdekke dette humorstuntets kritiske muligheter, strategi, og påfølgende konsekvenser har jeg valgt å foreta en todelt analyse. Første del tar for seg selve kyllingstuntet som tekst, lest som et satirisk parodisk uttrykk. Her vil stuntets meningsbærende aspekter, dets lattervekkende og kommenterende strategi, og satiriske potensial bli analysert i forhold til nyhetssendingers tradisjonelle konvensjoner.

Andre del fremlegger en analyse av reaksjoner som fulgte i kjølvannet av kyllingstuntet, med vekt på hvordan nyhetsmediene fremstilte hendelsen, fortolket stuntets meningsinnhold, og fremmet reaksjoner. For realiseringen av stuntets kritiske potensial er vesentlig knyttet til *hvilke typer* av reaksjoner det maktet å fremprovosere. Særlig betydningsmessig vil dette være om det forelå reaksjoner i pressen som fremhevet, forsterket, eller legitimerte grunnlaget for stuntet som kritisk kommentar eller dets parodiske poenger.

Jeg håper at denne oppgaven kan bidra til økt oppmerksomhet rundt de logikker og symbolske virkemidler som opptrer i, og følger, slike konfrontasjonssituasjoner i mediene. Analysen av reaksjonene etter stuntet kan også gi verdifull innsikt i journalisters bruk av symbolske maktmidler i sin konstruksjon av virkelighetsrepresentasjoner. Her vil det også være interessant å se hvordan reaksjoner på kyllingstuntet blant journalister kan kobles til deres selvforståelse og profesjonsutøvelse. Ettersom stuntet brøt med etablerte normer og konvensjoner for oppførsel i en nyhetssending, ble det i mange medier fremstilt som en skandaløs hendelse. Og nettopp journalisters dekning av skandaler sier ofte mye om journalistikken selv. Som Martin Eide (2001:22) påpeker har skandalen "[...] symbolsk bærekraft for en analyse av forholdet mellom journalistikk og makt.". Oftest dreier det seg om skandaløse forhold utenfor mediene, der journalister gjerne spiller aktører mot hverandre i en

dramaturgisk form. Det skandaløse formidles - og noen må reagere (ibid). Men hvordan vil så mediernes håndtering av dette fremtre når skandalen skjer i mediene, og samtidig hevdes å omhandle forhold i egne rekker?

Tilnærming og fremgangsmåte

Min tilnærming til stoffet har vært av eksplorerende art. Både valg av teori og metode har blitt endret mye underveis i prosessen ettersom jeg har blitt mer kjent med materialet. Jeg har derfor valgt en presentasjonsform som ikke isolerer metodiske refleksjoner til et eget kapittel. Heller vil jeg presenterer disse fortløpende underveis etter behov. Som fremste metodiske kjennetegn kan vi likevel si at min analyse bærer preg av å være en eksplorerende deskriptiv kvalitativ innholdsanalyse.

Uten å ville plassere oppgaven i en bås, kan nok hermeneutikken kanskje være den fagtradisjonen som dette prosjektet står nærmest. Hermeneutikken betrakter kommunikasjonsprosessen fra leserens perspektiv, men angår samtidig prosessen som helhet (Gripsrud 1999:135). Det er i møtet mellom teksten og leseren at mening dannes, og forståelsen utvikles så ved en stadig veksling mellom del- og helhetsforståelse, mellom tekst og kontekst (ibid:139). Dette betyr at også min egen forforståelse er et avgjørende element i den meningsskapende prosessen. Som forsker har jeg likevel tilstrebet en kritisk distanse til stoffet - og slik forsøkt å sette meg selv utenfor min vante kultur og lesning - for å kunne observere det som ellers tas for gitt.

Når det gjelder oppgavens subjektive element, tar oppgaven utgangspunkt i noe jeg selv har vært opptatt av. Uten å være en ukritisk tilhenger, har jeg hatt mye glede av «Åpen Post» sin humor. Jeg har også delt bekymringen for konsekvensene av en selvprofilerende utvikling i pressen de siste årene. Men jeg håper og tror at et slikt personlig engasjement, heller vil styrke enn å svekke min analyse.

Så vidt jeg vet er det ikke foretatt en lignende analyse av møtet mellom satirisk humor og nyhetsjournalistikkens praksis innenfor medieforskningen i Norge.

1.4 Disposisjon

I det neste kapittelet vil jeg redegjøre for noen utvalgte perspektiver, som belyser premissene for denne type mediert konfrontasjon, og det påfølgende hendelsesforløp. Det dreier seg om makt og medier, samt forutsetninger for innflytelse og oppmerksomhet gjennom mediene.

Kapittel 3 tar for seg nyhetsjournalistikken som produkt, prosess, og samfunnsfenomen. Journalistikkens posisjonering i forhold til ulike maktrelasjoner, og nyhetenes formmessige presentasjon og konvensjoner står her sentralt.

Kapittel 4 vil belyse komikeres sosiale posisjon og virkemidler, med vekt på deres ytringer i mediene som berører nyhetsjournalistikken. Eksempler på satiriske kommentarer på journalistikk i norske medier følger også, for å vise noe av mangfoldet av dette fenomenet.

Kapittel 5 er en analyse av selve kyllingstuntet som en satirisk-parodisk kommentar på nyhetsjournalistikken. Første del klarlegger stuntets kommenterende strategi og virkemidler. Deretter utdypes stuntets potensial som kritisk kommentar på henholdsvis, nyhetssendingens konvensjoner, Jaglandssaken som nyhetsdiskurs, og nyheter som et sosiokulturelt fenomen.

Kapittel 6 gjennomgår reaksjoner etter kyllingstuntet i utvalgte nyhetsmedier. Først TV2- og NRK-nyhetenes umiddelbare reaksjon og omtale. Deretter avisers oppfølging av denne saken. Journalisters fortolkninger, beskrivelser og påstander vil her være i fokus.

Kapittel 7 oppsummerer så noen sentrale funn som er gjort gjennom analysen og skriveprosessen som helhet.

2. Perspektiver på makt og medier

Det reelle er relasjonelt
-Pierre Bourdieu

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for noen utvalgte perspektiver som danner en overordnet forståelsesramme for problemstillingen og den videre analysen. Oppgavens tema vies en mediert konfrontasjon mellom kjente medieaktører. Mitt hovedanliggende vil derfor være betydningen av mediene som handlingsarena, og forholdene mellom aktører som her søker innflytelse. Med ønske om å klargjøre noen logikker og maktforhold som kan foreligge i slike konflikter vil jeg innledningsvis redegjøre for en relasjonell maktforståelse. Videre vil jeg ta for meg noen maktmekanismer og strategier for medial innflytelse og oppmerksomhet som opptrer mellom journalister og andre samfunnsaktører.

2.1 Mediene: Et mektig rom til innflytelse

I dag finner stadig mer av den samfunnsmessige kommunikasjonen sted i mediene (Dahlgren 1995:2). Mediene fungerer både som kanaler og arenaer for samhandling og meningsutveksling, innad og mellom ulike sosiale grupper, samfunnsområder eller felt. Både for politiske diskurser, markedsføring, og samspill mellom kulturelle uttrykk. Det snakkes om en mediering av offentligheten, der mediene stedsuavhengig kobler folk til hendelser og forhold av varierende betydning. De ulike mediene utgjør dermed samlet sett også et svært viktig samfunnsmessig maktfelt.

Når vi snakker om *makt* i denne sammenheng er det fruktbart å forstå makt som et relasjonelt fenomen (Eide 2001:16; Pettersson 1989:32), for å kunne gripe dens dynamiske karakter. Max Weber (1971 [1922]:53) omtaler makt som menneskers sjanse til å sette gjennom sin egen vilje i et sosialt samspill, og det selv om andre deltagere i det sosiale liv skulle gjøre motstand. Gudmund Hernes (1975:44) hevder at denne relasjonen ikke nødvendigvis trenger å være asymmetrisk. Ulike interessenter kan fortsatt ha noen felles interesser, og kan vekselvis spille på hverandre for å oppnå ettertraktede goder. Og ettersom ressurser i varierende grad kan være fordelt mellom disse, åpner også dette for et relasjonelt samspill for å utøve egen innflytelse

Innenfor mediefeltet opererer mange ulike interessegrupper og aktører, som vekselvis utnytter og støtter (eller benytter) hverandre i sin kamp om posisjoner og innflytelse. Siden mediene knytter ulike samfunnsmessige områder sammen, kan stridighetene innad i dette feltet også vise til kamper om posisjoner og maktforhold ellers i samfunnet. Det er ikke bare

de synlige og profilerte mediefolk som er deltagere her. En mengde grupper har sitt virke bak, i, og gjennom mediene (Mathisen 1993). Mediefeltet utøver makt, men er samtidig selv under sterk innflytelse fra andre felt, da særlig det økonomiske, men også det politiske.³ Michael Schudson (2003:19) hevder at media bare er "[...] the visible tip of an iceberg of social influences on human behavior.". Men uansett hvem som er med å sette premissene for mediens innhold, så er det mediene som tilsist utøver innflytelse over publikum (Asp 1986:368). Mulighetene for å kunne intervenere i andre sosiale felt gjennom mediene, gjør det spesielt attraktivt å tilegne seg en sentral posisjon innenfor dette feltet. Men det trenger ikke å være et proporsjonalt forhold mellom en aktørs relative makt i samfunnet forøvrig, og dennes innflytelse gjennom mediene.

Anerkjennelse som maktressurs

Mediene har en egen logikk, der forutsetningen for å fremme sin interesse ligger i evnen til å kunne legitimere denne ovenfor publikum og rivaliserende maktfelt gjennom språk og symbolske uttrykk. Eide (2001:43) betegner mediene som en "legitimitetens kampsoner" hvor rivaliserende grupper kjemper om troverdighet. Fenomenet *legitimering* kan i følge Peter L. Berger og Thomas Luckmann (1996 [1966]:113) nært knyttes til kunnskapsformidling, ettersom en sosial orden styrkes og opprettholdes ved "[...] viden om de roller, der definerer både de riktige og de forkerte handlinger innenfor strukturen.". Mediene opptrer som viktige kanaler, arenaer, og aktører for disse prosessene. Ikke minst handler dette om å søke anerkjennelse i andres øyne som rettferdiggjør ens disposisjoner, og styrker ens tilegnede sosiale posisjon.

Aktører som disponerer ressurser av økonomisk eller kulturell art vil, i følge Allern (2001:300), også kunne øke sin makt og sosiale status om det de disponerer blir opphøyet eller bedømt som viktig. For anerkjennelse, prestisje, eller respekt, er i seg selv en maktressurs som kan akkumuleres (jf. Thompson 1995:16), og investeres. Den kan brukes strategisk for å oppnå, eller rettferdiggjøre, beslutninger så vel som sosial posisjonering. Derav snakker Bourdieu (1996:89) om symbolsk kapital - som en kapital av *anerkjennelse*, som også hviler på kunnskap (ibid:142). For det er nettopp kunnskapen om andres disposisjoner som er avgjørende for å kunne anerkjenne disse. I den forbindelse skal vi se på symbolsk maktutøvelse som et sentralt middel for innflytelse.

³ Markedsaktører gjennom eierforhold, og finansiering. Det politiske systemet gjennom nedsetting av rammevilkår for mediens virksomhet, og som mektige kilder. For videre utdypning, se Mathisen (1993).

Symbolsk makt i mediene

Symbolsk makt i mediene handler mye om hvordan mediene konstruerer virkelighet, ordner verden gjennom klassifiseringer, og slik utøver en potensial makt til å knytte folk til enighet om mening (jf. Bourdieu 2002 [1991], 1996). Nyhetsmediene blir av Allern (op.cit.2001:273) omtalt som en arena for kamp om konkurrerende virkelighetsbilder, som igjen kan virke tilbake på økonomiske og politiske avgjørelser. Gjennom økt mediekonsum, i samspill med medieaktørers kontinuerlige legitimeringsprosjekter, får den medierte virkelighet også innpass i folks hverdagsliv, forstått som verden slik den er. Som ved daglig tilegnelse av nyhetssendingenes fremstilling av hendelser, læres også en måte å se verden på (Gronbeck 1995:228).

Allerede ervervet anerkjennelse kan sies å være en viktig plattform for symbolsk makt, der denne gir en aktør en posisjon hvor ytterligere anerkjennelse kan forlanges. Et av Bourdieus sentrale poeng er at den symbolske makten virker i det den anerkjennes som legitim, nettopp ved at den ikke anerkjennes som en maktutøvelse (Thompson 2002:23) Makten opptrer slik gjerne i en tilslørt form. Thompson (1995:269) ser seg ikke enig med Bourdieu om at utøvelse av symbolsk makt nødvendigvis forutsetter en miskjennelse av dens tilstedeværelse, men betrakter dette mer som eventuelle muligheter som kan foreligge. Thompson (ibid:17) konkretiserer symbolsk makt som:

[...] this capacity to intervene in the course of events, to influence the actions of others and indeed to create events, by means of the production and transmission of symbolic forms.

I samstilling av disse to perspektiver kan vi si at symbolsk makt kan ta ulik former, eller opptre på flere nivåer gjennom mediene; fra dannelse og opprettholdelsen av virkelighetsbilder, til det å skape, intervenere, og påvirke hendelsesforløp, gjennom symbolske uttrykk. Både Bourdieu- og Thompson sine perspektiver er anvendelige for forståelse av en journalistisk premissmakt. Men også humor kan brukes som strategi for utøvelse av symbolsk makt. Skirbekk (1986:89) konkretiserer dette ved å påpeke at humor kan inngå i sosiale definisjoner, gjennom klassifisering av hva som er latterlig og hva som er normalt. Som vi skal se senere kan også komikers intervensjoner stuntvirksomhet innebefatte en type symbolsk makt, dette særlig i lys av Thompson sin overnevnte definisjon.

En plattform av anerkjennelse kreves også for aktører som gjennom symbolske uttrykk forsøker å fremme en motmakt, for å avdekke dominerende gruppers utøvelse av symbolsk makt. Mulighet for dette ligger mye i det å fremme bevisstgjøring om det vilkårlige ved denne makten, og avsløre opplevde selvfølgheter som sosialt konstruerte (Bourdieu 1996:47).

Komikeres sosiale anerkjennelse, virkemidler, og strategier til å undergrave etablerte forestillinger og endre forventede hendelsesforløp synes å kunne tjene henimot denne hensikt. Dette skal vi se nærmere på videre i kapittel 4 som tar for seg komikeres virkemidler. Også graden av innflytelse i disse henseender vil være et sentralt spørsmål videre i oppgaven. For kritiske betraktninger fra komikere kan neppe nøytralisere journalistikkens legitimerende makt (jf. *ibid*). Men snarere vil den i avgrensede situasjoner kunne provosere frem motreaksjoner som kan tydeliggjøre denne.

Men forutsetningen for i det hele tatt å kunne akkumulere anerkjennelse og utøve innflytelse gjennom mediene avhenger imidlertid av evnen til å fange oppmerksomhet.

2.2 Kampen om oppmerksomhet

Vårt mediesamfunn kjennetegnes av et enormt overskudd av informasjon, og et tilsvarende underskudd på oppmerksomhet (Hernes 1978:187; Asp 1986; Nørretranders 1997). Dette kan ses i sammenheng med medieutviklingen. Potensialet for produksjon, distribusjon, og reproduksjon av meningsbærende symbolsk materiale øker, samtidig som stadig flere aktører er involvert i kampen om oppmerksomheten hos det samme publikum. Tor Nørretranders (*op.cit.*:163) karakteriserer dette som et oppmerksomhetssamfunn, hvor knappheten det strides om er oppmerksomhet, og ressursene som etterstrebes er evnen til å skape eller fange oppmerksomhet. En evne som vil være en ressurs til anerkjennelse og posisjonering gjennom mediene. For det er først når et mediert uttrykk blir gitt oppmerksomhet, at det blir tildelt en mulighet til å realisere det innflytelsespotensialet som eventuelt ligger i uttrykket. Det tildeles også en type anerkjennelse bare i det at en stemme gis oppmerksomhet fremfor andre konkurrerende stemmer. I denne evnen finner vi en type premissmakt til å sette dagsorden. Journalister som yrkesgruppe har i dette perspektivet en svært privilegert posisjon. De står i en særstilling på bakgrunn av deres direkte forvaltning av midlene for den symbolske produksjonen i mediene (Bourdieu 1998:46).

Gudmund Hernes (1978, 1983) viser i sin omtale av *det medievridd samfunn* hvordan mediene benytter seg av ulike teknikker for å fange vår oppmerksomhet. Dette dreier seg om tilspissning, forenkling, polarisering, intensivering - der konflikter fremheves, konkretisering, og personifisering.⁴ Tendensen kan betraktes som et generelt utviklingstrekk ved mediene på tvers av innholdsmessige sjangerdistinksjoner, når attraksjonsorientert presentasjonsform blir avgjørende for medieproduktets innhold (jf. Eide 2001:47). Men i høyeste grad er slike virkemidler fremtredene i det journalistiske produktet som preger de ulike nyhetsmediene.

⁴ Opprinnelig opererte Hernes (1978) med de første fem teknikkene, men la senere til *personifisering* (1983).

Hege Skjeie (2001:243) omtaler disse teknikkene som journalistenes formspråk, og fremhever dette som en av de viktigste kjennetrekke ved dagens mediale offentlighet, noe som også kan knyttes opp mot mediens stadige søken etter skandaler og kjendiser. For generelt synes dekning av konflikter å ha rang fremfor konsensus i journalistikkens prioriteringer.⁵ Og stjernedyrkingen i mediene trekker personifiseringskravet videre gjennom sin egen seleksjonsmekanisme: ”Vi vil ikke vite av deg hvis vi ikke allerede vet hvem du er” (ibid:236). Sand og Helland (1998:22) snakker om en spesielt personorientert kjendisjournalistikk hvis nyhetsterskel kan bli usedvanlig lav. Allerede høyt profilerte skuespillere, idrettsstjerner - eller for denne oppgavens fokus; komikere - trenger ikke å gjøre stort før mediene er på saken. Dette ut fra journalisters antagelse om at publikum vil være spesielt interessert i hvordan det går med disse (Ibid). Men vanskeligere er det blitt å få mediedekning på saksforhold som ikke passer inn i mediens foretrukne presentasjonsformer.

I et medievridd oppmerksomhetsamfunn vil derfor aktører utenfor mediene bli tvunget til å anvende de samme teknikker for å få mediens oppmerksomhet, og for å kunne etterstrebe sitt egentlige mål som er publikums oppmerksomhet (Asp 1986:360). Dermed endrer relasjonen mellom samfunnets ulike maktfelt karakter, ettersom mediens iboende logikk intervensjoner andre samfunnsområder. Eide (op.cit. 2001:31) omtaler dette som *mediens premissmakt*, en underliggende journalistisk makt til dagsorden. Så vel det politiske liv som markeds- og kulturlivet påvirkes av mediens logikk, men samtidig vil de også benytte denne. Eide (ibid:30) uttaler:

For aktører som vil utøve makt og oppnå innflytelse dreier det seg følgelig ikke minst om å forholde seg til mediene – om hvordan de kan spille på og bruke en journalistisk logikk for å nå sine mål. Det handler om å tenke «journalistisk».

I forskningen har konsekvenser av dette gjerne blitt belyst ved å vise til mediens innflytelse på det politiske liv. For politikere har betydningen av opinionspåvirkning gjennom mediene økt, i takt med tiltagende bevegelse i velgermassene (Asp op.cit. 1986:358). De politiske partiers oppslutning kan ikke lenger basere seg på sterke partiorganisasjoner og ideologisk lojalitet. Potensielle velgerne må nås gjennom å vise engasjement og handlekraft. Synlighet og omdømme i mediene synes å være avgjørende for å vise dette. Det mediale er blitt den viktigste form for politisk virkelighet (Skjeie op.cit. 2001:243), der grad av omtale synes å avgjøre grad av viktighet.

En utbredt forestilling om at synlighet er ensbetydende med politisk handlekraft, kan også påvirke politikens innhold. Engasjement i saker som journalister og redaksjoner trolig

⁵ En videre utgreiing om journalistikkens kjennetegn og konvensjoner følger i kapittel 3

anser som vesentlig å formidle, kan fort virke mest innbydende. Samtidig kan også mediene brukes i et spill om innflytelse der intern maktkamp og sverting av rivaliserende aktører spilles ut i det offentlige. Dette var vesentlig i den omtalte Jaglandsaken, der medienes higen etter konflikt og maktkamp ble strategisk foret av politiske kilder, som ønsket lederskifte i Arbeiderpartiet. Tilsvarende forhold gjelder også for andre aktører med interesse for å utøve innflytelse på folkeopinionen.

Når kildene tilpasser seg mediens teknikker og formmessige grep for å vinne frem, vil mediene, ifølge Asp (op.cit. 1986:361), verge seg mot deres tilnærming, noe som igjen leder til at kildene må utvikle enda mer raffinerte metoder for å fange oppmerksomhet. En slik *medialiseringsspiral* (ibid) fremmer medietilpassede og velregisserte hendelser, sammen med tilspisset sloganargumentasjon for å nå frem med synspunkt. Ikke uventet vokser markedet for profesjonelle informasjonsbearbeidere, og medielogikken tar om seg. Med Eides ord (op.cit. 2001:47) har utviklingen gått fra et medievridd til et ”mediefiksert” samfunn. Troen på mediens innflytelse står sterkt. I hvilken grad denne overbevisningen kan knyttes til (medieskapt) illusjon eller faktiske realiteter kan diskuteres (Schudson 2003), men uansett fordrer dette en sterk kamp om oppmerksomhet og innflytelse på denne arenaen. Så vil også kommunikasjonens karakter gjerne opptre i nye former, i tråd med økende tempo og intensitet i mediebildet.

Kondensert mediekommunikasjon

Særlig innenfor fjernsynet preges kommunikasjonen av korte sekvenser med uavbrutt tale, og hurtig klipping mellom bilder. Tidspresset er påtagelig, og programmer sendes etter stramt sendeskjema. Kilder utenfra mediene gis sjeldent tid og rom for lengre utdypning av saksforhold om de kommer til ordet. Samtidig har bildemedier i sin samstilling av koder potensial for å formidle et rikt meningsinnhold og flere sammensatte budskap i samtid (Gronbeck 1990:155), både på et visuelt, verbalt, og tekstlig plan. Disse tids- og formmessige premisser inviterer til intensivering og kondensering av kommunikasjonsuttrykk. I det politiske ordskiftet blir debatt og profilering tilspisset og slagordpreget. Og bruk av forestillingsrike metaforer tar om seg. Journalister står ikke tilbake for det samme, og legger i tillegg opp dette løpet for andre aktører i redaksjonelt arbeid, som ordstyrere og programledere. Også deres bruk av oppsiktsvekkende overskrifter og tilspissede illustrerende bildemateriale kan ofte bli mer talende enn det faktiske innholdet i de saksforhold disse står

til. Bruce E. Gronbeck (Ibid:159) snakker om kondensert medieretorikk som "electric rhetoric":⁶

Electric rhetoric, like poetry, incompletely alludes to larger ideas; they are but suggested, for there is never time to unpack them on the six o'clock news or the ad jammed between two comedies.

Det handler om å si mye innenfor et kort tidsrom - om å formidle korte inntrykk som antyder større ideer. Betydninger formidles både implisitt og eksplisitt. I følge Gronbeck (ibid) skapes gjerne slike uttrykk av kreative artister som kjenner folks hverdagsliv og deres forestillingsverden Dette kjennetegner særlig aktører innenfor PR- og reklamebransjen, men også komikere benytter ofte lignende strategier. Noe av hensikten er å fange strømninger i kulturen, overbevise til enighet om noe, og gjøre uttrykket lett å huske (ibid). Ikke minst handler det om å legge til rette for engasjement. For det er i samspillet mellom publikums forervervede kunnskap om aktuelle aktører, situasjonen, og det medierte uttrykket, at meningsinnholdet fremtrer, eller blir "pakket ut". Speilet mot egne erfaringer eller intertekstuelle betydninger. Denne retoriske strategien finner vi igjen både i politisk retorikk, journalistikk, reklame, og såkalt stunt-kommunikasjon som denne oppgaven befatter seg med.

2.3 Stuntkommunikasjon som mediestrategi

I kampen om medial oppmerksomhet kan vi som ytterlighet spore en strategi der oppsiktsvekkende stunts går forut for argumentasjon. Herunder, i noen tilfeller, også forstått som døråpnere for seriøs debatt, ved å sette saksforhold på dagsorden. Dette kan ses som en formmessig ekstremversjon av det å spille på medienes egne teknikker for å fange media (jf. Hernes 1978:190). Hernes (ibid:191) sin retoriske samstilling av påvirkning gjennom mediene og kravet om gateteaterets arbeidsform, der viktige samfunnsproblemer blir redusert til show, får ny valør i denne sammenheng. Ulike typer mediestunts har tatt om seg de siste årene, som et middel for både avmechtige og mechtige aktører til dagsorden. Det er en kjent sak at mechtige profesjonelle kilder benytter ulike former for mediestunts. Allern (2001:292) omtaler *pseudobegivenheter* som er organisert med tanke på mediedekning i et strategisk profileringsøyemed. Mobiltelefonselskapet *Chess* er her et prakt eksempel. Med leder Idar Vollvik i spissen har en rekke velregisserte mediestunts⁷ generert redaksjonell omtale anslått til en reklameverdi av 200 millioner (dn.no 21.09.04). Men også avmechtige aktører benytter lignende strategier for mediert oppmerksomhet. Spesielt aksjons- og protestgrupper (Eide

⁶ Gronbeck tar utgangspunkt i politisk valgkamp i amerikanske medier. Men likefullt ser jeg perspektivet relevant da det prinsipielle er gjenkjennelig som en mer generell tendens i mediene, her også i norske medier.

⁷ Profileringsøyemed. Mobiltelefonselskapet *Chess* er her et prakt eksempel. Med leder Idar Vollvik i spissen har en rekke velregisserte mediestunts⁷ generert redaksjonell omtale anslått til en reklameverdi av 200 millioner (dn.no 21.09.04). Men også avmechtige aktører benytter lignende strategier for mediert oppmerksomhet. Spesielt aksjons- og protestgrupper (Eide

1992:126). For i politisk øyemed, kan vellykket generering av medieoppmerksomhet videre også gi mulighet til omgåelse av formelle ”bortvelgingsprosesser” innenfor de områder som uttrykkets saksinnhold appellerer mot.⁸ Men først handler det om å fange journalisters oppmerksomhet, og spille på medielogikk for å unngå deres bortvelging.

Et ferskt eksempel er hvordan interessegruppen *Fathers 4 Justice*, i England, har fått mediedekning langt utenfor egne landegrenser. Aksjonistene har utført spektakulære stunts utkledd som superhelter fra fiksjonsverdenen, og utstyrt med ”Super Dads”-slagord på bannere. ”Spiderman” stoppet det enorme pariserhjulet London Eye, og noen dager senere

Bilde 1: Batman på Buckingham Palace

klattet ”Batman” opp på en avsats på fasaden av Buckingham Palace (dagbladet.no 13.09.04). Det visuelt spektakulære generer mediens oppmerksomhet, ettersom dette i neste omgang tjener deres henvendelsesform ovenfor sitt potensielle publikum.⁹ Fordi bevegelsen ikke har et kjent ansikt, sikres kravet til personifisering ved å benytte kjente figurer fra mediens forestillingsverden. Gjenkjennelseeffekten sikrer publikums interesse, og mediene er på limpinnen. Gjennom journalisters *research* og omtale kan så stuntets budskap bli formidlet og utdypet for et bredt publikum. For eksempel ble ”Batman-stuntet” presentert i *Dagbladets* artikkel (ibid) som et politisk opprop for fedres rett til samvær med barna etter skilsmisse (ibid).

En aksjonsgruppe som protesterte mot tidlig julehandel, kjøpepress, og materialisme, fikk også behørig dekning i norske medier etter et lignende type stunt. Dette ved å kle seg ut som julenisser, og i protest hoppe ut i Oslo havnebasseng en kald novemberdag. De fem nissene støttet kampanjen «Gi oss jula tilbake» i regi av organisasjonen *Framtiden i våre hender* (aftenposten.no 17.11.04). En kampanje som dermed fikk tiltrengt aktuell oppmerksomhet midt i julens ”reklamehav”.

Også aktører innenfor idrettsverdenen tyr til mediestunt. Våren 2004 kom Vålerengaprofilen ”Panzer-Hagen” med heftig verbale skittkasting mot andre fotballspillere i tippeligaen, i *Vål’enga* magasin. Dette var konfliktorientert kjendisstoff som ikke

⁸ Ved at politikere må forholde seg til saker som media setter på dagsorden, og presses til å sette disse på sakskartet (Hernes 1978:190). Eller som press til fortgang i byråkratiske behandlingsprosesser av saksforhold.

⁹ Anonyme tips til pressen, eller pressemelding forut for stunts er og til hjelp for å sikre denne type dekning.

overraskende fikk behørig dekning i rikspresen. Det viste seg senere å være et planlagt stunt for å skape blest om serieåpningen og øke interessen for ligaen (tv2.no 29.09.04).

Hvilken innflytelse slike vellykkede¹⁰ stunts kan få gjennom mediene, avhenger imidlertid av hvordan journalister velger å vinkle saken. Om presentasjonsform og vinkling gjøres tjenelig i forhold til stuntets intensjon, og på en slik måte at også andre medier plukker opp saken er vesentlig. For journalister har et *problemformuleringsprivilegium* (jf. Petersson 1989:31; Eide 2001:43), der deres saksfremstilling bestemmer hva saken handler om. Hvilke typer reaksjoner et stunt fordrer, i form av sympati eller antipati for aktørers aksjonsform og kampsak, hviler dermed ikke bare på gjennomføringen stuntet. Det vil også bli formet etter den journalistiske presentasjonen, og videre gjennom publikums fortolkninger av disse tekster i lys av egen kunnskap. Publikums forkjennskap og anerkjennelse ovenfor de handlende aktører er dermed også av vesentlig art.

Komikere som allerede er populære medieaktører med egne programmer og spalter, og som i kraft av sin kjendisstatus fremstår som yndede omtaleobjekter i det øvrige mediebildet, har gode forutsetninger for å sette dagsorden gjennom mediestunt. Ved konvensjonsbrytende stunts sikres også skandaløse element til konflikt, som kan åpne opp for polarisering gjennom andres motreaksjoner. Dette dramaturgiske potensialet tilfører ytterlige oppmerksomhet fra journalisters side, og sannsynlighet for spalteplass synes høy. Slik sikrer også komikere selvprofilering, og aktualiserer egne forestillinger eller programposter.

Intervenerende stunts i andres arrangerte *pseudobegivenheter*, hvor media allerede er på plass for å dekke denne, fremstår som et særdeles frekt trekk. Som komiker og integreringsdebuttant Shabana Rehman's famøse "Mulla-løft". Dette skjedde under et debattmøte på utestedet «Smuget», arrangert av bokklubben *Dagens Bok* i anledning den terrorsiktede Mulla Krekars bokslipp (27.04.04). Helt uventet tok Rehman tak rundt Krekars hofter og løftet ham i været. I følge Rehman var dette en satirisk fundamentalist-test på om Krekar var en trussel for rikets sikkerhet. Noe han umulig kunne være en om hun som kvinne kunne løfte ham (*Dagbladet* 28.04.04). Dessuten ønsket Rehman å sette fokus på Krekars dobbelthet. Han deltok i en debatt lokalisert på et utested og fremsto som svært så tolerant og liberal. Han hadde endatil med seg kvinner i sin egen familie. Dette samtidig som Krekar tilhører en fundamentalistisk retning, som er strengt kritisk til at muslimske kvinner vanker på slike steder. Stuntet endret virkelig det forventede hendelsesforløp. Begivenheten omhandlet plutselig noe annet enn det intenderte. Det ble et spørsmål om ære og løfting, og ikke om bok.

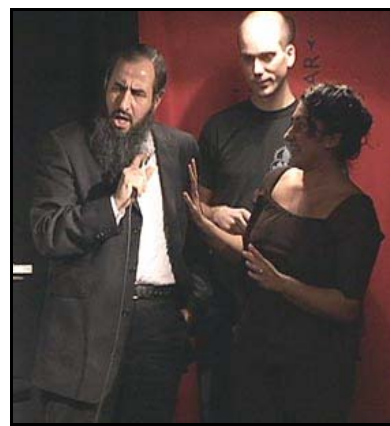
¹⁰ Vellykket i form av generert medieomtale

Bilde 2: Rehman løfter Krekar

Bilde 3

Bilde 4

Krekar ble rasende og følte seg ærekrenket av å bli løftet av en kvinne, han forlangte en unnskyldning, og anmeldte Rehman for legemsfornærmelse.¹¹ I tillegg krevde han at tilstedeværende fotografer skulle slette alle bilder. Webredaktør Erlend Sørskaar i bokklubbene.no var eneste fotograf som tok bilder av løfteepisoden, men slettet disse på Krekars oppfordring. Dette ble senere kritisert av lederen for Norsk Presseforbund, Per Edgard Kokkevoll. *TV2* hadde imidlertid filmet opptrinnet, og lagde et 6 minutter langt nyhetsinnslag om løftet. Saken fikk også stor dekning i aviser nasjonalt og internasjonalt. Endatil prestisjeavisen *New York Times* (30.04.04) fant stuntet så interessant at de gav et seriøst og saklig referat over to spalter og viste tre av *TV2s* bilder fra hendelsen. En oppmerksomhet som ikke mange historier fra Norge har fått. Rehman uttalte senere til *Aftenposten* (28.04.04) at poenget med stuntet også var å se Krekars reaksjon. Den viste at han ikke var så tolerant og avslappet som han gjerne ville gi uttrykk for. En som ikke er fanatiker ville vært med på en slik spøk, hevdet hun.¹² Stuntet ledet da også til en videre debatt i mediene, både om løftets legitimitet - og om det muslimske fundamentalistiske patriarkveldet og kvinners stilling i islam.

På lignende vis fikk kyllingstuntet et nyhetsinnslag til å bli noe annet enn det *TV2* ville det skulle være, og satte en ny agenda for den videre nyhetsdiskursen. Et stunt vi skal ta grundig for oss senere i oppgaven. Men allerede her kan vi påpeke at denne type stunt, som bryter inn i en begivenhet som utspiller seg foran tv-kamera for en *direktesendt* tv-sending, tar fenomenet «stuntkommunikasjon som mediestrategi» ut til sin ytterlighet. En umiddelbar medieoppmerksomhet og omtale er her sikret, uavhengig av journalistiske vurderinger om

¹¹ Saken ble senere henlagt av politiet.

¹² I kontrast til Mulla Krekars reaksjon, uttalte Røde Kors-president Torvald Stoltenberg at det bare var morsomt da han ble løftet av Rehman under en uformell middag på Nasjonalteateret i mars 2004 (vg.no 30.02.04). Løfting har over lengre tid vært en av Rehmans satiriske strategier og mange andre menn har også fått gjennomgå den samme testen.

dekningsverdighet og redigeringsgrep. Men samtidig ødelegges både journalisters og andre involvertes handlingsstrategier. En opplagt mulighet, men samtidig en etisk betenkelighet. Spørsmålet om legitimitet avhenger av forholdet mellom aktuelle aktører i en sådan situasjon. Sterke reaksjoner og debatt vil uansett kunne følge.

Men selv om gateteateret arbeidsform (jf. Hernes op.cit. 1978:191) kan oppfattes som en tiltagende strategi for medieoppmerksomhet, må vi for ordens skyld presisere at dette fortsatt, som Eide (op.cit. 1992:126) poengterer, fremstår som et marginalt uttrykk. Andre mer etablerte strategier og relasjoner mellom aktører, kilder, og journalister er vel så vesentlig for å påvirke mediebildet (ibid). Ressurssterke mediestrateger, gjerne i form av institusjonelle eliter som politikere, og mektige markedsaktører har i kraft av et gjensidig avhengighetsforhold til journalister store muligheter for mer kontinuerlig påvirkning. Men ikke mindre synes førstnevnte strategi å kunne generere svært stor oppmerksomhet rundt saksforhold, om enn i en intens avgrenset periode, noe som vi også vil berøre i senere analyse.¹³

Før vi ser nærmere på komikeres satiriske kommentarer i mediene, så skal vi gjennomgå journalistikkens samfunnsmessige posisjonering og virkemidler – hvis forhold mellom idealer og praksis danner mye av grunnlaget for komikeres kommentering av nettopp nyhetsjournalistikken.

¹³ Se kapittel 6.

3. Nyhetsjournalistikkens posisjonering og virkemidler

The dichotomy between information and entertainment has ended
- Marshall McLuhan

Et raskt blikk på nyhetsformidlingen i dagens aviser, nettaviser, eller fjernsynskanaler viser klare identifiserbare trekk som går igjen på tvers av de ulike mediene, både når det gjelder typer saker som blir tatt opp og vinklinger som blir valgt. Profilerte hovedsaker eller førstesideoppslag, er heller ikke så rent sjelden i nærheten av hverandre hos konkurrerende medier. Observasjonen utelukker ikke tilfeldige sammenfall. Men slike tendenser kan også vise en flokkmentalitet der dekningen styres av underliggende logikker, eller visse typer idealer og relasjoner som opphøyes innenfor journalistikken.

Nyhetene profileres som etterrettelig og troverdig faktainformasjon, men nettopp den journalistiske formidlingsform påvirker budskapet. Generelt synes ikke dette å få stor oppmerksom hos folk, men det er nettopp form og konvensjoner som komikere spesielt kommenterer.

Vi har tidligere nevnt Hernes (1987) sin beskrivelse av fenomenet medievridding, som er vesentlig for hvilke saker som får mediedekning. Grunnleggende kan vi også si at en begivenhet får omtale i nyhetsjournalistikken ikke bare fordi den har skjedd, men snarere fordi journalister *tilskriver* en hendelse nyhetsverdi (Nylund 2000:53). En hendelses nyhetsverdi kan så i stor grad skyldes hvorvidt nyhetsformidleren tror at den vil vekke oppmerksomhet, forstått som følelser og gjenkjennelighet, hos publikum (Eide 1992:63). Vesentlig er både egenskaper ved selve hendelsen, og det tekniske medieringspotensial knyttet til bildetilfang (jf. *ibid*:73) og lignende. Men også samspillet mellom journalister, kilder, og ikke minst publikums forventningshorisont påvirker konstruksjonsprosessen fra virkelighetenes hendelser til nyhetenes virkelighet. Dette gjelder både hvilke saker som velges ut, makten i såkalte *ikke-beslutninger* (jf. Eide 2001:17) - der saker blir definert bort fra offentlig omtale, og ikke minst hvordan saksforhold blir formet og mediert gjennom det journalistiske håndverket.

Vi finner også en tilspissing av journalisters kamp for økt innflytelse, og sikring av sitt eget frie handlingsrom, til skapelse av mediens symbolske former. Journalistikkens posisjonering synes spesielt å fremtre gjennom en *kritisk distansering* til andre maktaktører, og et proporsjonalt frieri til *nærhet og anerkjennelse* i relasjonen til publikum. Aspekter som vi kan spore både i det journalistiske produktet og i den skapende prosessen som leder frem til dette.

3.1 Nyhetsjournalistikkens legitimeringsgrunnlag

Blant journalister fremstår nyhetsjournalisten som prototypen på en journalist (Eide op.cit. 1992:10). Det er også nyhetsjournalistikken som bærer mye av journalistikkens omdømme utad. Journalistikk må i denne sammenheng forstås som mer enn det produktet som leses eller ses. Den svenske medieforskeren Kent Asp (1992:59) påpeker at journalistikk analytisk sett kan forstås både som (1) et *produkt*, som (2) *arbeidsprosessen* der dette produktet skapes, og videre som (3) et *samfunnsfenomen* der denne journalistikken påvirker verden rundt seg. Disse tre dimensjonene er i virkeligheten tett koblet sammen, men er samtidig individuelt vurderbare, av øvrige samfunnsaktører, som anerkjennelsesgrunnlag for journalistikken.¹⁴

Nyhetene er høyt profilert både i aviser og fjernsyn som autentisk, viktig, og aktuelt stoff. Journalistikken skildrer forhold i virkeligheten. Og folk forventer at de sier noe om faktiske forhold. Innholdet må være sant og autentisk for at et produkt kan omtales som journalistikk (Eide op.cit. 1992:44). Og det er nettopp forvaltningen av *sannhet* som danner mye av journalistikkens makt- og posisjoneringsgrunnlag (Ekecrantz og Olsson 1994). Bruken av skjønnlitterære språkformer og fiksjonsmodeller benyttes likevel bevisst for å fremme fascinasjon, og for å sette historier inn i kjente forståelsesrammer (Eide op.cit. 1992:44). Det handler om å fortelle publikum om reelle saksforhold på en god måte.

Spesielt fjernsynets nyhetssendinger utgjør utvilsomt en av de viktigste talerstolene for å sette dagsorden for et bredt publikum. Om aktører får tjenelig oppmerksomhet rundt sin sak i nyhetene, omtales det gjerne som en stor seier. Samtidig er nyhetene journalisters fremste domene der deres egen anerkjennelse og posisjonering sikres. Sist men ikke minst er det også i nyhetsformidlingen at konkurransen mellom ulike medier synes å være på det hardeste.

Journalistikkens progressive posisjoneringsstrategi henter samtidig sin legitimitet i gamle idealer. Viktig er pressens historiske rolle i forhold til folkeopplysningsidealet, og ikke minst ytringsfriheten som er en av demokratiets grunnverdier. Sistnevnte forstått som en rett til både å motta og formidle opplysninger (Sejersted 1998:73). Et grunnleggende prinsipp om informasjonsfrihet, som kan oppfattes som en publikumsorientert rettighet. Tradisjonelt har pressen blitt omtalt som *en fjerde statsmakt*. Et begrep som, i følge Allern (1993:16), innbefatter "[...] eit mål om å fungera som ei motmakt til dei herskande.". Dette er også bredt anerkjent som et samfunnsoppdrag for pressen. Økonomiske privilegier som momsfristak og pressestøtte er innvilget fra myndighetene for å sikre en differensiert presse som kan utføre sitt samfunnsansvar. *Offentlighetsprinsippet*, der offentlige institusjoner er forpliktet til å gi

¹⁴ Også individuelt kommenterbare for komikere parodiske og satiriske intensjoner. Se analysekapittel 5.

fra seg informasjon er også vesentlig. Og en pågående kritisk presse er nødvendig for at offentlighetsprinsippet skal fungere etter hensikten. Nemlig et opplyst og gjennomiktig samfunn der makten blir stilt ansvarlig for sine disposisjoner. Disse idealene kan imidlertid også være en dør for journalistikkens selvhevdelse, og ikke minst markedskreftenes interesser.

Mellom maktkritikk og markedslogikk

Utvikling mot en mer aktivt redigerende journalistikk (Nylund op.cit. 2000:50), synes å resultere i en større journalistisk frihet til å bestemme hva som er det viktige i saksforhold, og hvordan dette skal presenteres. Spesielt innenfor den politiske journalistikken finner vi også stadig mer pågående journalister, som med tøffe likefremme spørsmål oppsøker makten og krever svar på tiltale. Og det helst på stående fot, gjerne når journalisten finner det for godt.¹⁵ Journalisten er ofte en deltagende aktør i nyhetshendelser, men også i stigende grad en *provokatør* (ibid:51), som skaper nyheter ikke bare i form, men også i innhold. Dette spesielt når journalisters spørsmålstilling provoserer frem nye kommunikative hendelser (ibid:52).¹⁶

Denne pågåenhet handler imidlertid ikke bare om journalistisk frigjøring, men også om markedets konkurranse og krav. For ettersom journalistikkens instrumentalitet først og fremst er orientert mot publikum, snarere enn å være saksorientert (Asp 1992:62), åpner dette journalistikken for markedets logikk. Konkurransen mellom mediene er tiltagende, og styrende lønnsomhetsmål blir stadig mer dominerende fra eierskap. Publikums oppmerksomhet selges til annonsører (Allern 1997:5), og god publikumsoppslutning er forutsettende for sikre gode avtaler og posisjoner innenfor mediefeltet. Det journalistiske produktets salgsevne og oppmerksomhetspotensial synes her å bli et stadig viktigere kvalitetskriterium for journalistikk.¹⁷

Konkurransen om publikum tar i dette perspektivet gjerne form som en konkurranse om de nyeste nyhetene (Bourdieu:1998:71). Dette har også sammenheng med mulige positive sanksjoner som kan møte journalisters produksjon. Som det å få sin sak plukket opp av andre medier. For det å være den opprinnelige nyhetskilden gir anerkjennelse for et medieforetak. Det å være først ute med en nyhet viser oversikt og våkenhet, og bekrefter ovenfor publikum at mediet er verdt å følge. Om dette forholdet tar overhånd kan imidlertid medier komme i fare for å presentere svært ”tynne” nyheter, der det ikke er tid til å gå i dybden. En annen

¹⁵ Arrangerte pressekonferanser og lignende, er en marginal arena for pressens daglige nyhetsdekning, sett i forhold til det oppsøkende intervju, der journalisten styrer kommunikasjonssituasjonen.

¹⁶Ved å spille parter ut mot hverandre og provosere frem reaksjoner kan så dramaturgiske føljetonger som den omtalte Jaglandsaken bli resultatet.

¹⁷ Disse prinsippene er for så vidt gjeldende både hos statlige og kommersielle medieforetak (Allern 1997:24).

konsekvens er sensasjonsjagende løping etter kjendiser og maktpersoner, der journalister er svært pågående for ikke å gå glipp av den neste detaljen som kan avsløres.

Tendenser kan også spores mot det Bourdieu (1998:2) omtaler som en frykt for kjedsommelighet som driver seriøs politikk ut til fordel for underholdning. For en overdreven frykt for at publikum skal kjede seg finnes hos journalister (Eide 1999). Det å gjøre nyhetsstoffet lett tilgjengelig og underholdende trenger ikke nødvendigvis å være negativt, så lenge det ikke tar over de uttrykte idealer nyhetsformidlingen baserer seg på. Dette skjer når det sensasjonelle og følelsesappellerende overtar i stedet for det rasjonelle og seriøse. I slike tilfeller står nyhetenes karakter i fare for å undergrave sitt eget anerkjennelsesgrunnlag. Og nettopp en tiltagende bekymring for dette ser ut til å ha tatt om seg de siste årene. For å låne Åge Korsvolds ord (2003), kan siste års medieutvikling problematiseres og møtes med et grunnleggende spørsmål: "[...] om vi skal ha en troverdig fjerde statsmakt med integritet og autoritet, eller om mediene skal reduseres til klovneri og underholdning."

For å sikre egen autonomi ovenfor den politiske makten og markedskreftene, fremstår journalistikkens profesjonaliseringsprosess som en viktig strategi og vedtatt løsning. Økt profesjonsbevissthet kan ses som en av de viktigste kjennetegn ved pressens utvikling de siste årene. (Allern 1997:15, Schudson 1995:9). Denne utviklingen har ikke ledet til mer idèmessig mangfold innenfor mediene, men derimot samlet journalistikken fra tidligere avgrensede leire. Pressens innflytelse i offentligheten vil utvilsomt bli styrket når journalister i ulike medier opptrer samlet på et profesjonsorientert idègrunnlag.

Men har utviklingen av den journalistiske selvforståelse kommet ut av proporsjoner? Flere forskere har omtalt fremveksten av en egen journalistisk ideologi, kalt *journalisme*, som ses nært forbundet med deres profesjonsnormer og yrkesidentitet (Petersson 1994a; Sejerstedt 1998:80; Eide op.cit. 1999:6).¹⁸ En tenkemåte som Arne Ruth (2003:133) omtaler som profesjonaliseringens konsekvens, og som gjerne forbindes med en særegen journalistisk virkelighetsforståelse, også omtalt som en "myte om seg selv" (Petterson 1994b). Samfunnet blir her forstått som bestående av tre hovedgrupper; makthavere, vanlige mennesker, og journalister, hvor sistnevnte plasserer seg selv mellom makten og folket (Petersson op.cit. 1994a:29). Fra denne posisjonen skal pressen avsløre makthaverne - noe som krever et heltemot som ikke er alle forunt (ibid:30), og formidle den kunnskap til folket som de ikke kan finne på egen hånd. Umiddelbart kan dette se ut til å samsvare med pressens tildelte rolle i demokratiet. Men det problematiske med dette selvbildet oppstår når journalistene ikke

¹⁸ I likhet med Fauskes karakteristikk (1991:25) av profesjonalisme, så vil imidlertid ikke dette fenomenet selvsagt se seg som forbundet med yrkesidentitet.

formidler, eller ser, at de selv er blitt en av samfunnets viktigste makteliter (Petersson 1994b). En mangelfull evne til selvrefleksjon og selvkritikk blir i dette perspektivet sett som et karakteristisk trekk ved dagens journaliststand (ibid).

Raaum (2001:66) ser ikke journalismens rolleoppfatning og samfunnssyn som en samstemt overbevisning blant journalister. Mer hensiktsmessig vil det, i følge Raaum (ibid), være å redusere journalisme til et ”ledd i faglig strategi”,¹⁹ eller til et spillperspektiv hvor det handler om journalistisk selvhevdelse og anerkjennelse i egne rekker. Om så er alt, kan dette likevel resultere i de samme konsekvenser.

Et mer radikalt perspektiv fremmes fra Allern (1997:7), som både betrakter ”avsløringsoppdraget” og forestillingen om pressen som ”den fjerde statsmakt” som ideologiske konstruksjoner, hvis tjener til å gi nyhetsmediene en spesiell legitimitet. Dette fordi pressen for lengst har gått utover sin rettmessige posisjon i forhold til disse idealene, og at majoriteten av dagens journalistikk operer med en praksis fjernt fra disse (ibid). At det i journalistikken ofte foreligger en avstand mellom praksis og idealer er ingen nyhet (jf. Eide 1992:162), men heller en historisk erkjennelse. Denne virkeligheten kan imidlertid tilsløres ved opprettholdelsen av ideologiske forestillinger, som også tjener til å sikre egne økonomiske privilegier og posisjon. Om pressen beveger seg bort fra sine uttrykte idealer blir det, som Allern (op. cit. 1997:7) sier, ikke mindre viktig at ideologien holdes levende.

3.2 Tv-nyhetenes presentasjons- og kommunikasjonsformer

Nyhetsendinger er en spesielt viktig programpost for legitimering av fjernsynskanalers virksomhet overfor publikum, og myndighetene (Eide op.cit. 1992:30, Allern op.cit. 1997:7). Sendingene profileres som faktaformidling av relevant informasjon. De er kanalenes triumfkort for troverdighet, og ikke mindre et viktig våpen i konkurransesammenheng (jf. Helland 1994:29). Men i kampen om få publikums oppmerksomhet til nyhetssendingene, er det, som Sand og Helland (1998:49) påpeker, ”[...] fjernsynsnyheter som program kanalene selger, ikke de daglige nyhetene.”. Det handler om å markedsføre sin programprofil som det beste alternativet. I norsk fjernsyn er denne konkurransen særlig sterk mellom NRK og TV2. Selv om kanalene søker å hevde sitt særpreg, der NRK-nyhetene tradisjonelt har fremstått som mer seriøse enn TV2-nyhetenes mer tabloide form, synes konkurransen å fremme likhet (Syvertsen 1997:232-233), og trekke kanalene mot hverandre (Sand og Helland op.cit. 1998:119).

¹⁹ Innholdsmessig synes dette mer på linje med profesjonalismebegrepet (jf. Fauske 1991:25).

Nyhetssendingens konvensjoner

Nyheter i fjernsynet kan betraktes som en sjanger eller et format (Sand og Helland op.cit. 1998:24). Som alle sjangere foreligger det her et sett med forholdsvis stabile konvensjoner.²⁰ Nyhetssendingens konvensjoner kan ses som en delt forståelse av handlingsregler (Hartley 1982:75), som over tid er blitt etablert i forholdet mellom nyhetsinstitusjonen, dens kilder og publikum. Sendingen er stramt definert innenfor en fast tids- og formmessig ramme. Både produsenter og publikum er vant med dette, og vi finner her et felles orienteringsgrunnlag (Sand og Helland op.cit. 1998:49), eller en felles referanseramme. Selv om publikum ser på nyhetene for å få med seg noe nytt, kan de derav på forhånd vite en hel del om hvilke typer innslag som kommer. Som Hartley (op.cit. 1982:75) påpeker kommer ikke hendelser automatisk til i nyhetene bare fordi de skjer. De må passe inn med det som allerede er der. De må både være kjent, anerkjent, og nyhetsverdig etter de kriteriene journalistene arbeider ut i fra, men og passe inn i sendingens form- og tidsmessige begrensning (ibid:75-76). Sammen med gjenkjennelige rollerepresentasjoner gir dette publikum faste holdepunkter som tilfører stabilitet og trygghet i en uoversiktlig verden, og gjør at et inneforstått publikum føler seg hjemme i nyhetssendingene (Sand og Helland op.cit. 1998:50). En plutselig endring i presentasjonsformen vil derfor, i følge Sand og Helland (ibid), sannsynligvis skape sterke reaksjon hos seerne, og nyhetene vil i en slik situasjon fremstå som et annet program.

Hva da med kyllingstuntets intervensjon som virkelig brøt med det forventede? Vi kan i hvert fall, for å bruke Hartley (op.cit. 1982:75) sin analogi, si at den type ukonvensjonell opptreden passer like lite i en nyhetssending som klovnen passer inn i en seriøs fotballkamp.

Legitime roller og identitetsbånd

Nyhetssendingene er bygd opp rundt tre faste roller, som representerer tre nivåer i et kommunikasjonshierarki, henholdsvis studioverter, reportere, og intervjuobjekter (Sand og Helland op.cit. 1998:43). Altså journalister, og eksterne aktører som på journalistenes invitasjon fyller nyhetssendingens biroller (ibid). Rolleforskjeller og hierarki blir vist gjennom tildeling av ulike privilegier, som gjerne tydeliggjøres overfor publikum gjennom kameraføring og andre visuelle virkemidler (ibid). Den mest privilegerte rollen forvaltes av

²⁰ Konvensjoner handler i denne sammenheng om hvordan en kommunikasjon får sin forståelighet gjennom en uskreven overenskomst mellom mennesker. Dette er sosiale konvensjoner som på bakgrunn av en større gruppe menneskers innforståthet forteller hva som er nødvendig å ha med, og hva man kan nøyes med uten at en meddelelse blir uforståelig. (Fausing og Larsen 1982:65).

nyhetssendingens studioverter eller programledere.²¹ De leder seerne gjennom sendingen, og fremstår som nyhetsinstitusjonens bilde utad (Wahldal, Andersen B., Rønning 2002:257). Med en seriøs og behersket henvendelsesstil utstråles trygghet og autoritet. Ved gjerne å sitte bak en solid nyhetsdesk forsterkes ytterligere denne autoritetsutstrålingen. En sosial distanse markeres ovenfor publikum, og understreker forvaltning av viktig spesialkunnskap. Men samtidig etterstrebes det å være på bølgelengde med seeren. Både i TV2-nyhetene og NRK-nyhetene finner vi økende vektlegging av ”glimt i øyet” og humoristiske kommentarer journalistene seg i mellom (ibid:259). Foruten å underholde og holde på seeren, kan nyhetsinstitusjonen slik styrke sin troverdighet hos et bredt publikum, gjennom å formidle opplevelse av nærhet ovenfor det folkelige og ekthet i rollerepresentasjonene. Men selv om studiovertene nå fremstår mer ”som seg selv” er deres talemåter og selvrepresentasjon fortsatt stramt stilmessig definert i henhold til opprettholdelsen av programkonseptet.

Nyhetssendingens presentasjonsform handler grunnleggende om å etablere lojalitetsforhold til nyhetspublikum bygd på gjenkjennelse og tillit (ibid:259). Visse konvensjoner fungerer her spesielt til å styrke og opprettholde identitetsbånd til publikum. Gripsrud (1999:173) omtaler en allianse mellom nyhetssendingens *jeg* og dens *du* - som er publikum. Allerede i nyhetenes åpningssekvens finner vi dette i etablering av øyekontakt mellom nyhetssendingens studioverter, og seerne som nyhetene henvender seg til. Noe som gjerne opptrer sammen med personlig tiltale, som for eksempel ”God kveld”. Dette privilegiet til å se rett inn i det nærfokuserte kamera, og slik henvende seg direkte til publikum, er i utgangspunktet reservert studiovertene (Sand og Helland op.cit. 1998:43). Men ved åstedreportasjer eller intervju blir gjerne studiovertens privilegerte posisjon, som nyhetsinstitusjonens autoritetsbærer og ansikt utad, overdratt fra studiovert til reporteren²² (ibid). Denne opprettholder dermed de samme båndene til publikum, og kan som nyhetsinstitusjonens representant se rett i kamera. Det forholder seg annerledes for gjester og intervjuobjekt, som vanligvis ikke får del i dette privilegiet (ibid). At bare journalister får henvende seg direkte til publikum, er en viktig strategi for å opprettholde journalistisk kontroll over det som blir formidlet gjennom nyhetene.

²¹ Også kalt *ankerperson* som et fast ankerpunkt i sendingen som binder dens ulike deler sammen til et hele. Denne analogiske fagtermen synes noe tung i språkføringen, og velges derfor bort i min omtale.

²² Spesielt etter den økende bruken av direktesendte reportasjer har reporteren styrket sin autoritære posisjon vis a vi studiovertene – pga. økte privilegier i form av mer kommenterende tale, og synlighet.

Intervju som kommunikasjonssituasjon:

Ved intervju fyller reporteren en tradisjonell journalistisk rolle, men har i kraft av sin posisjon og innslagets format en særskilt makt ovenfor sitt intervjuobjekt. Journalister i etermedier er, ifølge Sand og Helland (Ibid:72), redde for å bli oppfattet som mikrofonstativer for kildene. Dette fordrer påpasselighet for selv å sette premissene for intervjusituasjonen. For kilder kan intervju derav være en svært utfordrende type kommunikasjonssituasjon. Som Espen Ytreberg (2000:127) påpeker er det intervjuer som agerer og kontrollerer, mens intervjuobjektet reagerer og blir kontrollert.²³ Det er opprettholdelsen av denne kontrollen som gir journalister et fortrinn ovenfor sine kilder. En skjevhet som bærer i seg et potensial både for maktbruk og maktmisbruk (ibid).

Mer pågående og aktive reportere har ført til en utvikling mot kortere *soundbit*, det vil si sekvenser av uavbrutt tale (Waldahl, Andersen B., Rønning op.cit. 2002:266).²⁴ Reportere avbryter oftere intervjuobjektet, noe som gir nyheten et mer hektisk preg. Dette forvansker også muligheter for de intervjuede til å formidle lengre sammenhengende resonnementer.²⁵ Dette kan forklares med at nyhetssendingens begrensede tidsramme gjør det viktig å komprimere elementer for å få plass til flere saker, men dette handler også om å holde oppe spenningen (Sand og Helland op.cit. 1998:46). Sammen med hurtig klipping av bildesekvenser betyr også dette en økende journalistisk kontroll over presentasjonen av nyhetsbildet. Dette uavhengig av kildenes strategi for å komme til ordet i mediene. Noe som indikerer en maktforskyvning i forholdet mellom journalist og kilders betydning i dette henseende:

Kildenes muligheter til å holde fast på sitt eget utsagns autoritet svekkes til fordel til journalistens, og kildens «sound bite» reduseres til et autentisitetgivende sitat i en tekst som er skrevet på forhånd. (Waldahl, Andersen B., Rønning op.cit. 2002:272).

Denne direkte redigerende makten opptrer i samspill med et journalistisk forhåndsarbeid som også er vesentlig for å opprettholde journalistisk kildek kontroll (Sand og Helland op.cit. 1998:76). Om journalistene forhåndsbestemmer nyhetsfortellingens manus og avgrensning, er det bare utvalgte kilder som bekrefter biter av *denne* historien som blir plukket ut til å få sin uttalelse på skjermen. Deres innspill redigeres også ofte ned til bruddstykker som i sin

²³ Et forhold som ikke bare gjelder ved nyhetsjournalistikkens intervjuer, men generelt for intervjuer som kommunikasjonssituasjon om de så foregår i talkshow eller humorprogram (jf. Ytreberg 2000:126-127).

²⁴ Gjennomsnittlig *soundbit* i nyhetssendingene til Tv2 og NRK var, i 2000, på 10,1 sekunder (fordelt på 11,0 sekunder hos NRK og 9,3 sekunder hos Tv2), en klar nedgang fra 13,8 sekunder i 1993 (Waldahl, Andersen B., Rønning 2002:267).

²⁵ Denne utviklingen kan settes i sammenheng med sterkere profesjonalisering innenfor journalistikken, en svekkelse av politisk autoritet som gir rom for mer selvstendig kritisk journalistikk, og økt konkurranse om publikums oppmerksomhet (Waldahl, Andersen B., Rønning 2002:266).

ufullstendighet ikke kan stå alene, men får sin mening i den sammenheng de blir plassert i. Når kilder slik synes å bekrefte journalistens innledende vinkling på saken, fremstår også dennes nyhetsfortelling som ekte og troverdig.

Direktesendte reportasjer

Fra å være noe som indikerte ekstraordinære hendelser tidlig på 90-tallet har live-reportasjer blitt en utbredt reportasjeform (Waldahl, Andersen B., Rønning op.cit. 2002:263). Åstedsreportasjer styrker publikums opplevelse av å være tilstede der noe har skjedd. Om disse er direktesendte styrkes ytterligere denne følelsen av det direkte og sanne (ibid:29).

Om reportasjen ikke tilfører ny informasjon utover det som innledende gis fra studiovertene er det særlig hensynet til nyhetsinstitusjonens omdømme som avgjør bruk av live-reportasjer, og ikke en opplevd nødvendighet i hensynet til publikums informasjonsbehov. Eget omdømme trer i fokus, ettersom nyhetsinstitusjonen med dette først og fremst understreker at de selv er tilstede der det skjer, og akkurat i det skjer (ibid:258). Nyhetsinstitusjonen demonstrerer at de oppdaterer publikum helt frem til det nyhetskonsumerende øyeblikk (Sand og Helland op.cit. 1998:42). Dette bekrefter forestillingen om journalistenes overvåkenhet og at de raskt er på pletten dersom noe skjer. Nyhetene får slik et svært aktuelt og relevant preg. Noe som også kan gi et konkurransefortrinn. Det å være først, eller gjerne eksklusivt, tilstede viser nyhetsinstitusjonens autonomi ved å fremstå som originalkilde i motsetning til situasjoner der en videreformidler informasjon fra andre kilder.

Direktereportasjer benyttes også for å holde på publikums oppmerksomhet, ved å tilføre dynamikk til sendingen (ibid). Dette kan nok ofte rettferdiggjøre reportasjeformen uavhengig om innslaget tilfører ny viten. Live-reportasjer er, i følge Waldahl, Andersen B., og Rønning (op.cit. 2002:28), den mest dramatiske presentasjonsformen, hvor reporteren både blir en type deltager, samtidig som denne kommenterer det hendelsesforløp innslaget dreier seg om. Inflasjonen av direktesendte reportasjer må slik også ses i sammenheng med journalisters økende profilering av seg selv som en aktiv og ikke minst synlig deltager. Bourdieu (1998:14) berører dette forholdet når han betegner tv-mediet generelt som et speil for narsissistisk ekshibisjonisme. Uansett motivasjon finner vi i hvert fall en økende bruk av såkalte *stand up* journalister. Stadig oftere står journalisten selv i bildefokus som «the microphone controller».²⁶ Både ved åsteds- og hendelsesreferater, som innleder til intervju,

²⁶ En utbredt, og til tider ironisk, avart av termen MC - «Master of Ceremony», som forbindes med rapping i det tidlige 1980-tallets Hip-Hop musikk.

under spørsmålsstilling, og i annen interaksjon med intervjuobjekt. Dette er ikke en vilkårlig utvikling ettersom også journalister ved mediert synlighet kan akkumulere anerkjennelse for sitt arbeid. Noe som kan være avgjørende for videre karriere og tilegnelse av attraktive posisjoner (ibid:5).

Oppsummerende kan vi si at bruk av direkteportasjer dreier seg mye om formidling av subjektivitet og følelser (jf. Waldahl, Andersen B., Rønning op.cit. 2002:29). Grunnleggende fungerer dette til å forsterke båndene mellom journalister og publikum, og journalisters posisjon som publikums forlengede sanseapparat.

3.3 Journalistikkens uheldige selvsensur

En erkjennelse av pressens makt til å volde andre skade, gjennom overdreven eller unødig medieeksponering, har ført til utviklingen av varsomhetsregler. Vær Varsom Plakaten fremstår her som den viktigste etiske retningslinje for god presseskikk, gjeldende både i trykt presse og kringkastning (Allern 1997:7). Pressens Faglige Utvalg (PFU) er også opprettet av Norsk Presseforbund, for å ta seg av overtramp som strider mot presseetikken. Det å la et presseorgan regulere pressen er særlig tjenelig for å opprettholde uavhengighet, og til å hindre reguleringer fra myndighetene (Brurås 2002:21). I denne selvreguleringen kan vi imidlertid også spore noen uheldige - i form av selvbeskyttende - tendenser.

En tilbakeholdenhet ovenfor kritikkverdige forhold i nyhetsjournalistikkens egne rekker blir av Sejerstedt (1998:76) karakteriserer som en *uheldig selvsensur*. Uheldig ettersom pressens ønskede selvsensur ikke fungerer etter den uttrykte intensjon. En kritikk mot pressens evne til å gjennomføre dette på en god måte utfordrer dermed selve profesjonsideologiens basis. Og det har vært reist kritikk mot den interne profesjonshåndteringen gjennom PFU, nettopp fordi kritikk av etiske overtramp utført av pressen, når det foreligger, sjeldent er av samme offentlige karakter som andre maktaktører utsettes for av den samme pressen (Beck-Karlsen 1996, 2003; Stoltenberg 2003). Så også mediernes kritiske søkelys på hverandre, som fremholdes som pressens plikt i *Vær Varsom Plakaten* (presse.no 10.06.04), punkt 1.4:

Det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold. Det er pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle.

Profesjonalismen beskytter fagets utøvere, og frykten for å undergrave fagets troverdighet og posisjon fordrer til forsiktig offentlig kritikk mot aktører som er knyttet til en selv gjennom kollegiale bånd. I sin pamflett *Ubehaget i Journalistikken* (1996:83) skriver Jo Beck-Karlsen:

Hvis journalistprofesjonen ikke viser vilje til en like nådeløs selvkritikk som den kritikk man retter mot andre maktutøvere, kan man lett mistenkes for urene motiver. Det blir noe hult med retorikken til maktutøvere som argumenterer for åpenhet på andres vegne og samtidig unndrar seg kritisk søkelys på egne; det er de andre som skal granskes! Det er bare et tidsspørsmål før denne retorikken blir avkledd i den kritiske offentlighet.

Syv år senere hevder den samme Beck-Karlsen (*Morgenbladet* 28.02-06.03) at denne retorikken nå er avkledd. Dette eksemplifiseres ved Jens Stoltenbergs artikkel *Hvem gransker granskerne?* (2003) som krever en motmakt til pressens makt fylt av mediene selv, og Arne Ruths etterlysning (Ruth og Åmås 2003) av en personlig orientert mediekritikk - av den enkelte skribent eller redaktør - i opposisjon til den rådende flokkmentaliteten i mediene. Også myndighetenes nedsetting av granskingskommisjon etter Tønnesaken, uavhengig av PFU, er illustrerende. Kyllingstuntet kom imidlertid forut for overnevnte eksempler, og viste med det en teft for gryende endringer i tilliten mellom journalistikken og omverdenen.

En utvikling har altså skjedd de siste årene, men uten at det har vært et kraftig oppgjør med fokus på kjerneproblemet fra mediens side. Fraværet av det frie rom for debatt om journalistikk og massemediens rolle blir av Ruth (ibid:133) forstått som et av hovedproblemene i norsk presse. Politikere, forskere eller andre eksterne aktører er avhengig av media for å initiere debatt og fremme sine synspunkter. Debatten må slik foregå i de samme mediene som den reiser kritikk mot, og derav også på deres premisser. Dette viser et behov for den frie skribent²⁷ som mediekritiker - eller aktører i mediene som ikke er begrenset av lojalitet til eget medium - for å kunne skape frie rom for debatt (ibid). Men nettopp dette er mangelvare i dagens profesjonalisering av medieroller.

Journalismens avsløringstrang, eller en mistenksomhetens filosofi, kan også hindre eksterne aktørers muligheter for gjennomslag for sin kritikk. Som Skirbekk (1986:262) sier det: "Ideologiske avsløringer bygger på prinsipper om at motpartens argumenter ikke bør tas alvorlig, fordi de antas å være bestemt av noe annet enn argumenter". For det er ikke uvanlig at kritikk ovenfor journalister, da særlig fra aktører som representerer andre maktfelt, blir ilagt underliggende motiver som søker å kneble pressen, og dermed avskrevet fra debatten.

Politikers kritikk av pressen reiser ofte spørsmål om pressen oppfyller de forventninger som ligger til grunn for de økonomiske særordninger de er tilgodesett. Så også Stoltenbergs utspill (op.cit. 2003). Ikke uventet kom journalister her raskt i forsvarsposisjon, og så denne koblingen som en trussel om innskrenkning av privilegier, og som myndigheters ris bak speilet til sensur av den "frie" presse (jf. *aftenposten.no* 16.01.03, 18.01.03). Et aspekt som fort rettferdiggjør kritisk distanse fremfor åpen dialog og innrømmelser. Også politikeres

²⁷ Andre enn medieforetaks faste ansatte og faste spaltister som fort kan la seg begrense av rollen som mediets talsmenn (jf. Ruth og Åmås 2003).

videre argumenter kan i en slik situasjon mistenkes for å være båret av et underliggende ønske om mindre granskning fra pressens side. Selv om det er måten granskningen gjøres på som er debattens utgangspunkt og egentlige kjerne.

Kritikk fra medieforskere kan på en annen side ofte bli oppfattet som bedrevitende og virkelighetsfjern fra den journalistiske hverdagen. En slik teoretisk distansering uten praktisk involvering kan bli betegnet som elitistisk kritikk fra forskere godt etablert i akademias elfenbenstårn, og dermed raskt prelle av. Mange konstruktive bidrag har dog kommet både fra akademia og politikere.

På et generelt plan kan kritikk av journalistikk tenkes å bli tatt til etterretning blant journalister, i den grad denne blant publikum tydelig oppfattes som en representativ ytring, snarere enn egennyttig posisjonering. For i publikum hviler både mye av journalistikkens anerkjennelse og eksistensgrunnlag.

Spørsmålet er om komikere i dag besitter en samfunnsmessig posisjon, med tilhørende mulighet for påvirkning av symbolsk produksjon i mediene, som også kan gi en potensiell funksjon i det å vokte maktens voktere? Dette ved å synliggjøre journalistikkens faktiske disposisjoner. Interessant nok så uttaler Bourdieu (1998:53) etter sin uttrykte bekymring over manglende kritiske sanksjoner ovenfor journalistikken: ”The only criticism consists of satirical spoofs such as that on the Puppets.”. Selv om Bourdieu nok bruker dette som et banalt eksempel på hvor dårlig det står til, så finnes det et kritisk blikk på journalistikken fra humorister, som kan være verdt å eksaminere. Det er også viktig å ikke undervurdere humorens betydning ut over dens umiddelbare kommentarer i den sammenheng. For som samtalen mellom Ruth og Ålmås (op. cit. 2003:133-134) påpeker, kan særlig journalisters motreaksjoner på satire avsløre kritikkverdige forhold i profesjonen på en treffende måte. Dette med eksempel i den tyske forfatteren Hans Magnus Enzenberger sin perfide satire ovenfor utenriksdekningen i norsk presse, som av fremtredende journalister ble møtt med totalt fravær av selvironi, og ”angstbitersk forsvar”(ibid).

Og det er nettopp når oppmerksomhet rundt kritikkverdige forhold blir dempet, eller forsøkt unngått i det offentlige, at også komikere kan tiltre en viktig sosialkritisk rolle. Dette ved å fremme et alternativt blikk på kjente fenomener. Noe som kan virke til å avsløre eller undergrave etablerte forestillinger og ensretting av samfunnsdiskursen.

4. Komikk til maktkritikk

Satire is a lesson, parody is a game

-Vladimir Nabokov

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for komikerens kommenterende rolle i vår medierte offentlighet, og de virkemidler som komikere benytter seg av. Mangfoldet er stort, og mye kan sies om dette. Vi skal imidlertid begrense oss til aspekter som kan være relevant i forhold til komikerens opposisjonelle stemme overfor nyhetsjournalistikkens maktutøvelse og konvensjoner. Mitt fokus rettes mot komikere og deres ytringer som er knyttet til sketsj- og talkshowpregede programformater, og ikke situasjonskomedier og filmkomedier. Dette gjøres for å begrense feltet, og samtidig tjenelig for oppgavens hensikt ettersom nettopp komikerens sketsjer og talkshows er kjent for ofte å befatte seg med dagsaktuelle tema.

Innledningsvis skal vi se på komikerens ambivalente posisjon i mediene som grunnlag for deres innflytelse. Her følger også en beskrivelse av den premisssettende betydningen av humorens anerkjennelse, appell og funksjon for publikum. Så følger redegjørelse for de ytringsformer og virkemidler som kjennetegner komikerens kommentering av aktuelle forhold. Komikerens forkjærlighet for parodiske former, og det å benytte sosiale sammenhenger i sine sketsjer vil her også bli utdypet som en sentral mulighet for å fremme sosialkritiske ytringer. Deretter skal vi ta for oss noen eksempler på ulike former for satiriske kommentarer til nyhetsjournalistikk og nyhetskonvensjoner. Dette vil vise noe av mangfoldet i, og illustrere forekomsten av, dette fenomenet.

4.1 En ambivalent posisjon til opposisjon

Komikeren kan på mange måter oppfattes som vår tids fremste narr. Som underholder er komikeren først og fremst ute etter å vekke latter, og høste anerkjennelse for dette. Men samtidig skjer dette ofte ved å latterliggjøre og undergrave etablerte forestillinger og maktaktørers handlingsstrategier overfor sitt publikum. Dette også midt i dagens fremste symbolske maktarena; mediene, hvis mektige aktører²⁸ søker å opprettholde selvtjenende forestillinger. Spesielt fjernsynskomikere har de siste årene, i følge Audun J. Mørch (2003:15), spilt en stadig viktigere rolle som motmakt mot de etablerte maktstrukturers tendens til å "monologisere" samfunnsdiskursen. Forstått som mektige stemmer som tenderer til å påtvinge andre stemmer til å tale *sitt* språk (ibid). Kjuus (2004:59) ser denne

²⁸ Hvor journalister har en produksjonsmessig særstilling, for eget eller andres ærend.

tilnærmingen som illustrerende når det gjelder nyhetsmedienes dominerende stemmer overfor aktører og saker som får komme til i disse mediene. Dette er en makt som vi særlig kan knytte til det journalistiske domenet. Men det må presiseres at vi her ikke snakker om en fullstendig ensretting, verken i den norske offentligheten eller innenfor den enkelte mediekanal (ibid). Vi kan likevel koble overnevnte perspektiv til den økende medialiseringstendensen (se kapittel 3), der journalistisk makt og formspråk tenderer til å ensrette og begrense det offentlige ordskiftets innhold. Komikere utfordrer dette ved å sprengre begrensningene innenfra. For de mest populære komikere opptrer i egne programposter i de samme nyhetsmediene. Herfra kommenterer de virkelighetens hendelser og symbolske konstruksjoner side om side med journaliststyrte programformater, men uavhengig av disse.

Stephen Wagg (1996:343) betegner opposisjonelle utviklingstrekk på humorscenen som den nye *rock 'n roll*. Hvor det handler om å presse grensene for ytringsfrihet ved freidig å ytre seg om tabuer, eller forhold som har vært bortdefinert fra den offentlige samtalen. Dette berører også pressens uheldige selvsensur, ved å kommentere kritikkverdige tendenser i deres profesjonsutøvelse. Og komikers ytringer kan her fremstå både som en *motoffensiv*²⁹ og realitetsspeilende stemme ovenfor journalistikken.

Hos komikers repertoar finner vi karikerte ekstremvarianter av aggressive tendenser i den faktisk *utøvde* nyhetsjournalistikken. Dette kan anses som en ytterligere vulgarisering av fra før kritiserte tendenser, som selv ofte står i opposisjon til uttalte presseidealer. Til sammen blir dette betegnende for Ytrebergs påpekning (2000:125) av fjernsynet som en arena for stadig voksende sosial aggresjon. Komikers ambivalens i forskjellige posisjoner og mulige aksjoner blir tydelig på flere plan. De kritiserer en aggressiv medieutvikling de selv er en vesentlig del av. Og de bruker maktstrategier for sin kritiske kommentering, som de samtidig kritiserer andre for å bruke. Det at komikere benytter journalisters aggressive formspråk til å fremme latterliggjørende situasjoner kan samtidig også fungere til å vanliggjøre eller ufarliggjøre dette fenomenet, og dermed til en viss grad legitimere en type handlingsstrategi. Og om komikere trekker det for langt kan snarere journalistikkens pågåenhet fremstå som ganske uskyldig. Muligheten for likegyldighet og blaserthet blant publikum er også der når alles stemmer roper likt (noe som gjerne fører til at humoren trekkes stadig lengre). Men her skal vi først og fremst konsentrere oss om hvordan disse kommentarene *kan* fremme kritisk oppmerksomhet mot journalistikkens maktutøvelse. For i sin selvopptatthet omfavner fjernsynet nettopp komikers kommentering av mediehendelser, sjangere, og konvensjoner

²⁹ Et begrep jeg benytter for å betegne motmakt i reaksjonær form, som en refleksrespons på andres maktutøvelse. Begrepet vil og brukes om latter som middel for en slik motmakt, m.a.o. en "motoffensiv latter".

(jf. Wagg 1996 op. cit.:343). Ikke overraskende, ettersom fjernsynet også i sin nyhetsdekning er blitt anklaget for å være mer opptatt av seg selv enn verden utenfor. Dette kan være et viktig moment for fjernsynets selvrefleksivitet, men også en taktisk strategi for nyhetsmedienes selvprofilering.

Som for pressen, er mye av komikeres innflytelse nettopp knyttet til deres posisjon i mediene. Ikke minst deres forvaltning av sendeflate i radio og fjernsyn. Spesielt NRKs kanaler har vært kjent som viktige arenaer for komikere. Men også kommersielle stasjoner som *Tv2* og *Kanal 24* kjører høy profil på slike programposter.³⁰ For komikeres uttrykk er dugende til å vekke oppmerksomhet, i tråd med rådende medielogikk. Men ikke minst fordi publikum vil le og underholdes, noe som er komikeres fremste mål, og beste fortrinn i denne sammenheng. Fra sin posisjon i mediene kan komikeres alternative tilnærminger overfor aktuelle saksforhold nå et stort publikum. I tillegg finner vi, som nevnt i kapittel 2, at kjendisstatus og popularitet gjør deres stunts og opptreden til godt salgbart stoff for den øvrige pressen. Noe som igjen genererer oppmerksomhet. Ettersom dette er viktigste suksesskriterium i dagens medievirkelighet, vil særlig provoserende humor og konvensjonsbrytende atferd sikre komikeres suksess, gjennom bred omtale på redaksjonell plass, ved reaksjoner blant publikum, og i offentlig debatt (Larsen 2003:147).

Men det er ikke bare evnen til å tildra oppmerksomhet som gir komikere en unik posisjon i det å kunne fremme alternative synspunkt. Også den sosiale friheten til å gjøre dette er på mange måter unik. Så lenge komikeren opptrer i sin rolle som komiker gir merkelappen "det er jo bare humor" stor frihet til å fremme opposisjonelt materiale, og tilsvarende sanksjonsbeskyttelse ved provokative utsagn som kan oppfattes som injurierende. Heller ikke kraftige reaksjoner og kritikk mot komikeres opptreden vil nødvendigvis virke undergravende for deres anerkjennelse, og videre posisjonering i mediene. Om dette kommer fra samfunnsautoriteter, i motsetning til publikum, kan utfallet snarere være av omvendt art. Stephen Wagg (1998:261) uttrykker: "Condemnation by authority figures brings an enormous boost to public credibility and thus makes the comedian attractive to corporate interest."

Hos publikum kan det kontroversielle element styrke opplevelsen av komikeren som en uavhengig og ustyrlig sannhetsrøst, som tør å tale hvem som helst midt i ansiktet. Dette også mot samfunnets moralske definisjonsmakt, om den enn heves av religiøst, politisk, eller journalistisk velde. Og nettopp denne fritalenheten kan tjene til komikerens anerkjennelse om ytringens kontroversielle meningsinnhold korresponderer med opplevelser publikum sitter

³⁰ Eksempelvis populære «Torsdagsklubben» på Tv2. Og «Kommissjonen» på Kanal 24, der komikerne Atle Antonsen og Johan Golden, høsten 2004 ble hentet inn for å redde kanalen fra synkende publikumsoppslutning.

inne med, men som de ikke selv tør å uttrykke - eller om så gjøres, ikke får offentlig oppmerksomhet.

I fra et medieforetaks synspunkt kan samtidig komikeres generering av oppmerksomhet, og følgende markedspotensial, fort bli overordnet den "moralske" kritikk som fremmes mot deres ytringer. Styr av markedslogikkens etikk skal humoren være provoserende, men samtidig ikke mer enn at den fortsatt bredt konsumeres. En hårfin balansegang. Om komikere over tid skal holde på en oppsiktsvekkende humor - og ikke minst holde på sitt publikum - må de hele tiden komme med noe overraskende nytt vi ikke har sett før. Noe som gjerne resulterer i enkelte overtramp, og kan dempe forsiktighetssikringen. Dette kan forklare NRKs posisjon i fremste rekke når det gjelder eksperimenterende og grensesprengende humor, ettersom de ikke trenger å være fullt så forsiktige av markedshensyn som kommersielle konkurrenter. Vesentlig er også NRKs egen forståelse av hvordan allmennkringkastingsoppdraget skal utføres. NRK sine programetiske retningslinjer, punkt 1.6. *Provokatørrollen i NRK*, omtaler viktigheten av provokasjoner ved satire og underholdning:

NRK skal fremme sterke meningsytringer i det norske samfunnet. Det er derfor viktig at NRK har provokatører som bidrar til disse meningsytringene. Slike provokasjoner kan fremsettes i ulike former for kåserier, satire og underholdning.³¹

Direkte sensur av komikeres ytringer har vanligvis svært høy terskel, men forekommer. Som Espen Ytreberg (*Dagbladet* 14.09.02) påpeker er det interessant at sensuren gjerne opptrer når denne virksomheten går ut over journalister og politikere. Otto Jespersens monolog i «Torsdagsklubben», hvor han harselerte kraftig med statsminister Kjell Magne Bondeviks depresjon og medisinerer, skapte sterke reaksjoner.³² Også fra statsministeren selv. TV2-sjef Kåre Valebrokk tok av reprisen uken etter, og det ble lovet sterkere selvsensur i programmet (vg.no 30.10.02). Som vi skal se på senere rykket også NRK-sjef John G. Bernander ut med beklagelser etter kyllingstuntet, og nektet «Åpen Post» å vise opptaket som et satirisk innslag i sitt program. En enda sterkere sanksjon ettersom dette dreier seg om regelrett forhåndssensur. NRK skal altså fremme sterke meningsytringer, og gjerne i form av satire, men ikke når det gjelder denne type satire på en nyhetsinstitusjons bekostning?

Medienes sensur av komikeres autoritetsundergraving fremtrer imidlertid mer som symbolske signaler om grensesetting, snarere enn faktisk munnkurv på tema eller fratakelse av posisjon i mediene. Sensur av politikerhets opptrer gjerne først etter sterke motreaksjoner,

³¹ Fra NRKs programetiske retningslinjer, som trykket i Brurås 2002:306.

³² Det uttalte motiv fra «Torsdagsklubben» var å ufarliggjøre sykdom og medisinerer (vg.no 30.10.02).

og når særskilte embeter med høy anseelse, som statsministeren, rammes. Dette kan være en strategisk vurdering, ved ubehagelig stor oppmerksomhet på overtramp, hvor nyhetsmediene viser overfor politikere at de tar sin selvsensur alvorlig. Slike "tjenester" sikrer det bestående, og herunder gode relasjoner overfor andre maktgrupper til sikring av egen posisjon. Det handler om å ta ansvar og samtidig stille seg selv fri, ved å gi tydelige signaler som indikerer at medieinstitusjonen - som en journalistisk institusjon - ikke står inne for komikerens grenseoverskridelse. Når det gjelder beskyttelse av egne journalistiske rekker, kan hensyn til profesjonens anerkjennelse og ikke minst kollegiale bånd være fremtredende motiv.

Men reprimande, eller stopp av et humorinnslag, betyr ikke at komikers posisjon trues. Snarere ser vi at programmene genererer tiltagende publikumsappell, og setter nye seerrekorder.³³ Og de får fortsette sin kommentering, tilsynelatende uten innskrenkende endringer. I hvert fall angående tema. Noe som fulgte overnevnte eksempler. - Jespersen fortsatte sin Bondevik-hets i Torsdagsklubbens neste programmer. Og «Åpen Post» fulgte opp sensuren med satirisering av Bernander, og en kyllingmann- føljetong som innebefattet en vulgær undergravende parodi på TV2-reporter Elin Sørsdahl.³⁴ - Også slike usammenhenger har blitt inkorporert i senere satiriske parodier. Sist gjennom Eia og Tuft Johansens program «Tazte Priv» (NRK P3 20.11.04), der Bernanders offentlige beklagelser av (underforstått komikers) "engangsforeteelser" og "glipper" blir omtalt og parodiert som tomme fraser lirt av seg uten å mene noe med det, og som strategisk neddyssing av kritikk.

Som vi har sett kan komikere fremme kontroversielle ytringer i mediene uten å frykte tap av egen anerkjennelse, selv ved sterke motreaksjoner, mye grunnet sitt publikumstekke. Dette gir en unik mulighet til også å sette kritikkverdige forhold på dagsorden, særlig ovenfor maktaktører som kan slå hardt tilbake. Dette betyr samtidig at relasjonen til publikum fremstår som en særdeles viktig reguleringsmekanisme overfor komikers handlingsstrategier.

Humorens anerkjennelse appell og funksjon i publikum.

I publikums latter ligger komikers anerkjennelse. Og det er først og fremst i publikum at også grenseoppgang og virke for sosialkritisk humor settes. Hva publikum tillater seg å le av, sier ikke bare noe om humoren, men også mye om deres forhold til de ordninger eller personer som det blir harselert med i denne humoren. Publikums anerkjennelse av komikeren er i dette henseende dermed nært knyttet til deres erkjennelse av hvordan komikeren evner å

³³ «Torsdagsklubben» satte ny seerrekord med programmet etter fjerning av reprisen; 1200 000 (dagbladet.no 01.11.02). Og «Åpen Post» satte nye seerrekord etter bråk om kyllingstunt med 647000 (dagbladet.no 17.01.02).

³⁴ Her som påtrengende seksuelt yr ovenfor kyllingmannen, for deretter å bli gravid, og mor til deres groteske anormale avkom (som fremtrer i delvis skikkelse av en nevrotisk og reguleringsfiksert Bjørn Sundkvist).

lese deres selvforståtte natur - ”slik vi egentlig er”, eller ”det vi egentlig mener”. Ved ofte å ta utgangspunkt i hverdagslige situasjoner og tale rett ut om opplevelser som mange kan kjenne seg igjen i, kan komikeren på et vis representere vanlige folk. Og her i en delt virkelighetsoppfatning, eller en felles referanseramme, finnes den mest grunnleggende identifikasjonsbinding til enighet mellom komikeren og publikum. Men hva er det så med komikers ytringer som appellerer til publikum og forløser latteren?

Innenfor humorforskningen opererer man gjerne med tre hovedteorier; *overlegenhets teorien*, *ventilteorien*, og *inkongruensteorien* (Larsen 2003:144-145; Critchley 2002:2-3).³⁵

Overlegenhetsteorien, som allerede ble fremlagt innenfor den antikke filosofien, viser til en tilfredsstillende følelse av overlegenhet, ved å definere andre som underlegne i forhold til seg selv. Latteren fremstår her som et selvhevdende uttrykk, og er gjerne forbundet med skadefryd (Larsen 2003:144). Dette er den onde latter på andres bekostning.

Ventilteorien, som gjerne blir knyttet til psykoanalytiske teorier, hevder at energien som blir utladet gjennom latter gir tilfredsstillelse ved at man da samtidig sparer på den energien som ellers blir brukt til å opprettholde, eller undertrykke psykisk aktivitet. Dermed kan vi også spore latterens frigjørende appell og funksjon. Den fungerer terapeutisk og forbindes gjerne med overskridelser av internaliserte normer (ibid:145). Sigmund Freud (1994 [1905]) identifiserer dette hovedsakelig på et individuelt psykologisk plan. Fenomenet kan imidlertid, ifølge Peter Thielst (2001:254), også være virksomt på et kollektivt sosialt og massepsykologisk plan. Latterens tilfredsstillelse kan ligge i følelsen av frigjøring fra dominerende og undertrykkende sosiale konvensjoner, tabuer, herskende ideer og ordninger. Komikers sosialkritiske funksjon handler derfor mye om å ta for seg samfunnets kjente former og ritualer i et annet perspektiv. Mary Douglas (1999) snakker om humor som tar form som antiriter, som latterliggjør eller parodierer samfunnets ritualer. Noe som også kan innebære latterliggjøring nyhetsformidlingen som et moderne virkelighetsordnende ritual. Humoren handler om å vise tingenes tilstand slik de kan oppleves å være i seg selv, da fri fra de ”korrekte” kulturelle krav. Komikeren kan forløse latter ved å si det som egentlig ikke kan sies, og gjør det som folk ikke tør men skulle ønske å gjøre (Wagg 1996:323). For det handler ikke først og fremst om hva som allerede eksplisitt er gjort alminnelig i offentligheten, men heller om freidig avdekking av det som holdes nede; som er implisitt og taust. Og spesielt når dette overraskende bringes til overflaten forløses latteren.

³⁵ Jeg har her valgt å benytte Larsens begreper. Critchley opererer med benevnelsene: *The superiority theory*, *The relief theory*, og *The incongruity theory*.

Dermed er vi over på *inkongruensteorien* som vektlegger det lattervekkende i opplevelsen av ulikhet mellom foreliggende forventninger, og det som faktisk skjer i en situasjon, en formidlet tekst, eller historie (Critchley op.cit. 2002:3). Dette fremstår gjerne som *komiske paradoks* (Larsen op.cit. 2003:145) i sammenstilling av fenomener som normalt ikke opptrer sammen. Komikere benytter gjerne ukonvensjonell kroppsføring, mimikk, toneleie, ordbruk, eller ulike visuelle virkemidler for med vilje å skape forvirring i uttrykket og bringe det bort fra den forventede orden.

4.2 Ytringsformer, virkemidler, og formål for aktuelt samfunnskritisk tøy

Siden midten av 90-tallet er det særlig komikere innenfor den såkalte "nye humoren" som har gjort seg bemerket i mediene. «Åpen Post»-komikerne Bård Tufte Johnsen og Harald Eia har vært de fremste eksponentene for denne trenden, med sine mange konvensjonsbrytende sketsjer og stunts. Også komikere som Otto Jespersen, Thomas Gjertsen, Anne Cath Herland, Espen Thoresen, Charlo Halvorsen, Atle Antonsen, m.fl., har vært fremtredende bidragsytere for en ny, tøffere, og gjennomført ironiske humor. Men selv om den gjerne omtales som "ny" er det vel etablerte strategier som her anvendes.

Inspirasjonslinjer kan kobles til amerikanske stand-up komikere og talkshow verter (Ytreberg 2000:52), da særlig bruken av ironisk distanse som retorisk strategi. Likhetstrekk finnes også til det Stephen Wagg (op.cit. 1996) karakteriserer som utviklingen av *alternativ komedie* på den britiske humorscenen fra 70-tallet.³⁶ I korte trekk kan vi si at humoren ser ut til å sparke alle veier, og er preget av en grunnleggende antagelse om at ingenting er hellig. Det handler om å bringe alt alvor ned på et uhøytidlig plan, hvor alt gjøres lett med humor. Kjuus (2004) påpeker i den forbindelse også klare karnevalske trekk i «Åpen Post» sitt formspråk; lik det som kjennetegnet middelalderens og renessansens folkelige latterkultur - som fremsatt i den russiske språkfilosofen Mikhail Bakhtin (1968) sin studie av datidens parodiske litteratur.

Men om virkemidlene ikke er nye kan vi likevel si at en higen *etter det nye* synes å være en vesentlig drivkraft og tendens i dagens medierte humor, som hele tiden utfordrer og utprøver humorens grenser, og dermed også komikerens relasjon til publikum. Samtidig finner vi ofte en uttrykt avstandtagen fra maktkritisk satire blant komikere som representerer progressive strømninger. Angsten for å bli oppfattet som politisk korrekt synes fremtredende.

³⁶ Wagg (1996:343) omtaler britisk 90-talls ironisk medierelaterte humor som *post-alternativ komedie*. Han indikerer en utviklingsrelasjon som også kan gi disse følgende identifiserte likhetstrekk rom i denne koblingen.

Ikke minst det å selv bli plassert i en "menings-bås", som fort kan bli trang. Dette betyr ikke at satiren er fraværende, men at den opptrer uten et klart "politisk" prosjekt, og kan slik rettes mot alt og alle, og gjerne indirekte gjennom parodisk og ironisk undergravende uttrykk.

Ettersom satire, parodi, eller ironi sjeldent opptrer i rene former, kan det i følge Linda Hutcheon (1985:55) være mer hensiktsmessig å forstå disse som typer av strategier som kan finnes i et og samme uttrykk. Satire kan dra nytte av parodiske former, og parodier kan være satiriske. Begge disse grunnformene benytter seg også av ironi som strategisk overbevisningsmiddel. Hva skiller så disse formene?

Grunnleggende så har satiren et utenforliggende mål av sosial karakter. Dette innebærer latterliggjøring av person, en sosial gruppe, etablerte forestillinger, eller andre sosiale fenomener (Larsen 2001:4). Den må imidlertid ikke være humoristisk. Satire forbindes gjerne med egalitær kritikk av maktaktører i samfunnet, men den kan også sparke nedover og være elitistisk i sitt vesen (ibid:4). Men i hovedtrekk så retter satiren seg mot makthavere og den veletablerte orden, mer enn avvikere som beveger seg i den sosiale periferien (Thielst 2001:223).

Ulik satiren retter parodien seg innover mot det estetiske aspektet ved tekster, genre, eller stiler (Larsen op.cit. 2001:5). Linda Hutcheon (op.cit. 1985:6) gir en konsis definisjon av parodi som: "[...] repetition with critical distance, which marks difference rather than similarity." Det handler om hvordan et forelegg etteraper et annet. Men det er så i ulikhetene mellom parodien og den etablerte teksten, at parodiens form særlig fremhever sine kommenterende poeng. Denne kritiske distansen mellom tekstene fremheves gjerne ved bruk av ironi (ibid:32). Dette ved hint i uttrykket; som flertydighet, motsetningsforhold, underdrivelser og overdrivelser. Ziva Ben-Porats (1979:247) gir en noe mer omstendelig definisjon på parodi:

Parody = An alleged representation, usually comic, of a literary text or other artistic object – i.e., a representation of a "modelled reality," which is itself already a particular representation of an original "reality." The parodic representations expose the model's conventions and lay bare its devices through the coexistence of the two codes in the same message.

En parodis dobbelte kodestruktur kan dermed være særlig nyttig for å fremheve den parodierte tekstens konvensjoner. To stemmer taler til publikum, hvor parodiens stemme kommenterer den parodierte tekstens stemme fra et annet ståsted. Og nettopp denne parodiske strategien synes fremtredende ved den nye humorens lek med mediegenre og formater.

Flertydig distanse fra mediekonvensjoner og alvor

Et fellestrekk ved den nye humorens komikere kan knyttes til en humoristisk distansering overfor mediens konvensjoner og sjangere, da spesielt fjernsynets (Ytreberg op.cit. 2000:53). Vellykket humor avhenger så av publikums evne til å gjenkjenne komikerens harselering med disse, også om tema eller situasjon tilsynelatende omhandler noe annet. For parallelt med det som ved første øyekast fremstår som kynisk latterliggjøring av personer lekes det også gjerne med sjangere og konvensjoner (ibid:144). Og et gjennomgående typisk trekk er her parodisk undergraving av etablerte autoriteter og konvensjoner for autoritære væremåter (ibid:53), da spesielt i fjernsynets verden. Som vi skal se senere er det nettopp disse forholdene som også rammer nyhetsjournalistikkens autoritære stil og dens konvensjoner på en spesiell måte. Dette kan være en underliggende parodisk tone i sketsjer som benytter journalistiske formater, som *liksom-intervjuet*, og her spesielt knyttet til komikerens selvrepresentasjon i disse. Eventuelt kan dette ta form av en mer konfronterende og tydelig harselering med journalister. Fellesnevneren er komikerens vilje til å skape sosiale situasjoner som preges av forvirring om regler for sosial omgang (ibid:138). Dette utføres på måter som gjør det vanskelig selv for medieprofesjonelle deltagere, med sine fjernsynstilpassede fasader, å tilpasse seg situasjonen uten risiko for å trå feil. Mye av humoren ligger nettopp i det å avsløre de som ikke skjønner kodene, noe som kan skape morsomme kontraster og gi publikum en anledning til selv å definere seg over disse. Og nettopp dette gjør humoren til et våpen rettet mot de uinnvidde (ibid:54).

Grunnleggende så handler humoren mye om å konstruere en eksklusiv fellesskapsfølelse mellom de inneforståtte og komikeren som autoritetsperson (ibid:52). Mestring av kodene, ved gjennomskuing av komikerens doble signaler, definerer en innenfor ved at seeren selv oppnår distanse til tema. Mens blindhet for, eller ”misforståelse” av, disse setter en utenfor. Dette kan gjelde deler av publikum hvis reaksjoner definerer de utenfor ”målgruppen”, men ikke minst personer som blir direkte utsatt for komikerens tvetydige hersing i humorprogrammer og stunts. Satirisk virksomt blir dette spesielt om offerets motreaksjoner preges av frustrasjon, alvor eller sinne, mens det inneforståtte publikum ler. For det er latterens ikke-deltagere som satiren skiller ut, og slik setter i et lite heldig lys – de utenforstående som tydelig føler seg alvorlig rammet. Særlig overfor selvhøytidelige og alvorlige autoriteter kan latteren slik fremstå som motmakt, ved å vise deres ”sanne” natur og deres avstand til det leende fellesskapet. Om satirens ofre ler med, mister derimot satiren sin brodd (Thielst 2001:223).

Denne distanserte og flertydige kommunikasjonsstrategien, ved hjelp av ironiens dobbelthet, kommer også til syne i en tilhørende uttrykksform; nemlig komikerens påtatte naivitet. Naivisme er en form for underdrevet selvrepresentasjon, som blant annet «Åpen Post»-komikerne Eia og Tufte Johansen har vært særlige eksponenter for. Ved at komikeren later som han er mer barnslig og naiv enn han egentlig er, setter han opp kontraster til det seriøse og alvorlige. Dette er en ironisk strategi som særlig blir benyttet ovenfor "bedrevitere" som her kan gå på limpinnen ved å tre inn i en belærende rolle, eller andre aktører som har en opphøyd status i egne, eller andres øyne (Ytreberg op.cit. 2000:138-139). Komikerens agenda er nemlig å vise det motsatte, at denne personen har menneskelige svakheter akkurat som oss alle. Det vesentlige poenget er her at hvordan rollene snus. Dersom humorens offer ikke forstår at komikeren tuller med ham blir det plutselig han som egentlig fremstår som dum og uvitende. Han skjønner ikke kodene og blir slik stilt utenfor fortolkningsfellesskapet. En eventuell sosial distanse eller foreliggende relasjon mellom vedkommende og publikum er brutt, og komikeren kan triumfere over et nedlagt bytte.

Det karnevalske formspråket benyttes også typisk for å latterliggjøre det selvhøytidlige og alvorlige i samfunnet, og undergrave etablerte forestillinger. Det handler om å fremme en annen sannhet om verden (Bakhtin 2003:61) ved å latterliggjøre det hellige og det viktige. Også dette gjerne i form av hierarkisk omkalfatring (ibid:57), hvor idémessige hierarkier snus på hodet. Dette er en "opp-ned" logikk hvor vrengebilder av sosiale konvensjoner og ordninger kommer til uttrykk ved parodisk lek med former. Men ulikt den distanserte ironiens ekskluderende strategi, finner vi her en vilje til å bringe alt ned på samme plan, og inkludere alle med seg selv i et stort folkelig latterfellesskap. Dette unndrar imidlertid ikke komikerens mulighet til også å leke med oss disse formene, og blande inn distanserende strategier. Resultatet kan da fortsatt bli av overnevnte satiriske art ved at noen setter seg selv utenfor latteren med sine alvorlige motreaksjoner.

Den karnevalske komikkens essensielle prinsipp er *degradering* (Bakhtin 1968:19). Ideen er her å bringe det som er høyt hevet, som ritualer og idealer, ned på et allment erfart fysisk-kroppslig nivå. Her i det kroppslige som vi alle deler, men ikke alltid vil vedkjennes, stiller vi alle likt - fristilt fra strukturerende idémessige hierarkier og ordninger. Vi kan snakke om en imaginær bevegelse fra kultur mot natur. Det karnevalske formspråket kretser derav nettopp om kroppen og dens former (Kjuus 2004:11). Men da gjerne i en surrealistisk forstand. Den karnevalske verdensanskuelse blir omtalt som *grotesk realisme*. Det groteske blir av Bakhtin (op.cit. 2003:33) grunnleggende forstått som uttrykk for livets motsetningsfylte og ambivalente helhet. Vesentlig er det å fronte relativitet og nyskaping i

opposisjon til det etablertes krav til konstans og uforanderlighet. Bakhtin (ibid:54) snakker om en lystig form for *avkroning* som forbandt det gamles undergang med forestillinger om fornyelse og det nyes fødsel. Det groteske uttrykkes gjerne ved å blande natur og fantasi gjennom en fri og ironisk bruk av meningsbærende symboler fra virkelighetens verden (Bakhtin op.cit. 1968:41). Her også som en lekende behandling av mennesker og dyr (ibid:30-32). Tuft Johansens kyllingstunt står her som et representativt karnevalsk uttrykk i så måte. Og det forøvrig også midt i dagens sentrale virkelighetsordnende og forklarende ritual - nyhetssendingen. Når slike figurer blir benyttet som middel for satire vil imidlertid deres universelle karnevalske aspekt, i følge Bakhtin (op.cit.:2003:32-33) bli redusert, ettersom de mer blir knyttet til motivets moralske innhold.³⁷

Humor til alternativ refleksjon og klassifisering

Som vi har sett befatter humorens kommenterende stemme seg særlig mye med sosial interaksjon i kommunikasjonssituasjoner. Når dette knyttes til kjente medietekster og sjangere kan humor tjene til *refleksjon* over det som ellers tas for gitt. Spesielt som alternative refleksjoner rundt sosiale og konvensjonelle forhold, som også potensielt kan undergrave nødvendighetsbetydningene av disse. Dette kan oppfattes truende og aggressivt for de som søker å opprettholde konvensjonene. Krittisk refleksjon kan komme i forkant eller etterkant av latter. Gjerne som tankebearbeiding av hva en ler av, kontra hva man ser som alvorlig og ikke ler av. Og ikke minst hvorfor en forholder seg slik til de berørte forhold. Hertil kan humoristiske kommentarer bære i seg et potensial til å undergrave ideologiske maktstrukturer og forestillinger, samt avsløre symbolsk maktutøvelse ved å tilføre alternative perspektiver.

Innenfor dagens medierte komikk er humorens klassifisering av hva som er latterlig og hva som er normalt ofte knyttet til forhold som har med identitet og sosial interaksjon å gjøre. Dette gjerne i forhold til smaksdistinksjoner og forståelse for sosiale kutymer, i form av hva som er ”inn” og hva som er ”ute” - og dermed ikke minst *hvem* som er det. Når satirens offer blir stilt frem til offentlig spott og spe er det dennes anerkjennelse som rammes. Og publikums latter uttrykker enighet med humoren som legitim nedjekking av vedkommendes anseelse.

Med sin latterliggjøring berører komikere også spørsmål om legitim atferd i form av en mer moraliserende kategorisering av rett og galt. I denne sammenheng kan humor sies å fungere som et sosialt oppdragelsesverktøy (jf. Larsen 2003:146) som latterliggjør avvik fra gjeldende verdimeslige standarder. For selv om den nye humoren først og fremst profilerer

³⁷ En utvikling Bakhtin (2003:32-33) forøvrig beklager, ettersom det reduserer parodiens omfattenhet.

seg som obstanasig, og amoralsk i sin frekkhet, synes mediesamfunnets opphøyde verdier å bli forsvart med samme pågåenhet. Det handler om *ytringsfrihet*, om å utvide grenser for *toleranse*, og ikke minst om *autentisitet* som troverdighetskriterium (jf. Johansen 2002; Taylor 2000 [1991]) for anerkjennelse. De to første testes og prøves ut gjennom komikers provokative atferd. Den siste blir stadig satt på dagsorden gjennom deres kommentering av uoverensstemmelser i sosiale strukturer. Dette inkludert usammenheng mellom uttrykte og bakenforliggende motiver i offentlige personers handlingsstrategier og selvrepresentasjoner.

Humor til avdekking av sosial uoverensstemmelse

Komikers interesse for å bruke sosiale usammenhenger i sine sketsjer og historier, kan forklares med det lattervekkende potensial som her finnes. For at denne humoren skal forløses må det, i følge Simon Critchley (2002:4), være en sammenheng mellom "joke structure" og "social structure". Sistnevnte forstått som sosial enighet om verdier og konvensjoner for atferd og uttrykk i samfunnet. For uten sosial overensstemmelse, vil heller ikke det komiske, som utløses av en oppfattelse av uoverensstemmelse, kunne eksistere (ibid). Dette er sentralt for visuell komikk, som i følge Larsen (2001:139) gjerne befatter seg med "brudd på allment aksepterte atferdsregler.". Dessuten gjelder det særlig for spontane spøker, som må stå i et korresponderende forhold til en sosial opplevelse, for å kunne oppfattes som spøk (Douglas 1999:153). I Magnus E. Marsdals intervju med komikeren Harald Eia (2003:82), fremheves det at komikerens idéfase nettopp dreier seg om å finne den komiske strukturen. Dette betrakter Eia (ibid) som ensbetydende med å identifisere det som ikke henger sammen, og slik selvmotsigende trekk i samfunnet. Dette kan i vårt perspektiv også innebefatte en gryende usammenheng mellom grupperes sosiale posisjoneringsstrategi og legitimeringsgrunnlag, som vi tidligere har sett på for journalisters vedkommende.³⁸

Mary Douglas (1999 op.cit.:153-154) utvider overfornevnte moment når hun sier: "[...] the experience of a joke form in the social structure calls imperatively for an explicit joke to express it.". Det er altså ikke bare komikeren som leter etter den komiske strukturen, men forut for dette kan det foreligge et sosialt behov i samfunnet for å uttrykke oppdagede skjevheter. Og det er *disse* skjevhetene komikeren må finne. Også her aner vi en sosial rolle som komikere kan velge fylle, i sin relasjon til publikum. Eksempelvis så vil en viss uoverensstemmelse eller maktmisbruk fra journalister kunne tolereres i et samfunn. Økende uoverensstemmelse vil imidlertid fremprovosere sosialt press om forandring. Dess flere som begynner å kjenne en gryende følelse av at noen snart må ta affære og si noe, desto mer kaller

³⁸ Som usammenheng mellom samfunnsoppdrag og faktisk profesjonsutøvelse. Se kapittel 3.

situasjonen på handling. Og det er først i dette øyeblikket komikeren kan komme på scenen som en representativ stemme, og gjennom satirens brodd høste sosial anerkjennelse for sitt treffende engasjement. Sett i dette relasjonelle perspektivet, vil derfor den maktkritiske satiren ofte være rettet mot aktører som allerede er i ferd med å miste sin sosiale anseelse. Som Marsdals artikkel (2003 op.cit.:82) poengterer:

I ganglaget til *gårsdagens menn*, dei som er i ferd med å falla, der er det humor å henta. Spesielt når publikum har fatta situasjonen betre enn aktørane. For det er egentlig i *publikum* den komiske strukturen må vera til stades. Det er berre når *publikum* oppfattar at noko ikkje heng på greip at humoristen kan slå til.

Kilden til den motoffensive latter ligger latent i publikum. Den må finnes og forløses gjennom et gjensidig anerkjennende samspill mellom komiker og hans publikum. Vi kan i denne sammenheng snakke om en type *representativ komikk*, der komikerens kritiske kommentar, eller tabuoverskridende atferd, ovenfor maktaktører, nærmest blir utført på grunnlag av et publikums forventning til forandring. Dersom humoren derimot rettes mot en publikumsgruppes etablerte doxa; mot "det som bare er sånn", eller mot det få stiller spørsmål med, vil spøken ikke kunne treffe dette publikumet (ibid:82). Humoren vil da møte logisk motstand som enten resulterer i at spøken må inngående forklares, at den blir avfeid som upassende, eller betraktet som irrelevant og derav lite morsom. Dersom noen ler med, mens signifikante grupper av mennesker ikke gjør det, kan humoren dermed avdekke noen trekk ved deres virkelighetsoppfattelse.

Humor som kommentar på tvetydig selvrepresentasjon

Når det foreligger grunnlag for å anta at kjente personer, eller kategorier mennesker, forsøker å fremstille seg selv som noe annet enn det de egentlig er - eller bruker visse forhold til skalkeskjul for underliggende motiver - står de lagelig til for komikerens hugg. Det tidligere nevnte "Mulla-løftet" til Rehman hadde et slikt motiv, i sitt ønske om å påpeke Mulla Krekars dobbelthet.³⁹ Otto Jespersens videre satirisering av Bondeviks depresjon og medisinerings i «Torsdagsklubben», også etter Bondeviks kraftige motreaksjon på dette, er også illustrerende. Forut for dette ble han, av Jespersen, omtalt som en "sleip politiker på sitt aller verste" (*Bergens Tidende* 29.10.02). Dette i overbevisning om at Bondevik, etter forrige harseleringsrunde, tok på seg mobbeofferrollen, som en dårlig kamuflert sympatijakt hos potensielle velgere. På lignende vis var også kyllingstuntet motivert av å kritisere nyhetsmedienes dobbeltmoral. Noe vi har sett Tufte Johansen fremhevet i sin anklage mot journalisters krokodilletårer ovenfor Jagland, sett i sammenheng med deres instrumentelle

³⁹ Se omtale i kapittel 2

utnyttelse av hans situasjon. Påpekning av dobbeltmoral, eller usammenheng mellom uttrykte verdier og bruksverdier, er også typisk ved bruk av erketyperiske parodiske skikkelser.

Denne type humor dreier seg mye om å latterliggjøre hykleri, falskhet, og maskespill i et mediesamfunn der symbolsk konstruksjon av anerkjennelsesgrunnlag synes stadig viktigere. Det er gjerne det gjennomskubare og antatte uekte i aktørers selvrepresentasjon som fremheves. Og nettopp her finner vi noe av komikerens makt overfor andre aktører. I sin offentlige kategorisering av hva som anses som legitim og ulegitim atferd, samt offentlig avsløring og latterliggjøring av brudd på bestemte verdier. Dette fremstår imidlertid ofte som en ansvarsløs - og til tider selv etisk usammenhengende - maktutøvelse, når vurdering av egne overtramp avfeies galant med at "dette bare er humor". For ved motreaksjoner fra satirens ofre, blir disse gjerne latterliggjort som hårsåre og selvbeskyttende, eller anklaget for ikke å skjønne humoren. Komikeren fristiller seg selv til videre harselas, og prøver nok en gang å ramme den sosiale anerkjennelse knyttet til de satiriserte aktørers disposisjoner. Så lenge komikeren opptrer som så, og ikke går inn i seriøs debatt på andres premisser, kan han ikke ties med argumenter, og opprettholder sin frittalende stilling.

Her finner vi et sentralt poeng. Komikeren kan sette et kritikkverdig forhold på dagsorden, men ikke selv føre en saklig debatt videre rundt temaet. Det ville kreve å gå ut av komikerrollen, og dermed å risikere både egen anerkjennelse og det "uavhengige" statusgrunnlaget for å kunne fortsette sin frittalende virksomhet. Men samtidig tilrettelegger komikeren en anledning for andre aktører til å ta opp tråden - spesielt ettersom mediene i en slik situasjon er godt mottagelige for påløpende reaksjoner - og benytte den offentlige oppmerksomheten rundt temaet til videre debatt. Nettopp dette kan forløse satirens kritiske potensial fullt ut. Om så ikke skjer vil det som kunne blitt en kime til forandring, bare forbli et øyeblikks frigjøring fra den etablerte orden, og slik fungere mer som en stabiliserende utløsning av massepsykologisk frustrasjon. De kritisertes anerkjennelsesgrunnlag kan imidlertid uansett, om enn i varierende grad, få en stygg ripe i lakken. Når sterke motreaksjoner opptrer som selvforsvar kan det i hvert fall tyde på et følt behov for fasadepuss og oppreisning.

4.3 Humor som kommentar til journalistikk og nyhetskonvensjoner

I den senere tid har vi sett en sterk tendens til harselas med journalistikken blant komikere. Ikke overraskende, ettersom deres humor gjerne rettes mot det alvorlige og selvhøytidelige i samfunnet, noe deler av journalistikken så absolutt bærer preg av (jf. kapittel 3). Mediene danner også en felles referanseramme med publikum, som komikere lett kan spille på, og som

legger til rette for et mangfold av denne type kommentarer. Journalistikken rammes på ulikt vis, både ved klassiske satiriske kommentarer, og gjennom parodisk harselering med journalisters selvrepresentasjon og profesjonshåndtering. Spesielt det å undergrave mediekonvensjoner er her vesentlig for komikkens kritiske potensial ovenfor journalistisk mediemakt. Da dette kan fremme refleksjon rundt den journaliststyrte offentlige samtalens form og rammer.

Satiriske kommentarer til journalistikken

Et av de mest anerkjente satireprogram, «Hallo i uken» på NRK P2, nå ledet av komikeren Are Kalvø, har lenge vært kjent for treffende skråblikk på aktuelle saker i den politiske offentligheten. Humoren er ofte moraliserende i sin latterliggjøring av sosial usammenheng og dobbeltmoral. Mediekritisk satire, med fokus på medieaktørens fremgangsmåte og parodi over nyhetsjournalistiske fremstillingsformer, har fått mye plass. En tilfeldig utvalgt serie på tre program, høsten 2004,⁴⁰ viser også en bred tilnærming til dette: Blant annet kommenteres journalisters sneverhet i det å stadig inviterer de samme få rikssynsere, også i forbindelse med spørsmål som ligger langt utover disses fagområde. Dette blir satt på spissen når en i redaksjonen imiterer stemmen til Kåre Willoch, og utgir ham for å være programmets rockeekspert. Inflasjonen i "eksklusive" intervju og stadig "oppdaterende" ekstrasendinger blir også berørt, samt journalistisk flokkmentalitet, og løping etter uvesentligheter. Dagbladets ansvarlige redaktør, Tor-Gjermund Eriksen, ble også tatt opp i «Norsk forbund for de som absolutt ikke klarer å skille ting fra hverandre». Slik konkretiseres pressens manglende evne til å skille nyheter fra pjatt. Dette skjedde etter at Dagbladet (18.11.04) satte realitykjendisen «Tjukholmen»-Espens enkle slankeråd som førstesideoppslag med fete krigstyper.⁴¹ Eide (2001:21) siterer også et typisk, men dog tidligere eksempel, som kommenterer journalisters saksvinkling ved politiske skandaler:

«Kan vi si nå si at han kjemper for sitt politiske liv?» Spør programlederen fra studio. Den utegående reporteren svarer: «Selvfølgelig kan vi si det, vi jobber tross alt i media.»

«Hallo i uken» har en mer sofistikert og renere satirisk kommentarform enn det vi typisk finner i «Åpen Post» og andre mer karnevalske formater. I en kreativ verbalspråklig fremstilling dyrkes satiriske poeng uten at de risikerer å drukne i formmessig konvensjonsbrytende og forvirrende atferd. Kritikken er treffende og lett forståelig for sitt publikum, men kanskje også mer ufarlig og lettere å forholde seg til for sine referenter.

⁴⁰ Illustrerende eksempler er hentet fra en tilfeldig utvalgt serie av tre etterfølgende «Hallo i uken» program, sendt på NRK P2 den 20.11.04, 27.11.04, og 04.12.04.

⁴¹ «Tjukholmen» var en reality-serie, sendt på TV2 høsten 2004.

Muligheten for videre stor oppmerksomhet rundt kritikken er heller ikke så stor ut over programmet, men til gjengjeld har de selv et stort publikum. Dette kjennetegner også programmet «Nytt på nytt» på NRK1. Også dette er basert på å kommentere ukens mediehendelser, og satirisere over involverte aktører tilknyttet disse. Journalistiske fremstillingsformer - i form av avisoverskrifter, oppmerksomhetssøkende metaforbruk og bildemateriale - og ikke minst medienes dagsorden, settes under en "kritisk" lupe. Dette skjer som direkte latterliggjørende satire overfor journalistikken, men mest utpreget skapes latter og refleksjon fra de mange alternative virkelighetsbeskrivelser.

Men også en mørkere og mer vulgær form for satire blir rettet mot journalistikken. Eksempelvis i Kristoffer Schaus «Et Norge i krig» - «Et antihumanistisk program for frustrasjoner og forakt», sendt på NRK P3 høsten 2004. Programkonseptet ble på forhånd annonsert å ha en generell mediekritisk undertone i sitt ønske om å vekke folk til å innse at de ikke er nødt til å ha det bra hele tiden (dagbladet.no 28.08.04). Dette skulle stå i kontrast til medienes stadige og populistiske fokus på det perfekte liv, som samtidig nærer angst og sjelekvaler for ikke å ha det bra og passe inn. Noe som også innebar en kritikk av trendhysteri og glamorøs kjendisdyrking, og ikke minst mot denne journalistikkens innholdsløshet. Schau (ibid) sa det slik:

Avisenes søndagssatsinger viser hvor jævlig innholdsløst Norge er blitt. Det er en kvalm omkransing av ingenting. Det gir leseren dårlig samvittighet på feil grunnlag. Gi heller leseren dårlig samvittighet for at bestefaren deres var med å kaste tater på sjøen, enn at de ikke har et lite bonzaitre, eller hva det heter.

Her blir denne ekspanderende, men endog så lette, verdensanskuelse – i nyhetsmediene - konfrontert med "sannheten" om den råe virkelighet. Dermed uttrykkes en satirisk strategi der komikerens vrengebilde tar steget fra det uvesentlige til det vesentlige. Noe som legger til rette for en erkjennelsesmessig kollisjon mellom form og innhold. Slike usammenhenger kan være humoristiske, og nettopp mane til refleksjon og fremheve det satiriske poeng. Komikeren hever en vulgær humor, som befatter seg med alvorlige spørsmål, over journalistikkens "viktige" og seriøse befatning med det intetsigende. Dette er en "opp-ned"-tilnærming som vi skal se også kyllingstuntet benyttet, men da i en mer visuell parodisk forstand.

«Et Norge i krig» harselerte også direkte med journalister. I en spalte som skulle satirisere over det flerkulturelle Norge, fremførte en serbisk rollefigur et særdeles nedverdiggende og grovt munnhuggeri mot to navngitte journalister tilknyttet Dagbladets «Magasinet», og den enes familie. Dette ble sterk kost for NRK-ledelsen, som angret på at innslaget ble sendt i den formen (dagbladet.no 15.10.04) - om ikke på satirens målskive. Som

en bekreftelse på tidligere nevnte tendens for sensur ved kraftig overtramp mot journalister, ble dette innslaget fjernet fra arkivet på NRKs nettsider.

Journalistparodier som degraderende satirisk kommentar

Utbredt og mangfoldig er også journalistparodier hvor komikere tar på seg typiske trekk av journalisters selvrepresentasjon, eller trer inn i selve journalistrollen. Begge deler fremstår ofte som parodiske speilvendinger, hvis degraderende form fungerer som strategi for å fremheve satiriske poenger.

En typisk parodisk kommentar er «Team Antonsens» (NRK 21.01.04) "hjemme hos-reportasje" hos NRK-korrespondent Håkon Børde, der Tuft Johansen og Eia spiller hans sønner. Her blir fjernsynsjournalistikkens språkføring latterliggjort, ved at både far og sønner anvender dette dramatiske og stiliserte nyhetsspråket som hverdagsspråk i en familiesituasjon. Dette blir svært absurd, og fremstår som et hysterisk overdrevet engasjement. Hverdagsliggjøringen fungerer også som en ironisk degraderende kommentar på en språkform, autoritært myntet på å skape oppmerksomhet og forestillinger om det formidlede som viktig og seriøst.

Komikere opptrer også i journalistrollen, på måter som gjør det tydelig for publikum, at deres primære mål er å satirisere denne. I «Hallo i uken», som fremtrer som et magasinprogram med utpreget journalistisk form, ved simulert kontakt mellom redaksjon i studio og reportasjer, kan vi til tider spore dette. Men et særlig godt eksempel finner vi i «Kommissjonen» på Kanal 24 (2004). Gjennom en rekke programmer hadde Atle Antonsen og Johan Golden en fast spalte, hvor de drev praktisk forskning på intervjuteknikker for å "utvikle" journalistikken videre. Dette ved undergravende parodier på typer av "kreativ journalistikk". Før et intervju med fotballtrener Knut Torbjørn Eggen, der de skulle operere med konsekvent ukritisk kildebruk, uttalte Golden:

Dette for å presisere også at det er veldig mange journalister - dette har du sikkert lagt merke til Knut Torbjørn- som ikke har gjort hjemmeleksa si når de møter opp. Og så prøver man da [...] så bare blir jo da intervjuet veldig kjedelig - fordi de kan jo faktisk ikke stille noen spørsmål - fordi de ikke har noen bakgrunnskunnskap. (kanal24.no)

Her blir formålet presisert ovenfor publikum. Og det er slett journalistisk forhåndsarbeid, noe som gjerne kan knyttes til den journalistiske tidsklemmen, som her blir kommentert.

Undergravende stuntreportere

Vi finner også komikeres bruk av journalistrollen i stunts som ikke alltid har en eksplitt eller primær satirisk intensjon mot denne, men som likevel kommenterer denne ved parodisk

speilvending. Dette gjennom en flora av såkalte stuntreportere, hvis opptreden nærmest er etablert som egen sjanger innenfor mediert komikk. Det handler om å degradere intervjuobjektene, men på måter som indirekte også kommenterer og undergraver den journalistiske intervjusjangerens praksis. I første omgang var det gjerne kjente offentlige personer som ble oppsøkt for intervju. Men som vi skal se har dette blitt noe modifisert. Uavhengig av målskive benytter imidlertid stuntreportere noen lett gjenkjennelige og forholdsvis stabile strategier.

Intervjuobjektene utfordres og presses ved at intervjuer bevisst bryter etablerte situasjonelle konvensjoner for opptreden. Ved å bryte disse forventningene bringes en ubalanse inn i situasjonen som gjør det vanskelig for selv garvede politikere eller medieaktører å ha kontroll. Poenget er her å dumme folk ut når de ikke forstår kodene, eller enda bedre; å få de til å handle irrasjonelt og selv bryte grenser. Intervjuobjektets beherskede mediefasade forsøkes avslørt, og utsagn eller opptreden som normalt tilbakeholdes provoseres frem. Tidlig ute var Alex Rosèn som stuntreporter for NRKs «U» (1991-1994), og «Wiese». Et annet kjent eksempel er hvordan Synnøve Svabø, i en stuntreporterrolle tilknyttet Tv-programmet «Weekend Globoid» (15.05.98), "presset" Torbjørn Jagland til å ta henne på puppene. Overfor publikum blir dermed både usammenheng i forhold til, og degradering av, intervjuobjektets vanlige konvensjonsstyrte rolleopptreden synliggjort. Og vi får flau episode som fort gjør intervjuobjektet til gjenstand for publikums latter.

I fra å knesette drevne medieaktører har komikere i økende grad også benyttet reporterrollen til å harselere med vanlige folk. Ytreberg (2000:125) omtaler en bruk av "hverdagsmennesker" med liten medieerfaring. Dette er en forståelig trend, ettersom økt bevissthet rundt fenomenet gjør det vanskeligere å vippe de med høy mediekompetanse av pinnen. Og sjansen for medspillende mottrekk og like freidige forsvar kan fort ødelegge humoren. Særlig humorprogrammer på NRK P3 har ført an denne utviklingen av stuntreportasjer. Kjent er «XL» med sine ukonvensjonelle intervju og reportasjer.⁴² Her kan vi også identifisere en annen type stuntintervjuer som «practical jokes». Ved kunstig arrangerte situasjoner brukes liksomreportere som middel til å lure folk, ettersom deres tilstedeværelse gir troverdighet til at situasjonene er reelle. Sammen med en fiktiv NRK-reporter, spilt av Johan Golden, narret Atle Antonsen, i rollen som representant fra kommunen, en eldre dame til å tro at en kjent fontene i Oslo skulle selges til Bergen (NRK P3 31.08.98). Et annet eksempel er P3-programmet «Karate» (2001-2003), hvor stuntreporteren Kyrre Holm

⁴² Som senere i filmet versjon, «XLTV», ble sendt på NRK fjernsyn (1999).

Johannessen en tid foretok ironisk harselerende intervjuer av eldre mennesker på direkten. Innledningsvis utnyttet den tillit som intervjuobjekt har til intervjueren - fordi han først fremstår som en seriøs konvensjonell journalist - for å få folk i tale.⁴³ Så beveger intervjuer seg raskt mot en provoserende intervjuteknikk. Intervjuobjektet blir stadig avbrutt, eller degradert ved at intervjuer hever seg over disse, og med vilje snakker slik at de ikke forstår kodene. Dette pågående, frekke, og en freidig ignorering av at en bryter konvensjoner for vanlig folkeskikk, er gjennomgående trekk for de mange former for stuntintervju.

Dette kan umiddelbart ses som nedlatende og respektløs harselas med svakerestilte, og de innviddes moro på godtroende menneskers bekostning. Og er kritikkverdig nok det. Ytreberg (op.cit.: 2000:124-125) snakker om et mål om utdritning av andre mennesker, som fremtrer i en sosial aggressiv form. Motivet er gjerne et desperat ønske om at komikerne selv og deres publikum skal ha det gøy (ibid:124). Men sett i et annet perspektiv fremmer stuntreportere samtidig en ironisk undergraving av hele nyhetskonseptet og reporterrollen. En gryende skepsis og kritikk overfor nyhetsreportere næres, og settes på dagsorden ved sterkt overdreven karikering. Stuntreporteres overkjørende pågåenhet retter oppmerksomheten på journalistiske maktmidler i intervjusituasjoner. For nettopp pågåenhet, trang til å kontrollere intervjuobjekt, og avsløre fasader, synes tiltagende i konvensjonell journalistikk. Også «practical jokes» stuntene har et tilsvarende kritisk undergravende potensial. En reporters tiltale, som "Hei, jeg er fra NRK",⁴⁴ kan gi tillit og indikere viktighet. Men etter økende forekomst av stuntreportasjer, vil dette like gjerne fremme avmålt mistenksomhet som seriøs forventning. Denne benyttelsen av reporterrollen som strategi for instrumentelt bruk av andre mennesker, og på bekostning av disse, viser også en spesiell mulighet for misbruk av journalistisk maktressurser. Nemlig misbruk av den anerkjennelse og tillit som gis fra publikums side. Dette er en type offentlig metakritikk som sjeldent fremmes av konvensjonelle pressekritiske fora som PFU, fordi deres vurderinger gjerne er saks- eller handlingsorienterte i form av en konkret saksvurdering i forhold til et etisk regelverk. Om publikum har en skepsis overfor journalister i slike spørsmål, kan denne bekrefte eller styrkes ved slike journalistparodier. Dersom de ikke har det, kan de tilsvarende bli oppmerksomme på dette, og kanskje få det.

Det kritisk kommenterende potensialet er også tuftet på det faktum at ironiens tjenere opptrer, og fremfører sitt budskap, gjennom de samme mediekanalene som de ekte

⁴³ Det å harselere med eldre mennesker gjennom reporterrollen er derav gjerne enklere enn med unge. Ettersom førstnevnte gjerne har adoptert et mer tradisjonelt anerkjennelsesbilde av journalister, og ikke kjenner så godt til de koder, konsepter, eller komikere som opptrer i P3s humorprogram rettet mot en yngre målgruppe.

⁴⁴ Holm Johannessens faste introduksjon for å få eldre intervjuobjekt til å stanse på gaten («Karate», *NRK P3*).

journalistene opptrer i. En seriøs nyhetssending som er ment for å tas alvorlig kan komme rett i kjølvannet av en ironisk parodi på en nyhetsreportasje. Dersom parodien blottlegger og harselerer med nyhetskonvensjoner, vil disse forholdene fortsatt ligge friskt i minnet hos publikum i det de konsumerer de seriøse nyhetssendingene. Kritikkverdige aspektene ved journalisters opptreden vil dermed også lettere bli lagt merke til. «Åpen Post» sitt kyllingstunt, som imidlertid innebar andre typer parodiske elementer, trakk nettopp disse forholdene et syvmilsskritt videre ved å utføre sitt stunt midt i en nyhetssending. De parodisk harselerende kodene ble dermed i samtid sidestilt med nyhetssendingens konvensjoner. Dette var et degraderende karnevalsk uttrykk som viste et totalt vrengebilde på det vi vanligvis forventer i en nyhetssending. I situasjonen virket det til å ødelegge direktesendingen, men konvensjonsbruddene kunne også fungere som en satirisk kommentar. En analyse av dette stuntets kritiske potensial overfor nyhetsjournalistikken følger nå i neste kapittel.

5. Kyllingstuntets kritiske potensial

I dette kapittelet skal vi analysere Tufte Johansens kyllingstunt som tekst. Hensikten er å avdekke stuntets kritisk kommenterende potensial overfor nyhetsjournalistikken. Analysen vil særlig innebefatte leting etter brudd med nyhetssendingens konvensjoner og undergraving av journalistisk selvrepresentasjon og profesjonsutøvelse. I hvilken grad disse elementene ble oppfattet umiddelbart, eller i ettertid, av nyhetssendingens publikum, var nok av svært varierende grad. Her er det imidlertid den potensielle bærekraften av et betydningsmessige rikt kommenterende meningsinnhold, i denne type uttrykk, som vi skal avdekke.

Det finnes mange måter å tilnærme seg denne teksten på. Som utgangspunkt kan vi identifisere tre dominerende lesemåter. (1) For det første kan stuntet leses som et nyhetsinnslag. Med kyllingmannens inntreden er leseren da vitne til en type sjangerkollaps, der etablerte konvensjoner - med sine tilhørende forventninger og følelser - plutselig blir overkjørt av noe helt annet. Stuntet kan slik leses som en ren sabotering av et nyhetsinnslag. (2) Men stuntet kan også leses som et satirisk uttrykk, der leseren er observant på at disse konvensjonsbruddene også kan ha en kommenterende funksjon utover en ren sabotering. Noe som, nå i ettertid, fremtrer som en sympatisk lesemåte som tar utgangspunkt i avsenderens uttalte intensjon. (3) En tredje lesemåte er å anspore kyllingstuntets parodisk kommenterende elementer. For i kraft av dets formmessige aspekter, kan stuntet anses som et karnevalsk parodisk uttrykk. Om så gjøres kan stuntet, med sine brudd på nyhetssjangerens konvensjoner, leses som et "opp-ned"-vrengebilde av disse. For kyllingmannens freidig inntreden resulterte i et øyeblikks hierarkisk omkalfatring, der han tilrøvet seg journalistens posisjon på en måte som også kunne speile dennes erketyriske rolle. For å få frem det fulle potensialet har jeg valgt å kombinere fokuset i disse tre tilnærmingene ved å velge å lese det som et satirisk parodisk uttrykk med nyhetssendingens konvensjoner og uttrykksformer som en resonnerende klangbunn.

Innledningsvis følger en analytisk fremstilling av stuntets mulige kritisk kommenterende sammenhenger, i lys av sin situasjonelle kontekst. Jeg vil her benytte Ziva Ben-Porats analytiske tilnærming, anvendt i hennes analyse av parodier på *MAD TV* satirer, *Method in madness* (1979). En tilnærming som tilfører oversikt, og som legger et grunnlag for en tematisk kategorisering av den videre analysen. Her vil jeg også identifisere stuntets potensielle referenter med hensyn til dets mediekritiske intensjon. Den videre analysen gjøres så i lys av perspektiver fra min gjennomgang av nyhetssendingens konvensjoner og humorteori.

5.1 Stuntets kommenterende struktur: En analytisk modell

Ved analyse av satiriske uttrykk som fremtrer i parodiske former foreslår Ben-Porat (ibid:248) å se etter to typiske kombinasjoner av satire og parodi. Henholdsvis (1) *indirekte satirisk parodi*, (2) *direkte satirisk parodi*. Den *indirekte* satiriske parodien vil kritisk avdekke de elementer som benyttes for å konstruere en tekst, men også de representerte sosiale virkelighetselementer i teksten. Dette skjer gjerne ved brudd på foreliggende konvensjoner og omkalfatring av idèmessige hierarkier. En *direkte* satirisk parodi vil på sin innebære en direkte kritikk av en sosial virkelighet som ikke trenger å være representert i den parodierte teksten, men som likevel står i en betydningsmessig sammenheng med denne.

I dette perspektivet er det mest nærliggende å lese kyllingstuntet som en indirekte satirisk parodi som i sin form kunne kommentere måten en sosial virkelighet blir representert gjennom tv-nyhetene. Det er her nyhetskonvensjoner og journalisters profesjonsutøvelse, som blir kommentert. For det var disse forholdene som direkte ble berørt i gjennomføringen av stuntet. Men i tillegg kunne stuntet fremme en mer direkte kritikk av en sosial virkelighet. Det kunne åpne opp for kritiske spørsmål rundt bakenforliggende elementer ved en sosial virkelighet, generelt knyttet til nyhetsformidling i mediene.

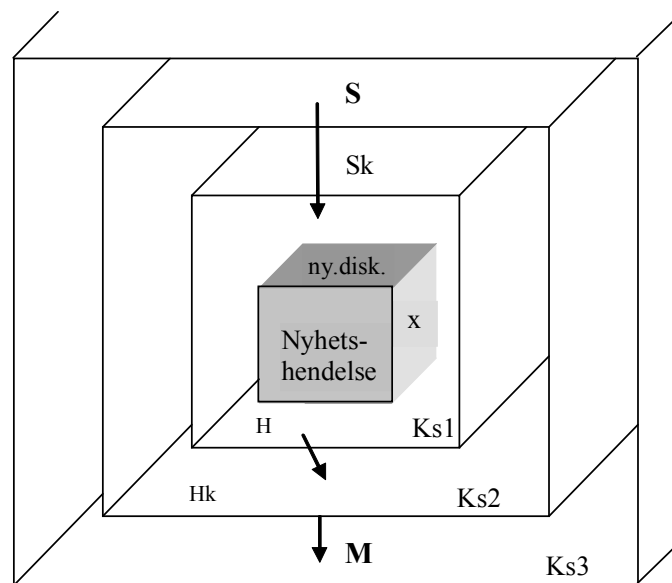
Et parodisk uttrykk kan så analytisk sett, i følge Ziva Ben-Porat (Ibid:252), fremstilles som en mediert kjede av ulike kommunikasjonssituasjoner. Disse kan være konstituert rundt tekster som meningsbærende uttrykk mellom sine deltagere. Grunnleggende så har da hver enkelt kommunikasjonssituasjon sine egne gjeldende koder, og må forstås ut fra disse. Slike koder dreier seg om genre- og situasjonsbetingede konvensjoner som er fundert i forholdet mellom mottaker og avsender. Herunder også følelser og forestilinger som er knyttet til disse konvensjonene. Når en parodisk tekst kommenterer andre tekster, kan dette slik også innebære en henvisning til de sosiale forhold og konvensjoner som følger denne. Dermed ser jeg dette som en nyttig analytisk tilnærming i denne analysen av kyllingstuntet, da jeg ønsker å se på dets kommenterende potensial overfor nyhetssendingens konvensjoner.

Med utgangspunkt i Ben-Porats modell (ibid:252-253) for analyse av forholdet mellom parodisk struktur og kommunikasjonssituasjoner, har jeg laget en modell av hvordan disse aspektene forholdt seg i gjennomføringen av kyllingstuntet. Forklaringsstrukturen er i stor grad beholdt, men enkelte modifiseringer er gjort i tilpassningen til mitt analyseobjekt.⁴⁵

⁴⁵ Særlig min kubistiske fremstilling av nyhetssendingens bakenforliggende forhold, fraviker noe fra Ben-Porats tilnærming. Mens jeg viser til en sosial hendelse i det virkelige liv, viser Ben-Porats modell tilbake til en annen tekstlig kommunikasjonssituasjon. Likt er imidlertid modellens poengtering av at disse forholdene står i et betydningsmessig forhold til andre sider av en større sosial sammenheng.

Denne modellen viser forholdet mellom avsender Tufte Johansen (S) sitt satirisk parodiske stunt, dets mottakere (M), og de bakenforliggende forhold som ble kommentert. Dessuten vises utviklingen i kompleksitet fra den opprinnelige kommunikasjonssituasjonen som forelå mellom TV2-nyhetene og sitt publikum (Ks1), via kyllingstuntets intervensjon med sine koder og referanseramme (Ks2), noe som resulterte i en ny type utvidet kommunikasjonssituasjon (Ks3). Denne beskrivelsen danner et oversiktlig bakteppe for den videre analysen, som vil gå mer i dybden på de enkelte aspekter.

Figur 1: Modell over stuntets satirisk parodiske struktur, og potensielle kommenterende muligheter

Hver enkelt ramme kan forstås som spesifikke referanserammer, med særskilte samhandlingskoder eller konvensjoner. Og situasjonens kompleksitet øker med antall rammer, ettersom hver ramme også inneholder sine innforeliggende rammer.

- Ks1: TV2s nyhetsinnslag om Jagland som tekst
- Ks2: Kyllingstuntet som en satirisk parodi på nyheter som tekst, og en satirisk kommentar til nyheter som et sosiokulturelt fenomen.
- Ks3: Kommunikasjonssituasjonen der publikum deltok som mottagere av kyllingstuntet som tekst.
- S: Sender - komiker Bård Tufte Johansen, og «Åpen Post»-redaksjonen.
- Sk: Sender til stede i parodien - Tufte Johansen i skikkelse av den parodisk karikerende figuren kyllingmannen

- H: Hovedpersoner tilstede i Tv2s nyhetsinnslag - TV2-reporter og intervjuobjekt
- Hk: Karikaturer av hovedpersonene (i degradert form underveis i kyllingstuntet)
- M: Mottager - Tv-publikum
- →: Retning for henvendelse

Bakenforliggende tekstlige og sosiale forhold som TV2s nyhetsinnslag om Jagland (Ks1) kan sies å stå i et betydningsmessig forhold til, er fremstilt som fasetter av en kube for å vise at de også står som ulike deler av en større sammenheng. Disse forhold, sammen med selve nyhetsinnslaget, fungerte så også som stuntets bakenforliggende forhold.

- Fronten på kuben viser til selve hendelsen med Jaglands innleggelse på sykehuset som en sosial realitet.
- Den mørke oversiden av kuben viser til Jaglandsaken som nyhetsdiskurs. Den er sammenvevd rundt journalistiske tekster - eller tekstlige modeller av sosiale realiteter - hvis står som referent for den indirekte satiren.
- Den lyse siden til høyre på kuben (x) viser til nyheter som et komplekst sosiokulturelt fenomen, hvis står som referent for den direkte satiren. Dette innebærer blant annet legitimitets- og maktforholdet mellom nyhetspressen, publikum, kilder, og markedskrefter, som utspiller seg i mediefeltet.

Ut fra denne modellen kan vi identifisere tre potensielle referenter som kyllingstuntet kunne kommentere i henhold til dets uttalte mediekritiske hensikt: (1) TV2s nyhetsinnslag som kommunikasjonssituasjon med sine konvensjoner og virkelighetsrepresentasjoner. (2) Bakenforliggende journalistiske tekster, med sine konvensjoner og sosiale forhold, som dette innslaget sto i en betydningsmessig sammenheng med. Her identifisert som Jaglandsaken som nyhetsdiskurs. (3) Nyheter som et komplekst sosiokulturelt fenomen. I tillegg viser modellen at også selve hendelsen med Jaglands innleggelse (front på kube) potensielt kunne stå som referent, ut fra sin posisjon i nyhetsinnslagets referanseramme. Men en analytisk gjennomgang av stuntet viser at det ikke foreligger hint i selve uttrykket som taler for slike hentydninger. Som vi skal se i kapittel 6 var det likevel flere journalister som nettopp tolket som et satirisk uttrykk med intensjon om å latterliggjøre en syk Jagland.

Med dette har vi presentert en oversikt over situasjonens kompleksitet og stuntets kommenterende muligheter. Videre i dette kapittelet skal vi ta for oss hvordan stuntet kunne fungere som kommentar overfor hver enkelt av disse tre mediekritiske dimensjoner. Men før det; en gjennomgang av stuntets kommunikative strategi, og dets parodiske virkemidler.

Brudd og samstilling: Stuntets lattervekkende og satiriske strategi

Det at stuntet ble utført ved å bryte inn i selve teksten den skulle kommentere kompliserte publikums fortolkningsarbeid av det medierte uttrykket. For i det øyeblikket kyllingmannen brøt inn i nyhetsreportasjen⁴⁶ ble referanserammen for den foreliggende kommunikasjonssituasjonen (Ks1) brutt.⁴⁷ I kraft av sin plutselige inntrengning tok kyllingmannen publikums oppmerksomhet fra kodene tilhørende Ks1 til den komiske kyllingmannfigurens koder tilhørende referanseramme Ks2. Og dette samtidig som situasjonen fysisk, og for tv-publikumet visuelt, fortsatt utspilte seg på en arena tilhørende Ks1. Helt uventet og uten noe forvarsel ble begge disse referanserammenes koder gjeldende samtidig. Dette overraskende bruddet satte krav til tv-publikumets evne til omstilling. Som Ben-Porat (op.cit. 1979:254) sier det:

[...] each shift from one frame-of-reference to another, or interaction between such frames, involves violation of codes and requires adjustments on the part of the receiver.

Plutselig ble publikum deltagere i en ny type kommunikasjonssituasjon med utvidet kompleksitet. Nyhetsinnslaget med sine etablerte konvensjoner ble med ett stående som en resonnerende klangbunn for det innskutte satirisk parodiske uttrykket. Og i ulikhetene mellom dette uttrykket og den etablerte teksten, kunne stuntet også ved parodiske former fremheve sine poeng. Publikum måtte slik både forholde seg til de koder og spilleregler som normalt er gjeldende for nyhetssendinger, og kodene som er gjeldende for komikers parodiske uttrykk for å kunne dekode de kommenterende meningsbærende elementer i Tufte Johansens stunt på en tilfredsstillende måte.

Krasjet mellom de to referanserammene Ks1 og Ks2 kan ses som et sammenstøt av to bevissthetsmessige og emosjonelle plan, som i sitt overraskende skifte fremstår som et typisk virkemiddel i komikerens⁴⁸ tjeneste (Thielst 2001:246-249). I dette lattervekkende fenomenet finner vi en klar pekepinn på kyllingstuntets strategi som satirisk parodi. For i det to kodede betydningsplan støter sammen, kan latter bringes frem ved å kryssklippe, eller stille opp mot hverandre, betydninger som kan være delvis forbundet i andre sammenhenger. Og i det betydningsmessige krasjet som oppstår kan velkjente betydninger, og følelser knyttet til disse, splittes eller dekonstrueres, for så potensielt å føres sammen i nye forbindelsesformer (ibid:249). Dersom et slikt skjult betydningsfellesskap mellom stuntets uttrykk og

⁴⁶ Vertikal pil fra S og ned i Ks1 (Figur 1).

⁴⁷ Illustrert med den skrå pila som går fra Ks1 til Ks2 (Figur 1).

⁴⁸ Thielst (2001:246-249) befatter seg med narrers og vitsemakerers virkemiddel. Mye av argumentasjonen kan likevel nyttiggjøres i denne sammenheng, ettersom det sentrale poeng om brudd på forventning, og samstilling av betydninger, også kan knyttes til moderne komikers yringer. Noe som og var tilfelle ved kyllingstuntet.

nyhetsformidlingen natur plutselig ble åpenbart i publikums bevissthet, kunne virkelig en motoffensiv satirisk latter bli forløst. Ikke ulikt den lattervekkende effekten av en plutselig erkjent sammenheng i tilsynelatende motsetninger, som vi finner i vitsens oppbygning. Og da ville nyhetsformidlingen, med sine konvensjoner, virkelighetsrepresentasjoner, og sosiale anseelse, bli gjenstand for latter. Mye av stuntets kritisk kommenterende potensial ligger i dette parodisk-speilende forholdet. Både i det å forløse latter, og i den videre refleksjon dette stuntet tilrettela. Og som vi skal se senere er det mulig å identifisere flere aspekter av et slikt betydningsfellesskap.

Men umiddelbar latter trengte ikke å være grunnet i en opplevelse av betydningsmessige sammenhenger mellom elementer i stuntet og den journalistiske nyhetsformidlingen. Uavhengig av dette ville imidlertid forekomst av latter fortsatt kunne ha en undergravende funksjon. Om latter bare var knyttet til den første opplevelsen av inkongruens var den gjerne impulsiv, og trengte ikke å innebære et bevisst kritisk motiv fra et leende publikums side. Men ved sin tilstedeværelse ovenfor nyhetssendingens alvor ville kontrasten uansett virke til å dempe det opphøyde ved journalistikken samt opplevelsen av alvor knyttet til nyhetsformidlingen. En opplevelse av stuntets degradering av situasjonen kunne også i seg selv vekke latter. For stuntet var virkelig av degraderende karakter, ettersom dets karnevalske formspråk trakk situasjonen ned fra et formelt til et uformelt plan - fra kultur mot natur - og fra det vesentlige mot det uvesentlige. Dette degraderende aspektet ovenfor situasjonens forventninger og konvensjoner kunne på sin side, i sin avdekkende og reduserende kraft, lette identifiseringen av betydningsfellesskap mellom det parodiske uttrykket og nyhetsinnslagetets referanseramme.

Problematisering og diskusjon om strategiens muligheter

Selv om stuntet hadde et godt lattervekkende potensial i usammenheng og kontraster knyttet til sin kontekst, var det nettopp dette forholdet som også kunne hindre publikums latter. For som Thielst (ibid:208) påpeker, vil umiddelbar utløsning av latter ikke skje dersom det foreligger sterkere alvorlige følelser knyttet til en aktuell situasjon. Og nettopp graden av alvorlige følelser ovenfor nyheter som kulturelt fenomen var nok avgjørende for at mange måtte tenke seg litt om før de besluttet å le, eller som andre aviste det hele som upassende.

Dette forholdet ble ytterligere problematisert ved at selve kommunikasjonssituasjonen der publikum mottok stuntet som tekst (Ks3) – også i kraft av sin rutinemessige sedvane var sterkt knyttet til det å se nyheter, og ikke til humor. Publikums posisjon i forhold til avsender var slik av en annen art enn vanlig ved denne type parodisk kommunikasjon. Dersom

publikum hadde fått stuntet servert som et innslag i rammen av en «Åpen Post» sending, med sine tilhørende konvensjoner (Ks2), ville de vært forberedt på å forholde seg til to kodesett på en gang, og ville raskt kunne trekke paradiske slutninger. Nå kom det hele derimot brått og uforberedt på et nyhetskonsumerende publikum. Og de måtte omstille seg til en ny måte å se og vurdere både sitt forhold til inntrykket og avsenderen. Situasjonen ville gjøre det vanskeligere å formidle både lattervekkende og satiriske poenger. Dette gjorde nok at mange umiddelbart opplevde stuntet som et mindre vellykket humorstunt. En full forløsning av dets humoristisk potensial fikk vi heller aldri oppleve, ettersom Bernanders sensur hindret den planlagte visningen av stuntet i neste «Åpen Post»-sending.

Også formidlingens tekniske kvalitet påvirket publikums evne til å oppfatte stuntets intenderte satiriske poeng. Tufte Johansen benyttet en egen mikrofon til opptak for det kommende «Åpen Post» innslaget. Men under gjennomføringen av stuntet var det vanskelig å oppfatte hva Tufte Johansen faktisk sa. Han beveget seg inn og ut av TV2-reporterens mikrofonradius og det var derfor bare deler av budskapet som var hørbart for nyhetssendingens publikum. Ved senere gjennomhøring av video-opptak av hendelsen er det likevel mulig å få med seg tre sentrale fraser av kyllingmannens budskap mellom intetsigende kakling (vedlegg 1:6*):⁴⁹

Hei! Har vi vært littegranne kritiske?» [kakling] «Og nå skal vi være snille!» [kakling og uforståelig budskap] «Åh... vi var litt forsinket du der du?» [kakling]

Dermed skulle en tro at også nyhetssendingens publikum kunne få med seg noe, eller vesentlige deler av disse frasene. Noe som var viktig for å forløse stuntets kritiske potensial.⁵⁰ Dersom journalister tok seg tid til å høre gjennom et slikt opptak før de kom med sine påfølgende reaksjoner, ville i hvert fall kyllingmannens verbale utsagn være tydelig for disse.

Stuntet som tilrettelegger for kritisk refleksjon utover det umiddelbare

Men på tross av denne problematiseringen finnes det forhold som likevel gjør det urimelig å avskrive stuntet som vellykket satire bare fordi dets humoristiske potensial var redusert. Ut fra den tydelige differansen mellom kyllingstuntets formmessige uttrykk og nyhetstekstens etablerte konvensjoner kunne en kritisk distanse bli etablert i publikums bevissthet. En distanse som kunne legge til rette for refleksjon rundt de respektive referanserammer og forholdet mellom disse. Og nettopp dette aspektet gjorde at stuntets kritiske potensial også kunne bli forløst utover publikums umiddelbare reaksjon. Så også ved fravær av en

⁴⁹ Tegnet * viser til punktmerking av kyllingmannens innskutte kommentarer, som fremstilt i vedlegg 1.

⁵⁰ En videre analyse av disse verbale utsagnenes kritisk kommenterende potensial vil følge senere. Se punkt 5.2

umiddelbar latter. For i kraft av den opplevde uoverensstemmelsen ble nyhetssendingens publikum ledet mot en videre refleksjon som enten kunne lede til sympati eller antipati ovenfor stuntet.

Tufts Johansens kyllingstunt ble i samtid stilt opp mot nyhetssendingens konvensjoner og aktører, hvis reaksjoner og forhold til stuntet også bidro til å forme dette. Dette implisere en utvidet resoneringstid, ut over den umiddelbare overraskelsen, for publikums tolkning av stuntet. Referanserammene Ks1 og Ks2 ble slik stående side om side under hele det drøye 1 minutt lange stuntet. Og ettersom aktører og handlingsstrategier tilhørende kommunikasjonssituasjonen Ks1 ble forsøkt fastholdt i sitt vanlige representasjonsmønster under gjennomføringen av dette parodiske stuntet, gav dette også gode kår for en ironisk speilvending. Inntrykket av denne interaksjonen, slik den ble husket, ville også i ettertid kunne bearbeides og lede til uttrykt sympati eller antipati overfor komikerens uttrykk. Stuntet var en felles opplevelse for alle som hadde sett nyhetssendingen, og ville med sin oppmerksomhetstaken uomtvistelig inngå i manges etterfølgende samtaler. Den motoffensive latterens anledning vil dermed også ligge i situasjoner knyttet til senere tankebearbeiding, gjenfortelling og videre sosial interaksjon i kjølvannet av stuntet.

Kyllingstuntet var imidlertid ingen fremføring av substansielle argumenter som kunne fremme overbevisning til holdningsendring hos mottagerne. Det inviterte heller ikke publikum til umiddelbar dyp argumentaktiv refleksjon. Stuntet var først og fremst et visuelt uttrykk som, med sin sterke følelsesappell, heller kunne virke stimulerende på allerede tilstedeværende eller gryende holdninger hos mottagerne. Særlig da holdninger ovenfor nyhetsjournalistikkens og komikerens uttrykksformer.

Oppsummerende kan vi slå fast at mye av stuntets lattervekkende og kritisk kommenterende potensial lå i samstilling av to kodede betydningsplan med tilhørende referanserammer. Noe som også kunne lede til refleksjon rundt nyhetssendingens konvensjoner og kjente aspekter ved den sosiale virkelighet, som ellers tas for gitt eller vies liten kritisk tankevirksomhet. Kyllingstuntets parodisk-satiriske strategi kan fremstilles i følgende kausalitetskjede:

1) Samstilling av uttrykk → 2) opplevd usammenheng eller brudd på forventninger → 3) kritisk distansert refleksjon rundt uttrykkenes respektive konvensjoner og tilhørende konnotasjoner → 4) opplevd "skjult" betydningsmessig sammenheng

Om stuntet i praksis maktet å legge til rette for punkt 1 til 3 kunne et satirisk potensial forløses. Men først ved punkt 4 ville det parodisk satiriske element bli realisert fullt ut. Og graden av forløsning av disse sidene ville ytterligere forsterkes om dette også innebar en

motoffensiv latter, som i seg selv ville ha et undergravende potensial overfor nyhetsjournalistikkens selvhøytidlighet. Selv om denne strategien synes klar, var det komikerens tydeliggjøring, og publikums forståelse, av hint og meningsbærende element i det satirisk parodiske uttrykket som var avgjørende for å forløse dets fulle kritiske potensial. For stuntet kunne enten føre til forvirring, latter, eller kritiske reaksjoner. Eller like mulig alt dette, i ulik fordeling, henvendelsesretning, og grad hos dets publikum.

I resten av dette kapittelet skal vi nå konkret ta for oss hvordan dette stuntet, som en rikholdige kritisk kommentar, kunne treffe flere aspekter av nyhetsjournalistikken. Her er vi først og fremst interessert i å identifisere kommenterende betydningsmessige elementer i dette møtet mellom nyhetsjournalistikken konvensjoner og komikkens formspråk.

5.2 Indirekte satirisk kommentar på nyhetsendingens konvensjoner

Enhver avbrytelse, diskontinuitet, eller ukontrollert adferd, er truende for enhver tv-kanals evne til å holde på, eller styre, publikums oppmerksomhet. Det å miste kontrollen over handlingsforløpet i en nyhetssending, vil i kraft av programmets posisjon som kanalens fremste legitimitets og profileringsverktøy også gi andre vesentlige implikasjoner. Spesielt gjennom økt oppmerksomhet rundt nyhetssendingen som en journalistisk konstruert realitet, ved avdekking av dens bærende konvensjoner. Satirisk virksomt var dette når stuntet skapte tydelige brudd med etablerte konvensjoner og sosiale handlingsstrategier. Dette på måter som undergravde og speilet virkemidler som journalister benytter for å skape identitets og troverdighetsbånd til seeren, og for å opprettholde kontroll over det formidlede.

Brudd på identitetsbånd mellom TV2 og publikum

I følge Jostein Gripsrud (2002) var kyllingmannens forbrytelse nettopp det å kappe over de identifikasjonsbaserte båndene mellom seerne og TV2, ikke mellom seerne og Jagland. For en pågående kvasi-interaksjon var blitt etablert mellom nyhetsinstitusjonen og publikum som fulgte TV2s nyhetssending. Som sedvanlig var identitetsbånd opprettet mellom studiovert og seer, og videreført til kanalens utsendte reporter Elin Sørsdahl. Men dette intime kvasi-fellesskapet ble brått avbrutt når kyllingmannen frekt og freidig trengte seg inn i intervjusituasjonen. Umiddelbart mistet reporteren her publikums oppmerksomhet, til en aktør som ikke representerte nyhetsinstitusjonen. Dette intimitetsbruddet ble også ytterligere forsterket av stuntets form. For tilførselen av komiske elementer som innebærer nedadgående motsetningsforhold, er virkemidler som i seg selv nettopp bryter intimitet (Thielst 2001:207). Verken stuntets audiovisuelle uttrykk eller hendelsesforløp passet inn med opplevelsen av

alvor og viktighet som studiovertens innledning først hadde etablert. Plutselig forelå det ikke lenger et samsvar mellom publikums følelser og det som ble servert på skjermen. Publikum ble gjennom dette trukket ut fra en inneforstått deltagende posisjon i kommunikasjonssituasjonen, til en distansert refleksiv tilskuerposisjon.

Speiling og rollebytte: Kyllingmannen som narrereporter

I det kyllingmannen tok over oppmerksomheten skjedde det en hierarkisk omkalfatring i nyhetssendingen. Det lave byttet plass med det opphøyde. Men dette handlet om mer enn å ta til seg oppmerksomheten som et forstyrrende element. Ved parodisk speilvending kunne journalisten bringes ned fra sin pidentall og speiles som en noe patetisk, men ganske pågående og kaklende kylling. Dette forstått som en type degraderende karikatur. Men ettersom TV2-reporter Sørsdahl klarte å opprettholde sitt fokus mot publikum tok ikke Johansen over hennes rolle. Snarere fremstod dette som en kamp om dominans og oppmerksomhet mellom disse to. Et aspekt vi må ha med i den videre lesningen. Og selv om dette stuntet ble utført mot en enkelt journalist, er det selve journalistrollen med sine tilhørende konvensjoner som blir målskiven for denne karnevalske degraderingen.

Det er her også på sin plass å poengtere at kyllingmannens bruk av verbale utsagn også sto sentralt i det å formidle parodiens intenderte poeng og retning, i samspillet med hans opptreden. Særlig hans første frase; ”Hei! Har vi vært littegranne kritiske? [...] Og nå skal vi være snille!” (vedlegg 1:6*), var betydningsbærende. Et utsagn vi innledningsvis kan vi si underbygget stuntets parodiske speiling av reporterrollen.⁵¹

Bilde 5: Tv2 reporter

Bilde 6: "Hei!"

Bilde 7: " Har vi vært [...]"

For som vi ser av disse bildene kunne kyllingmannens bruk av ordet ”vi” i sin henvendelse mot kamera, stående ved siden av reporteren, virke ytterligere retningsvisende for publikums identifisering av betydningsmessig sammenheng, eller konnotasjonskoblinger, mellom reporteren og den parodiske figuren kyllingmannen. Siden ”vi” indikerer en tilhørighetsrelasjon, eller viser til fellesskap (Larsen 2003:143), kunne dette fungere som en

⁵¹ Andre aspekter av utsagnets kommenterende meningsinnhold vil bli nærmere belyst senere i dette kapittelet.

underliggende bevissthetsstimulering i så måte. Den parodiske speilvendingen var også basert på kyllingmannens tiltagning av audiovisuelle likhetstrekk i forhold til journalisters selvrepresentasjon og utøvelse av sin rolle. Et vesentlig moment ligger her i hvordan kyllingmannen forsøkte å tilrane seg journalistenes privilegerte posisjon, og dermed erklære seg selv som narrejournalist. Et forsøk på å tiltre en reporterposisjon ovenfor publikum, og gjennom det kommentere denne.

Allerede med sin forstyrrende intervensjon tok kyllingmannen til seg privilegier knyttet til toppen av nyhetssendingens rollehierarki. For det er bare studioverten som normalt kan avbryte reporteren, og ta til seg oppmerksomheten, under et intervju. At reporteren var gitt ordet og disponerte den privilegerte posisjon ble ikke respektert, men fullstendig ignorert. Kyllingmannen benyttet seg også freidig av hennes forbeholdte øyekontaktprivilegium i et forsøk på å opprette nye identitetsbånd mellom seg selv og publikum. I det kyllingmannen kommer inn i bildet stiller han seg rett ved siden av reporteren, og ser rett inn i kameraet (bilde 7). Slik etablerte han øyekontakt med publikum, og henvendte seg direkte til disse. Siden kyllingmannens første frase også startet med den personlige henvendelsen ”Hei”, fremstår dette som et typisk forsøk på å etablere kommunikative identitetsbånd til publikum.

Brudd på soundbit: Speiling av journalisters maktutøvelse i intervju

Kyllingmannens verbale avbrytelser, i form av intervensjoner, speilte også journalistenes tendens til stadig å avbryte sine kilders soundbit for å kontrollere intervjusituasjonen. Her er det journalistene selv som blir offer for denne type herskeadferd. Ved å miste kontroll over hendelsesforløpet mistet journalistene dermed noe av makten over intervjusituasjonen.

Kyllingmannens første avbrytende frase kommer midt i studiovertinnens spørsmål til reporter, og det er dermed den styrende intervjuerrollen⁵² som her rammes. Deretter tar heller ikke kyllingmannen hensyn til reporteren. I det Sørsdahl begynner å svare beveger kyllingmannen seg først kaklende bort fra kamera, men snur så tvert om mot kamera og begynner å kakle i munnen på henne. Hennes videre resonnement blir dermed både stotrete og usammenhengende. I noen korte øyeblikk ble reporteren selv prisgitt et hendelsesforløp som en annen aktør i intervjusituasjonen hadde bestemt seg for. Dette aspekt blir også forsterket i det reporteren blir tvunget ut av sitt resonnement, og ser seg nødt til å kommentere

⁵² I denne interaksjon mellom studio og reporter opptrer studioverten som intervjuer, mens reporteren fremstår som ekspert på åstedet.

kyllingmannens opptreden.⁵³ For da er det plutselig hun som reagerer på en annen aktørs agering, og ikke motsatt som er det vanlige ved journalistiske intervju. Et kritisk moment for journalisten ettersom det nettopp er opprettholdelsen av den kontrollerende posisjon som er forutsettende for egen maktutøvelse ovenfor kilder.

Stuntet brakte plutselig elementer inn på arenaen som verken studioverter eller reporter var forberedt på. Interessant nok så er det normalt journalister som tenderer til å bringe inn det overraskende i intervjusituasjoner. Spesielt under intervju av maktaktører, ved uventede vinklinger og kritiske kontresvar, for å vippe de av pinnen. Siden dette skjedde i et direktesendt innslag, hadde heller ikke journalistene mulighet til å benytte sin direkte redigerende makt for å kontrollere situasjonen. De kunne slik vanskelig gjenopprette et ønsket bilde av denne før det kom ut i det offentlige rom. Reporteren møtte dermed speilbildet av sin egen profesjons fremferd på en måte som var til å ta og føle på. Identifisert som maktutøver ble hun billedlig talt overkjørt. Ironisk nok var dette også fra den speilende komikerens side, lik journalismens legitimeringsgrunnlag, grunnet på en forestilling om at dette var i de underprivilegertes tjeneste.

Brudd på distanse mellom nyhetsinnslaget aktører

Kyllingmannens inntreden virket også til å endre det relasjonelle forholdet mellom aktørene som fra før var tilstede i situasjonen. For i det kyllingmannen tildro seg den privilegerte posisjon, ble reporterens suverene autoritetsnivå redusert betraktelig. Den sosiale distansen mellom reporter og intervjuobjekt ble dermed også redusert i denne situasjonen. Men det var ikke slik at reporteren ble totalt overkjørt, mens intervjuobjektet ble stående uberørt. Et slikt scenario ville i tilfelle ha degradert reporteren til å bli underlegen sin kilde, men her, ut fra kyllingmannens intervensjon, ble de et øyeblikk stående på et mer likeverdig plan. For også intervjuobjektet, Trine Lind, informasjonssjef ved Rikshospitalet, ble rammet av den samme undergravningen av nyhetssendingens konvensjoner. I det kyllingmannen kommer tilbake med sin siste forståelige kommentar (vedlegg 1:6*) avbryter han også Linds soundbit. Lind gir opp å fullføre sitt resonnement, og i sin påfølgende reaksjon unnskylder hun seg med at det er vanskelig å konsentrere seg med den slags (ibid:6). Med denne innrømmelsen viser hun en mindre profesjonell håndtering enn hva reporteren viste, i forhold til det å være seg bevisst sin formelle rolle, og overse forstyrrelser i en presset situasjon. Linds reaksjonsmønster er dermed tidlig med på å gjenopprette det formelle kommunikasjonshierarkiet i nyhetsinnslaget innbyrdes mellom disse, ettersom dette viser at hennes ekspertrolle fortsatt er underlagt

⁵³ For en nærmere omtale av denne kommentaren. Se side 72

journalistens posisjon, med tilhørende særskilt mediekompetanse. Men kyllingstuntets degraderende aspekt hadde imidlertid gjort sin virkning ovenfor begge.

Brudd på distanse mellom nyhetsinnslagets aktører og publikum

Degradering gjennom humor handler ikke bare om å undergrave roller, eller å være ute etter menneskene som innehar disse rollene, men kan også fungere som motkraft til en ufrihet i situasjonen (Thielst op.cit. 2001:208). Kyllingstuntet traff og eksponerte nettopp det fremmedgjørende spillet i intervjusituasjonen. Et formelt journalistisk intervju er både en kunstig og arrangert kommunikasjonsform, for nettopp å kunne fremheve aktørens sosiale posisjoner og bestemte sider ved saksforhold. Stuntets forstyrrelse tilveiebrakte derimot en mulighet for et øyeblikks frigjøring fra kulturelle krav lagt på aktørens personlighet, ved å gi en anledning til å vise følelser og kroppsspråk som normalt holdes under streng disiplin i slike situasjoner. Deltagelse i latteren ville slik virke utfriende fra situasjonenes konvensjoner, og derav være en mulighet til virkelig å "være seg selv". Men på en annen side ville en slik rolleuttreden også degradere disse fra de tilhørende sosiale posisjoners distanse fra allmennheten. Vi snakker her om en menneskeliggjøring og materialisering av rolleinnhaverne i Bakhtins forstand (1968). En degradering som særlig ble tydelig gjennom reporterens og intervjuobjektets reaksjonsmønster under gjennomføringen av stuntet.

I sin følelsesmessige reaksjon som tiltet mot latter fikk de begge et mindre kontrollert, og dermed mer naturalisert uttrykk. Noe som i mangel på kroppslig selvbeherskelse i en formell situasjon, fra et dannet perspektiv, vil anses som mindre kultivert og dermed indikerer lavere sosial anseelse (Bourdieu 2002 [1991]). Den sosiale distansen mellom situasjonens opplysende eksperter, reporter og kilde, og deres mottaende publikum ble dermed redusert. En ny form for folkelig intimitet triumferte over situasjonens formale krav. De klarte ikke å være uberørt av Tufte Johansens humor.

Bilde 8: Reporter stivner til

Bilde 9: Reporter smiler

Bilde 10: Kjemper mot latter

Plutselig fremstod reporteren som "en av oss", og i sin mangel på kontroll ble hun alminneliggjort. Overrumplingen gav først usikkerhet, som ble synlig i det hun et øyeblikk

stivnet til i ansiktet og spilte opp øynene (bilde 8), da kyllingmannen passerte bak henne og stilte seg ved hennes side. Under kyllingmannens videre forstyrrelse av hennes tale kan vi også tydelig se at reporteren begynner å smile med hele ansiktet (Bilde 9). Hennes ansiktsuttrykk blir her ikke lenger forenelig med de forventninger til seriøsitet som er knyttet til journalistrollen i et alvorlig innslag som dette. Tydeligvis blir hun selv observant på dette, for svært påtagelig og med stor anstrengelse prøver hun de neste 5-6 sekundene å begrense smilet, mens hun fortsetter å snakke (bilde 10). Hun måtte virkelig kjempe for å holde tilbake latter, og opptre korrekt i en situasjon hun ikke lenger hadde kontroll over. Men selv om hun klarte å summe seg så hun ikke lo åpenhertig, så var hennes umiddelbare reaksjon så tydelig at stuntets degraderende potensial likevel ble vesentlig realisert. For her ble hun tydelig presset ut av den standardiserte journalistiske selvrepresentasjonen som kjennetegner reportere i nyhetsinnslag. Men hun kjempet seg inn igjen, og lot seg ikke frigjøre helt fra konvensjonene. Kontrasten mellom reporterens synlige følelsesmessige draging mot latter, og situasjonens tydelig disiplinerende rollekrav bidro dermed også til å synliggjøre den stilmessige standardiserte selvrepresentasjonen som kan knyttes til journalistrollen i nyhetssendinger. Rikshospitalets informasjonssjef Trine Lind klarte derimot ikke å vise samme grad av selvbeherskelse.

Bilde 11: Forstyrres

Bilde 12: Ler åpenlyst

Bilde 13: Holder smilet

Bilde 14: Skjerper seg

I Linds reaksjon etter kyllingmannens siste avbrytelse fremstår hun plutselig så mye mer folkelig enn hva hennes formelle selvrepresentasjon tidligere i intervjuet først indikerte. Det hele begynner med at hun mister tråden i sitt resonnement. Etter å ha uttalt; ”Det er litt vanskelig å konsentrere seg her [...]” (vedlegg 1:6), begynner hun tydelig, både synlig og hørbart, å le. Deretter humrer hun mer lavmælt, og beholder smilet under hele reporterens neste spørsmål. Hun tar seg så kraftig i latteren før hun igjen går inn i en alvorlig dialog med reporter. Dermed trådte hun virkelig ut av sin ekspertrolle. I stedet for å fremstå som en distingvert autoritet på sitt felt ble hun et øyeblikk alminneliggjort, og fremstod med ett som en hvilken som helst person.

Det at reporteren og intervjuobjektet smilte og lo under gjennomføringen av dette stuntet viste at de begge umiddelbart syntes dette var morsomt. Ved muntert å spille med på humoren i en slik presset situasjon imøtegikk de stuntet på beste forsvars vis. Dermed ble de

ikke umiddelbart stilt utenfor latteren, og hadde her en sjanse til å redde seg unna satirens verste brodd. Men den tydelige bestrebelsen etter igjen å oppnå kontroll og opprettholde den formelle fasaden dempet denne muligheten. Siden de begge beveget seg ut av en forventet selvrepresentasjon og presset seg selv tilbake i denne, synliggjorde dette for øvrig også at nyhetssendingens aktører faktisk spiller roller. Det degraderte, men samtidig så autentiske uttrykket, som de viste under stuntet kunne slik potensielt virke til å undergrave publikums opplevelse av ekthet i deres vanlige konvensjonelle ekspressive uttrykk. Deres første reaksjon mot latter ble også stående i sterk kontrast til senere uttalelser angående stuntets humor, noe vi skal se nærmere på i kapittel 6. Her ble en videre usammenheng skapt som heller virket til å forsterke og utvide nedslagsfeltet for stuntets satiriske poenger.

5.3 Indirekte satirisk kommentar til Jaglandsaken som nyhetsdiskurs

Som vi skal se er det flere aspekter ved kyllingstuntet som gir hint om å oppfatte dette som en kritisk kommentar til Jaglandsaken som nyhetsdiskurs, og herunder en satirisk bemerkning til journalistenes tidligere opptreden i skapelsen av denne diskursen. Særlig kyllingmannens første forståelige verbale utsagn gir viktige hentydninger for et satirisk poeng i denne retning:

”Har vi vært littegranne kritiske? [kakling] Og nå skal vi være snille!” (vedlegg 1:6*)

Denne frasens første del var, ut fra tonefallet å bedømme, stilt i spørsmålsform. Mens den oppstilte innholdsmessige kontrasten mellom første og andre del fremstod som en tydelig oppfordring til refleksjon over dette motsetningsforholdet.

Adressaten for dette spørsmålet synes først og fremst å være nyhetsinstitusjonen TV2, her representert ved reporter og kamerateam⁵⁴. For første del av frasen ble uttrykt i det kyllingmannen rundet bak Sørsdahl og stilte seg opp ved hennes side. Og det er da han også, som tidligere nevnt, benyttet det fellesskapsbetegnende begrepet ”vi”. Fra denne posisjonen ble også siste del avgitt, mens kyllingmannen hovedsakelig rettet blikket dels på reporter og dels mot kamera. Ovenfor TV2 fungerte utsagnet som en oppfordring til selvrefleksjon. Men adressaten må også utvides til å omfatte flere aktører innenfor nyhetsjournalistikken enn TV2 ansatte. For det var flere nyhetsjournalister, enn TV2s reporterteam, som her var på plass utenfor Rikshospitalet. Selv om vi ikke kan se det i tv-ruten, henviser senere hendelsesreferat til at stuntet skjedde like foran øynene på et ”fulltallig pressekorps” (VG 16.01.02). Disse journalistene sto etter all sannsynlighet ved siden av eller bak TV2s kamerateam for ikke å bli filmet. Dermed ble også kyllingmannens henvendelse, i situasjonen, direkte rettet mot disse.

⁵⁴ Flertallsformen ”vi” indikerer også at spørsmålet omhandlet flere enn reporteren.

Det at kyllingmannens blikk også sveipet tidvis på siden av kamera men forovervendt, mens spørsmålet ble stilt, kan bekrefte denne beskrivelsen. Forøvrig skulle en tro at stuntets intenderte satiriske budskap slik også ville være lettere å dekode for de tilstedeværende journalistene, enn fra et tv-publikums perspektiv som ikke så disse forholdene. I tillegg er det også aspekter i spørsmålets meningsinnhold som taler for å utvide adressaten til vesentlige deler av nyhetsjournalistikken, noe vi straks skal se nærmere på.

Ettersom spørsmålet også ble uttalt direkte mot kamera, som fra en reporterposisjon i nyhetssendingen, ble det dessuten stilt foran nyhetssendingens tv-publikum. Ovenfor publikum fremstod spørsmålsformuleringen som en utfordring om å bedømme, eller ta stilling til, aktørene i skjermbildet sin opptreden.

Tolkning av kyllingmannens verbale budskap: En ironisk kommentar

Den verbale frasen kan forstås som en underdreven ironisk formulering. Den insinuerer at noen først har vært veldig kritiske, for så å fremstille seg som snille, uten egentlig å være det. Argumenter for denne fortolkningen finnes i selve uttrykket, i forholdet mellom Tufte Johansens verbale utsagn, mimikk og kroppsføring, og i lys av de situasjonelle aspekter.

For det første så er det nærliggende å tolke kyllingmannens utsagn som ironi, ettersom dets avmålte ordvalg, i sin distanserende stil, fremstår i et klart motsetningsforhold til de uttrykksfulle og kroppsrelaterte karnevalske virkemidlene. Bruken av det nedtonende begrepet "littegranne", og det svært nøytrale uttrykket "være snille", representerer en svært uventet nyansert tilnærming i denne sammenheng. I motsetning til et mer overdrevne vulgære språkuttrykk, løfter dette publikums oppmerksomhet mot et mulig seriøst meningsinnhold. Denne lille anstrengelsen viser språklig disiplin og indikerer at ordene ikke bare er fri flyt av meningsløst tull. I dette perspektivet blir det underdrevne bærende for ironiens budskap.

Tonefall og artikulasjon underbygger også at formuleringen skal forstås som en underdreven ytring. Stemmen er ikke utbasunerende men heller litt forsiktig og innesluttet. Artikulasjonen er utpreget lekende barnslig, noe som både nedtoner lydtrykket, og en autoritær "ovenfra og ned" klang i stemmen. Med uttalelsen forstått som ironi vil imidlertid dette underdrevne spørsmålet, fremstilt med barnslige artikulasjon, også kunne innebære et kritisk og belærende aspekt som må tas stilling til. Stilt ovenfor journalisten kunne dette virke degraderende gjennom tiltalens stil - akkurat som når noen retter et belærende spørsmål ovenfor et barn ved å bevege seg ned på et mer forsiktig og lavere kommunikativt nivå, ut fra antagelse av at de ikke takler eller forstår vanlig direkte tale.

Det verbale budskapet ble også fremført med en stram og anstrengt ansiktsmimikk, noe som lik avmålt ordbruk, i følge Bourdieu (2002 [1991]), søker å tilkjenne en distanse til det kroppslige. Det er særlig dette som blir fremhevet i karikering av det dannede fra den folkelige, eller den ”populære” smakens ståsted (ibid:87). En slik ironisk strategi for latterliggjøring er nettopp myntet på å trekke ned de som har opphøyde tanker om seg selv og sin egen selvrepresentasjon, ved bruk av ironisk harselering. I denne sammenheng står den journalistiske selvforståelsen lagelig til for hugg.

Kommentar på journalisters profesjonshåndtering

At det verbale uttrykket er rettet mot journalistenes profesjonshåndtering er klart i lys av dets relasjon til situasjonen. Spørsmålet om ”vi” har vært kritiske, henviser tydelig til journalisters tidligere kritiske opptreden. For hvem andre av aktørene i denne spesifikke situasjonen kunne umiddelbart knyttes til kritisk opptreden mer enn journalistene? De profilerer seg selv som kritiske, og søker sin profesjons anerkjennelse nettopp i at publikum oppfatter de som kritiske ovenfor maktgrupper. I tillegg hadde store deler av den politiske nyhetsjournalistikken over lengre tid nettopp opptrådt meget kritisk ovenfor Jagland. Og ettersom dette nyhetsinnslaget handlet om Jagland var det nærliggende å forstå stuntet som knyttet til situasjonen rundt hans innleggelse på en eller annen måte. Men det finnes i selve kommunikasjonssituasjonen ingen uttrykte betydningsmessige elementer som taler for å forstå dette utsagnet som en kritisk bemerkning rettet mot Jagland. Dersom utsagnet skulle forstås som rettet mot andre enn journalister måtte det i tilfelle vært rettet mot Jaglands motstandere innad i Ap, som også hadde kommet med kritiske uttalelser i mediene før stuntet. Men de var ikke nevnt i denne sammenheng. De var heller ikke tilstede i situasjonen, og kunne dermed ikke favnes i begrepet ”vi”. Stuntets kritiske intensjon mot nyhetsmediene kunne dermed forstås dersom man hadde syn for deres forutgående kritiske vinkling på lederstriden i Ap, med tilhørende press ovenfor Jagland i tiden før stuntet.

Kommentar på journalisters dobbeltmoral

Mens første del av frasen, om å være kritiske, peker bakover i tid, står den andre delen ”Og nå skal vi være snille!” som en nå-kommentar til vinklingen og journalistenes rolleutøvelse i dette spesifikke nyhetsinnslaget. Dermed er det endringen i mediens opptreden som blir kommentert. En naturlig kontrast ut fra endringen i Jaglands helsesituasjon, men ikke mindre, ut fra kjennskap til Jaglandsaken, en innbydelse til satirisk harselering. Stuntet satte slik journalistenes medfølende tilnærming overfor Jaglands syketilstand i en ironisk kontrast til

deres tidligere kritiske opptreden. Det å være snill er ikke akkurat måten journalister er kjent for å profilere sin profesjon på, og denne nøytrale ordbruken blir slik bærende for en heller krass ironisering. Kommentarens ironi impliserer at de nå, særlig med TV2s vinkling,⁵⁵ forsøkte å fremstille seg selv som noe annet enn hva de egentlig var, og at det dermed var en falskhet i deres journalistiske tilnærming.

Denne kritikken kunne, dersom den ble oppfattet og anerkjent av publikum, virkelig fungere undergravende for journalisters autentisitet og derav deres troverdighet. Et satirisk poeng som også ble underbygget og forsterket av TV2-reporter Elin Sørstads umiddelbare kommentar midt under stuntet, hvis reaksjon slik også ble en del av stuntets uttrykk overfor publikum.

Med lett himlende øyne⁵⁶ uttalte Sørstahl følgende ovenfor tv-publikum, til oppklaring: "[...] dere ser bak meg at det er noen som ikke har fintfølelse i situasjonen... i denne... i denne litt spesielle situasjonen." (vedlegg 1:6). Uttalelsen var myntet på Bård Tuft Johansen, og hans respektløse oppførsel. En oppgitthet over denne uidentifiserte "noen", i kontrast til den identifiserte "meg",⁵⁷ hvis handling underforstått slik ble stilt i kontrast til hennes mer hensynsfulle opptreden. Men Sørstads uttalelse får et utilsiktet ironisk tilsnitt sett i lys av bildesekvensen publikum fikk servert av henne i reportasjens innledning (Vedlegg 1:2). Dette er bilder som ikke vitner om hensynsfullhet. Om misforholdet mellom hennes uttalelse og forutgående opptreden ble oppdaget av publikum kunne utsagnet virke både selvundergravende, og gi kjøtt på benet til stuntets satiriske poeng. Dessuten kunne det bli et moment for andre aktører å bringe inn i en eventuell debatt i etterkant av stuntet

Den innledende bildesekvensen viser TV2-reporteren som med sittamerateam hadde tatt oppstilling i sykehusets aula tidligere på dagen. De var på plass allerede før Jaglands egen familie rakk å ankomme sykehuset. Og i det Jaglands kone, Hanne Grotjord, og deres to sønner kommer gående inn, er TV2s kamera operativt og følger deres bevegelse gjennom aulaen. Sørstads egen stemme fungerer som voiceover på dette innslaget, og forklarer hvordan familien Jagland tydelig bar preg av alvor i det de ankom sykehuset. Men her nøyes det ikke med å filme de pårørende, noe som fungerte til å formidle nærhet og følelser knyttet til Jaglands innleggelse. Sørstahl går også frem til familien i det de passerer.

⁵⁵ Rett før kyllingmannens kommentar hadde både nyhetsreportasjens innledende voiceover (vedlegg 1:4), og deretter reporter Elin Sørstad (vedlegg 1:6), ettertrykkelig slått fast at Jagland, etter legenes anmodning nå trengte fred og ro.

⁵⁶ Kroppsspråk som typisk benyttes for å signalisere oppgitthet over andres opptreden eller manglende forståelse.

⁵⁷ Ordlyden fungerte slik også til å bekrefte reporterens forrang i opprettholdelsen av identitetsbånd til publikum.

Bilde 15: TV2-reporter i aksjon

Bilde 16

Bilde 17

TV2-reporteren prøver tydelig å ta kontakt, og strekker endatil hånden ut og plasserer denne på det fremre skulderpartiet til Grotjord i det hun går forbi (bilde 15). Det kan se ut som om reporteren prøver å stanse henne. Kanskje for å få en uttalelse om situasjonen. Reporterens tilstedeværende deltagelse i nyhetsdramaet artet seg nærmest som publikums forlengede arm som berørte, og kunne identifiserte disse med, familiens alvor. Grotjord stanser imidlertid ikke, men fortsetter bare å gå videre i korridoren sammen med barna, på vei inn til sin ektemann (bilde 16 og 17). Reporterens pågående opptreden i denne situasjonen syntes uansett motiv å være alt annet en fintfølende ovenfor Jaglands familie. Så også TV2s visning av disse bildene. Behovet for å formidle subjektivitet og følelser får førersetet, mens presseetiske avveininger angående varsomhet ovenfor eksponering av offentlige personers familie, og pårørende i krisesituasjoner, gis bakseteplass.

Disse scenene var forholdsvis hurtig klippet, og nettopp brukt mer for å skape et dramatisk innslagspunkt og stemning i reportasjen, enn å gi vesentlig informasjon. Det at kamera filmet, og reporteren oppsøkte, Jaglands familie på vei inn på sykehuset var imidlertid tydelig for alle som så nyhetsinnslaget. Dette i seg selv kunne forsterket gjennomslagskraften til parodiens intasjonelle meningsinnhold.

Det er altså reporteren som opptre lite hensynsfullt direkte ovenfor Jaglands familie, som på linje med Jagland først og fremst trengte ro i denne spesielle situasjonen. Kyllingmannen forstyrrer imidlertid bare TV2s nyhetssending, og det uten at Jaglands familie er i nærheten. Men ifølge Sørsdahl så det er altså kyllingen som ikke hadde fintfølelse. Med hennes reaksjon ble kyllingstuntet slik komplimentert til også å kunne kommentere journalisters særskilte forståelse av egen posisjon og legitime opptreden ovenfor andre samfunnsaktører. TV2-nyhetene snakket her medfølende om Jaglands situasjon og oppførdret til hensyn, samtidig som de selv var på plass med et reportasjeteam som ikke tok nevneverdige hensyn. Siden TV2s nyhetsredaksjon til og med valgte å sende bilder av

reporterens forstyrrelse, ble denne oppførselen tydelig oppfattet som uproblematisk og legitim i situasjonen.⁵⁸

Mistolkning: Til reduksjon av anseelse

Reporterens overnevnte uttalelse viste at hun ikke forstod at stuntet faktisk var ment som en kritisk kommentar til hennes, og vesentlige deler av journalistprofesjonens, opptreden. I situasjonen var hun også blindet fra å se den kritikkverdige usammenheng ved sin egen oppførsel. Allerede her viste TV2-reporteren at hun ikke skjønnte kodene, og hun ble dermed også stilt utenfor tolkningsfellesskapet til et inneforstått publikum. Fra å fremstå som forvalter av spesialkunnskap om en situasjon, fremsto hun plutselig med manglende forståelse av situasjonen overfor sitt publikum. Disse fikk dermed servert en god anledning til å heve seg selv over reporteren, ved å latterliggjøre hennes manglende forståelse og slik definere reporteren og hennes likesinnede som underlegne i forhold til seg selv. Noe som kunne skje umiddelbart etter å ha sett denne situasjonen, eller senere om dette eller lignende aspekt skulle bli oppdaget på et senere tidspunkt. Et vesentlig moment var her om også andre journalisters påløpende reaksjoner etter stuntet ville følge i samme spor, noe kapittel 6 vil ta for seg.

5.4 Direkte satire på nyheter som komplekst sosiokulturelt fenomen

Kyllingstuntet uttrykksform hadde også potensial til å bære med seg elementer av direkte satire ovenfor nyheter som et komplekst sosiokulturelt fenomen. Det berørte mer enn selve det forstyrrede nyhetsinnslaget med sine aktører, og tilhørende forhold relatert til Jaglandsaken. Stuntets brudd med den etablerte nyhetskulturen kunne også kommentere noe av det bakenforliggende spillet om oppmerksomhet og innflytelse, som pågår mellom aktørene innenfor mediefeltet.

Det handlet mye om hvordan stuntet kunne åpne opp for generelle spørsmål omkring nyhetsmedienes anerkjennelsesrelasjoner til publikum, deres redaksjonelle føringer, samt forholdet mellom medier og kilder. Dette er sider som mer kan betraktes som kommenterende spin-off effekter av stuntets forstyrrelse, uten at disse nødvendigvis var gjennomtenkt fra dets avsender. I hvilken grad slike metaspørsmål ville få innvirkning på folks forhold til nyhetsjournalistikken, og om de ble triggere til forandring eller bevaring, ville her også bero mye på om de senere ble offentlig stilt i mediene, og den bekrefting eller avkrefting av disse som ville følge i det påfølgende ordskifte i mediene.

⁵⁸ Et større utdrag av det samme opptaket ble også benyttet i TV2-nyhetene klokken 21, samme dag (vedlegg 2). Her er scenariet enda tydeligere, og vi ser enda klarere at reporteren ser ut til å forsøke å stanse Grotjord.

Kritikk av den anseelse og posisjon nyhetsjournalistikken har i samfunnet

Det å respektløst forstyrre en direktesendt nyhetssending, og slik hindre en nyhetsinstitusjons frie informasjonsformidling, var et radikalt opposisjonelt steg som ikke tidligere hadde blitt gjort. Stuntets form ble stående i sterk kontrast til den respekt og anerkjennelse som normalt vies nyhetsjournalistikken, noe som gjerne kunne lede til refleksjon rundt nettopp dette temaet. Dermed kunne stuntet lede til retoriske spørsmål om hvordan en bør forholde seg til nyhetene, og dermed om nyhetsjournalistikkens sosiale posisjon og anerkjennelse i samfunnet. Selv om slike spørsmål ikke eksplisitt ble stilt i selve uttrykket.

Rent hypotetisk ville dette gjerne ta form som refleksjon rundt stuntets legitimitet. Både folks forhold til nyhetsjournalistikkens konvensjoner, og deres forhold til konvensjonsbrytende komikere ville her være vesentlige resonneringsgrunnlag. Og ikke minst ville dette også kunne føre til hard kritikk mot komikerens forstyrrelse. Stuntets mediekritiske potensial ville imidlertid snarere ligge i refleksjonen omkring nyhetsjournalistikkens rolle i forhold til dette. Særlig i refleksjonen rundt hvilken grad det skal vises respekt for nyhetssendinger. Og i hvilken grad skal opptakssted for nyhetsreportasjer betraktes som hellig grunn? Kan de legge beslag på andres ferdsel når dette utspiller seg i det offentlige rom? Uvanlig er det ikke med komikere som overrumpler og latterliggjør folk ute i felten, så også i stunt tilknyttet programformater som nyhetsmediene selv står bak, produserer, og formidler. Skulle så legitimitetsspørsmålet for slik oppførsel gjelde annerledes om nyhetsmediene selv var offeret? Og fortjener journalister den respekt og anerkjennelse de normalt vises? Er deres samfunnsmessige posisjon og anerkjennelsesgrunnlag på linje med den funksjon de faktisk har i samfunnet? Eller var kyllingstuntet et passende spark til en profesjonsgruppe, hvis selverkjennelse og idealer ikke synes å stå i stil med sin praksis? Her kunne legitimeringsbildet av journalistenes demokratitjenende posisjon som folkets representanter bli utfordret. Herunder både tilliten til journalistprofesjonen og nyhetsinstitusjonene i samfunnet.

Kommentar til sammenheng mellom nyhetenes ideal og praksis

Sentralt i kyllingmannens verbale ytring var også flere sekvenser med kakling, mens han danset frem og tilbake bak reporteren. Og nettopp innføring av verbale fremmedelementer som ikke synes å passe inn i referanserammen tilhørende den parodierte teksten, åpner typisk opp for den direkte satiren (Ben-Porat 1979:253). Særlig den ukonvensjonelle kaklingen, sammen med kyllingmannens lekende opptreden, sto i kontrast til de etablerte ideer som taler for at nyhetssendingene er forbeholdt formidling av det vesentlige og seriøse. Og i sin

sammenheng i dette alvorlige nyhetsinnslaget var virkelig kaklingen totalt malplassert. På en annen side kunne dette fungere som en kommentar til, og lede til refleksjon over, kritiserte usammenhengende tendenser i nyhetsjournalistikken som i tiden *før* stuntet hadde vært oppe til offentlig debatt. Det handler om hvordan nyhetenes stadig økende vekt på publikumsappell for å holde på oppmerksomhet, selv har begynt å undergrave de journalistiske profesjonsidealer.⁵⁹

For nyhetsjournalistikkens praksis har nettopp blitt anklaget for å drive mer med sirkus, klovneri, og underholdning, fremfor seriøs nyhetsformidling (se kapittel 3). Og ved spørsmål om stuntet kunne passe inn i en nyhetssending, kunne kyllingstuntets form også gi konnotative koblinger til denne debatten. Den kaklende fargesprakende kyllingmannen kunne dermed også leses som en svært overdreven parodi på en generell kritikkverdig utviklingstendens hos nyhetsmediene. Ved kyllingstuntets audiovisuelle uttrykk tas tendensen ut til sin absolutte ytterlighet, i det en underholdende form overtar all oppmerksomhet i en nyhetssending. Et syn for denne koblingen kunne også innvirke på forståelsen av stuntets berettigelse. Dette særlig blant de deler av publikum som delte denne bekymringen, eller var observant på den forutgående diskusjonen. Og her gav stuntet en anledning for andre aktører til igjen å sette denne kritikken på dagsorden i en påfølgende debatt.

Fra oppblåst vesentlig til uvesentlig: Det intetsigende element

Kaklingen kunne også fremstå som en generell kommentar på en annen tilhørende usammenheng. Nemlig hvordan oppmerksomhetssøkende og dramatiske direktereportasjer ofte ikke samsvarer med den grad av nyhetsinnhold disse faktisk formidler. I sin form demonstrer disse et journalistisk tilstedeværelse der noe skjer; for å oppdatere publikum med det nyeste nye. Men som vi har sett i kapittel 3, er dette også blitt et viktig grep for egenprofilering som gjerne rettferdiggjør bruken selv om innholdet egentlig ikke formidler noe nytt. På samme måte gav den oppmerksomhetssøkende kaklingen mye lyd uten å formidle viten. Med kaklingen degraderte og speilet Tufte Johansen denne usammenhengende tendens ved mange direktesendte reportasjer som et betydningsløst, men oppmerksomhetssøkende ”bla, bla, bla” (tomt snakk). Dette i en svært intetsigende og uviktig form, i kontrast til nyhetsmedienes svært seriøse befatning med det ”viktige” og ”betydningsfulle”, som egentlig ikke er det.

⁵⁹ Spesielt i tilfeller der oppmerksomhetsjaget går utover nyhetsmedienes tiltrådte funksjon i demokratiet, ved å gå på bekostning av nyhetenes formidlede innhold og nyansert saklig informasjon (se kapittel 3).

Denne usammenhengen mellom oppmerksomhetssøkende form og innhold var også gjeldende for dette forstyrrede innslaget. Og kyllingmannens avbrytende kakling kom midt i en sekvens der TV2-reporteren på direkten rapporterte fra Rikshospitalet, om *siste nytt* angående Jaglands tilstand. Stuntets kommentar rammet slik fenomenet både på et generell og konkret plan. For dette direktesendte intervjuet tilførte heller ingen nye eller vesentlige aspekter ved Jaglands innleggelse, ut over hva studiovertene, inkludert innledende videoinnslag, allerede hadde presentert fra studio. Faktum var også at hans tilstand faktisk hadde vært lite dramatisk og heller stabil (se vedlegg 1:4-6). Direktereportasjen var likevel viktig for nyhetsinstitusjonen selv, hvis aktører er avhengig av å vise sin tilstedeværelse for opprettholdelsen av egen anseelse og suksess. Når kyllingmannen stjal oppmerksomheten og publikum ikke lenger fulgte med på det reporteren sa, rammet dette slik TV2 og TV2-reporteren hardere, enn at publikum faktisk gikk glipp av viktig informasjon.

Brudd på nyhetenes autoriserte virkelighetsbeskrivelse og representasjoner

Kyllingstuntet kan karakteriseres som et innbrudd i en medial offentlighet. Ved å bryte inn i en direktesendt nyhetssending tok kyllingmannen bakveien, og ignorerte journalistenes posisjon både som portvakter og sermonimestre for denne viktige dagsordensettende deloffentligheten. Journalistens definisjonsmakt og mulighet til å styre den symbolske produksjonen ble et øyeblikk utmanøvrert av en som ikke fulgte de etablerte spillereglene. Stuntets undergraving bidro dermed også til å forstyrre de bakenforliggende anerkjennelses- og legitimeringsprosjekter som pågikk i relasjonen mellom journalistene og deres kilde.

Det at kyllingstuntet undergravde Rikshospitalets informasjonssjef Trine Lind, og degraderte henne bort fra nyhetsinnslaget ekspertrolle,⁶⁰ fikk også videre implikasjoner for TV2. For det direktesendte intervjuet var spesielt viktig i det å tilføre nyhetssendingen et vitne som kunne gjøre nyhetsinstitusjonens versjon av denne nyhetssaken ytterligere troverdig. Selv om ikke intervjuet ville tilføre vesentlig ny informasjon om Jaglands medisinske tilstand, så ville Lind som representant for sykehuset være en autoritetsperson på sitt felt. Hun var slik et utvalgt og journalistisk autorisert vitne som kunne bekrefte nyhetshistorien, og journalistenes innledende beskrivelse av virkeligheten. Men i det Lind ble rammet av kyllingstuntets degradering gikk hun fra å fremstå som en autoritet til å bli alminneliggjort. Og dermed mistet TV2 noe av den autoritet som Lind kunne ha tilført nyhetsinnslaget, og som også ville tjent til å opprettholde nyhetsinstitusjonens anerkjennelse.

⁶⁰ se side 68

Dette kunne også oppfattes som et spark til kilders generelle støtte til opprettholdelse av maktmidler som tjener det journalistiske hegemoniet. Stuntets intensjon var ikke rettet direkte mot Lind, men kunne samtidig åpne opp for kritiske spørsmål angående en tendens som også berørte hennes posisjon. Nemlig hvordan kilder med stor villighet stiller opp i mediene for å formidle eksklusiv eller utdypende innsideinformasjon. Dette gjerne i form av opplysninger som intimiserer - som åpner aspekter av folks private sfære for allmennhetens innsyn. Positivt er dette ved nødvendig informering og avsløringer av lyssky virksomhet, men negativt når det tenderer mot forlystelse i folks private liv. I dette tilfellet handlet det imidlertid mest om sikring av informasjon og sykehusets eget bilde utad.⁶¹

Brudd på kildenes profileringsstrategi i mediene:

Stuntets inngripen forstyrret også Rikshospitalets strategiske posisjonering gjennom mediene. Det at det var informasjonssjefen - hvis jobb blant annet er å sikre sykehusets ansikt utad - og ikke en lege som stilte opp til intervju, kan i hvert fall indikere at dette handlet om mer enn behovet for medisinsk redegjøring for Jaglands tilstand. Uten å bruke mye plass på sykehusets profileringsbehov, så er det klart at det å sikre positiv oppmerksomhet i mediene er viktig for å opprettholde sitt renommé som et av landets ledende sykehus.

Det at sykehusets informasjonssjef valgte å stille opp i intervju, og gå mediene offensivt i møte, var således ikke rart. For i den krisepregede oppmerksomheten fra mediene var det spesielt viktig å sikre sykehusets ansikt utad og vise ro og handlekraft i situasjonen. Og kanskje like viktig var det å ivareta den sosiale anseelse som sykehusets ansatte med sin medisinske kompetanse, og deres respektive profesjoner, innehadde i folks øyne. Som Lind så påtagelig vektlegger i dette intervjuet; "[...] han blir da overvåket av kvalifisert personell [...]"(vedlegg 1:6). I kraft av Linds kompetanse vedrørende mediehandling kunne hennes representative opptreden overføre tillit til disse, men i det Lind faller igjennom under kyllingmannens harselering, undergraves også denne strategien.

Brudd på den pågående nyhetsfortellingen

Vesentlig var også hvordan kyllingmannen selv brøt inn med en uautorisert virkelighetsbeskrivelse, som ikke var på linje med det journalistene hadde bestemt seg for å formidle. Han var overhodet ingen utvalgt kilde, plukket ut av journalister. Han dukket opp fra ingensteds med et stunt, hvis meningsinnhold verken bekreftet journalistenes innledning

⁶¹ Her snakket Lind om behandling og helsetilstand. Men i et kritisk perspektiv kan også slike opplysninger om en pasients prøvetaking, behandling, og hvordan denne føler seg, strengt tatt sies å være av privat karakter.

eller andre kilders uttalelser i denne nyhetsreportasjen. Stuntet brakte derimot inn andre kritiske sider av saken, som nyhetsinstitusjonen selv enda ikke hadde påpekt. Dets meningsinnhold handlet faktisk om relevante årsaksaspekter vedrørende Jaglands innleggelse, men satt i relasjon til mediernes fremferd ovenfor ham. Stuntets meningsinnhold søkte dermed å utvide nyhetsinnslaget perspektiv, og åpne opp for oppmerksomhet på andre sider av saksforholdet. En frigjøring av dette potensial var særlig knyttet til et påfølgende ordskifte.

Det var slik ikke bare kyllingstuntets form, og inntrengen i intervjusituasjonen, som forstyrret. Stuntets meningsinnhold ville uansett form ha virket forstyrrende på den pågående nyhetsdramaturgien som dette innslaget sto i en betydningsmessig sammenheng med. Dette innslaget ment å handle om Jaglands tilstand, og ikke om journalisters profesjonshåndtering. Det kunne leses som en dramatisk fortsettelse på en pågående føljetong, nemlig dekning av utviklingen i Arbeiderpartiets lederstrid. - Som en foreløpig kulminasjon i en pågått dramaturgi, som noe forenklet hadde handlet om å spille Jagland og Stoltenberg med sine representanter mot hverandre. Dette var en oversiktlig og lettfattelig mediert virkelighet som var enkel å bygge videre på. Det å bringe inn et kritisk blick på sin egen eller andre journalisters rolle i dette politiske spillet ville derimot både komplisere diskursen, og bryte med orkestreringen av de dikotome vekslinger i utspill og gjensvar mellom partene. Tilførselen av kyllingmannens kritiske perspektiv passet slik dårlig inn i rammen til nyhetsfortellingen om den skulle fortsette som et nytt tilfang i dette samme sporet.⁶²

Tematiske fremmedelement: Forhold som normalt ikke omtales

Så kan vi også på et rent tematisk nivå spore kyllingstuntet som en direkte satirisk kommentar i dets poengtering av forhold som normalt ikke omtales i nyhetssendinger. Dette uavhengig av stuntets uttrykksform, men ikke minst knyttet til dets intensjon.

Med noen forbehold kan vi si at mediekritikk, da spesielt overfor nyhetsjournalistikken, i seg selv synes å være et fremmedelement i nyhetssendingens referanseramme. For nyhetsinnslag som inneholder kritikk av journalister og deres profesjonshåndtering er så å si fraværende i det etablerte nyhetsbildet. Særlig sett i forhold til deres sentrale maktposisjon i samfunnet. Et "slem-gutt"-stempel på journalister ser ikke ut til å passe inn i nyhetsinstitusjonenes autoriserte virkelighet der journalister, med sine kontinuerlige legitimeringsprosjekt, blir fremstilt som helter og eksperter. De er i dette

⁶² Videre i reportasjen, etter kyllingstuntet, ble både Stoltenberg og andre AP-topper intervjuet for å komme med sine reaksjoner etter Jaglands innleggelse (vedlegg 1:6-7).

perspektivet først og fremst demokratiets forsvarere, som beskytter vanlige folk fra politikeres maktovergrep og skjulte agendaer.

Kyllingstuntet tema kunne slik grunnleggende utfordre journalisters myte om seg selv som folkelige representative aktører, som selvoppofrende har plassert seg mellom folket og makten. Dette bildet blir snudd, og forstyrret ved at komikeren kommer på banen, og formidler en kritikk som ikke passet inn med dette utbredt journalistiske virkelighetsbildet. I stuntets satiriske lys blir derimot journalister stående som makthaver og overgriper. Mens Jagland som i et journalistisk perspektiv representerer makten, blir fremstilt som et offer for journalistenes maktbruk. Komikeren tar dermed samtidig til seg journalistenes vanlige rolle som folkets representant mot makten, og tør likeså heltmodig å si fra selv om dette så skulle koste ham selv dyrt.

Dette var et møte mellom to kritiske domener; mellom journalist og komiker. Et møte som ikke minst kunne åpenbare at journalistikken verken hadde monopol på symbolsk maktkritikk, eller kunne gjemme seg bak et konstruert amnesti til unngåelse av selv å bli berørt av denne. Ved å bryte sosiale konvensjoner, og bare valse rett inn på en av journalistenes viktigste arenaer, kommenterte kyllingstuntet at det ikke bare er journalister som kan være kritiske og trampe inn på andres arenaer som maktens vaktbikkje. Om deres selvsensur er uheldig så må de tåle at andre aktører utenfor pressen sier fra, og det på sine egne premisser, ikke på pressens premisser.

Kommentar på nyhetsformidlingens presentasjonsrammer: Tidsjaget

Det er heller ikke vanlig at aktører innenfor en nyhetssending kommenterer de uttrykksbegrensinger og presentasjonsrammer som legger føringer på kommunikasjonen innenfor dette nyhetsformatet. Kyllingmannens siste hørbare kommentar; ”Åh... vi var litt forsinket du der du?” (vedlegg 1:6*), gav imidlertid oppmerksomhet til, og ble stående som en treffende kommentar til, pressens tidsjag, og hvordan tidsbegrensningen kontinuerlig er styrende for fjernsynets nyhetsproduksjon. Uttalelsen kom like etter at både reporter og intervjuobjekt hadde stanset litt opp og stotret med ordene under hans første forstyrrelser. Reporteren hadde også sett seg nødt til å gå ut av sitt planlagte forløp for å kommentere opptrinnet, og det tilførte noen sekunders nøling i selve intervjuet. Reelt sett gav forstyrrelsen en minimal forsinkelse, og kyllingmannen latterliggjorde dermed hvordan selv sekunder er blitt dyrebare og avgjørende i en gjennomprodusert og konkurranseutsatt nyhetssending, der enhver sak må komprimeres for å tilpasses tidsrammen og flyten i sendeskjemaet.

5.5 Over til et påfølgende mediert ordskifte

Som vi har sett kunne kyllingstuntets spektakulære visuelle inntrykk, og smarte metaforiske figur, hentyde mot en innholdsrik kritikk mot mediene. Men siden dette bare ble antydning, og ikke forklart i klartekst, var nå spørsmålet om folk i det hele tatt hadde fått med seg noe av dette. Men om ikke folk umiddelbart skjønnte budskapet, så ville i hvert fall selve det audiovisuelle inntrykket bli husket. Og som Gronbeck (1990) påpeker kan et slikt kondensert meningsbærende uttrykk i ettertid bli stående som et symbol som makter å favne hele budskapet. Særlig mediens ”utpakking” og forklaring av stuntets meningsinnhold ville her være avgjørende for å fremvise og forløse stuntets satiriske potensial. Spesielt om det kunne trigge andre aktører som forstod stuntets intensjon til å benytte oppmerksomheten på temaet til å fremme videre kritikk mot mediene. Men ville stuntets mediekritiske intensjon i det hele tatt komme frem i mediene? Ville det bare bli avvist som respektløs sabotasje? Eller ville stuntet bli tolket som noe helt annet? Det er her komikkens retorikk blir satt på prøve. Spørsmålet er om den viste seg å være av representativ art, og om den gikk for eller imot de berørte miljøers doxa? Reaksjoner ville i hvert fall uansett komme.

Ettersom stuntet skjedde midt i et direktesendt nyhetsinnslag traff denne kommentaren hardt midt i forholdet den kommenterte, og utfordret både journalisters og publikums forhold til nyhetsformidlingen. Stuntet brakte en uautorisert aktør, ubalanse, og klare bruddlinjer inn i den etablerte nyhetskulturen. Kyllingstuntet skapte dermed også en ny retorisk situasjon, i den forstand at situasjonens karakter innbydde til, og krevde, at noen måtte ta til ordet (Andersen 1997:21). Den respektløse avbrytelsen ville i seg selv provosere frem reaksjoner. Og situasjonens overraskende og forvirrende karakter gav et press om informasjon og forklaring fra publikums side. TV2s umiddelbare håndtering var også medvirkende til å forsterke dette behovet. For ettersom studiovertene bare gikk videre i sendingen uten å kommentere hendelsen ble det hele ”hengende i luften”. Siden dette innebar en mediert konfrontasjon ville således også et mediert ordskifte høyst sannsynlig følge.

I enhver retorisk situasjon vil det, i følge Lloyd F. Bitzer (1997:12), være tre konstituerende elementer: Det påtrengende problem, tilstedeværelsen av et retorisk publikum, og visse tvingende omstendigheter som påvirker den videre diskursens form og forløp. For journalisters vedkomne ville det påtrengende problem i denne sammenheng være stuntets forstyrrende inngripen i journalistenes profesjonsutøvelse. Stuntet passet ikke inn med nyhetsjournalistikkens idealer, og dets forstyrrende element, var et aspekt som måtte rettes opp. I lys av Bitzner (ibid) sin tilnærming kan vi anta at det fra journalisters side var

tvingende nødvendig med en diskursiv reaksjon. Dette for å gjenopprette orden og stabilitet i de gjeldende sosiale relasjoner, og for retorisk å nøytralisere, eller endre, det påtrengende problemet til det bedre. Jeg identifiserer her en sannsynlighet for en medienes dekning av denne hendelsen ville ta form av en retorisk motytring. Det utelukker ikke at hendelsen samtidig ville få dekning på grunn av sakens nyhetsverdi, og det kommersielle inntjeningspotensial den kunne gi.

6. Ordsiftet om kyllingstuntet i mediene: mot forløsning!

The whole idea [of news-stories] is to produce sense, which will be left with the viewer after the story is over.

- John Hartley

I dette kapitlet skal vi se på de reaksjoner og fortolkninger som ble formidlet av nyhetsmediene i kjølvannet av kyllingstuntet. For hvilken fortelling nyhetsmediene formidlet ovenfor sitt publikum var, som vi har sett, vesentlig for å forløse stuntets kritiske potensial. Men ikke mindre var dette også avgjørende for nyhetsformidlingens egen anerkjennelse, ettersom spørsmål omkring nyhetsjournalistikkens egen rolle i dette dramaet også var sentralt. Kapitlets første del tar for seg TV2s og NRK1s umiddelbare dekning av saken, den samme kvelden. Analyse materiale er innslag om kyllingstuntet i 21-nyhetene på TV2, samt i 21-nyhetene og Redaksjon21 på NRK1.⁶³ Deretter skal vi se på det videre saksforløpet med analyse av utvalgte avisers oppfølging av denne saken.⁶⁴ Også her skal vi først se på den umiddelbare reaksjonen. Så beskrives «Åpen Post» sin satiriske motytring mot pressen i deres neste program sendt 16.02.01, før vi tar for oss presseomtalen videre forløp.

Som tilnærming til materialet har jeg valgt en eksplorerende deskriptiv kvalitativ innholdsanalyse. Ved å studere tekstenes uttrykk letes det etter mening, og det hele har tatt form som en oppdagelsesferd gjennom materialet. Som forsker har jeg, som nevnt i innledningen, forsøkt å opprettholde en distansert lesning for også å kunne lese informasjonen som fremtrer ”mellom linjene” overfor publikum. Denne tilnærming egner seg godt til å få frem nyanser i hvordan nyhetsmediene møtte situasjonen, hva deres tekster handlet om, og hvordan den videre utvikling av ordsiftet artet seg. Som generelt gjeldende for analyse av nyhetstekster, vil også denne analysen innebefatte et syn for hva som ikke tas med (jf. Hartley 1982:119), og som slik defineres bort fra omtale. Det handler også om å være observant på *hvordan* saksforhold blir formet og mediert gjennom det journalistiske håndverket.

Både i analysen av avis- og fjernsynstekstene tar jeg utgangspunkt i journalistene selv som tekstformidlingens styrende subjekt. Tekstene er bygd opp rundt utsagn og kommentarer fra ulike aktører. Men siden det er en redaksjonell styring av kildebruk, og hvordan deres utsagn blir innkorporert i en sammenheng, kan disse også forstås som deler av journalistisk produserte tekster, mer enn bare selvstendige størrelser (Hartley 1982:109; Fiske 1987:294). I summen av journalistenes utsagn og kildenes sitater fremtrer så nyhetsredaksjonenes fortelling om denne hendelsen ovenfor publikum.

⁶³ Se vedlegg 3

⁶⁴ Se vedlegg 4

6.1 TV2, 21-nyhetene 15.01.02: Gjenfortelling og fortolkning av stuntet

I sin neste nyhetssending, noen timer etter kyllingstuntet, viet TV2 et eget innslag om denne hendelsen. Det sendes som andre innslag, i forlengelsen av nyheten om Jaglands innleggelse, som lik i 1830-nyhetene er kveldens toppsak. Dermed får kyllingstuntet igjen oppmerksomhet rett etter den tidligere nevnte bildesekvensen der TV2 reporter forsøker å stanse Jaglands kone på vei inn på sykehuset. Men som vi skal se er det fortsatt kyllingmannen som vurderes å ikke ta hensyn til Jagland og hans familie.

Identifisering av stuntets kritiske retning

I kraft av TV2-nyhetenes gjenfortelling, ensidige saksbelysning, og kildebruk, formidles en påstand overfor publikum, som uomtvistelig identifiserer Jagland som stuntets skadelidende offer. Og det er først og fremst rundt dette forståelsesgrunnlaget at TV2-nyhetene konstruerer sitt innslag. En fortelling som ble stående i sterk kontrast til «Åpen Post» sin intensjon. Det argumenteres sterkt for dette synspunktet, og støtte for saksvinklingen finnes i alle reportasjelementer innslaget er bygd opp av.

Foruten nyhetssendingens journalister, er det Rikshospitalets informasjonssjef Trine Lind, TV2s informasjonssjef Rune Indrøy, og NRKs kringkastningssjef John G. Bernander som med direkte utsagn får bidra i TV2-nyhetenes innslag om kyllingstuntet. Ingen fra «Åpen Post» blir intervjuet eller sitert. Noe som ikke overrasker om vi har stuntets respektløse forstyrrelse av nyhetssendingen, eller dets satiriske intensjon, i mente. Som Fiske (op.cit. 1987:295) påpeker: "Voices that appear too radical are not allowed to speak directly, but are reported, that is, mediated, if their point of view is represented at all.". Dette elementet kunne slik også i seg selv underbygge en forståelse av Tuft Johansen som forbryter eller overgriper, ettersom det nettopp er slike typer man normalt ikke inviterer til dialog, eller argumenterer med. Deler av kyllingsstuntet blir imidlertid igjen demonstrert gjennom visning av opptak fra 1830-nyhetene. TV2-nyhetenes redigering og fremstilling av dette opptaket, som vil bli kommentert senere, demper imidlertid sjansen for at det skulle kunne tilføre en annen selvstendig stemme, utenfor TV2s valgte fortolkningslinje. Sett under ett taler dermed innslaget med én stemme ovenfor sitt publikum.

Stuntets intensjon som satirisk kritikk av mediene generelt, og TV2 spesielt, kommer overhodet ikke frem. Innledningsvis blir heller ikke stuntet som sabotasje av nyhetssendingen nevnt.⁶⁵ Snarere formidlet TV2-nyhetene kyllingstuntet som et forsøk på satirisk humor rettet

⁶⁵ Dette blir imidlertid senere i sendingen både omtalt og beklaget i intervju av NRK-sjef Bernander.

mot Jagland. Som vi har sett i forrige kapittel er det ikke mange elementer i stuntets uttrykk og meningsinnhold som taler for en slik lesning. Og ettersom TV2 nyhetsredaksjon hentet inn kildeopplysninger angående stuntet, og redigerte et opptak av stuntet fra 1830-nyhetene, skulle en tro at de stå i god posisjon for å få med seg dets intensjon. Det er derfor interessant å se nærmere på hvordan TV2-nyhetene argumenterte for sitt syn.

Sannsynliggjøring av fortolkningsstrategi ved etablering av saksvinkel

Studiovertinne Siri Lill Mannes introduserer TV2-nyhetenes innslag om kyllingstuntet med påstanden: "[...] denne saken har alt fått følger for NRK". Konklusjonen står i sammenheng med Mannes sitt forutgående spørsmål til TV2s ekspertkommentator Stein Kåre Kristiansen, om hvilke følger Jaglands illebefinnende ville få.⁶⁶ Referansen legger dermed til rette for at publikum allerede i dette anslaget skal oppfatte den påfølgende informasjonen som noe kritikkverdig mellom Jaglands sykeleie og NRK. Studiovert Morten Sandøy uttaler så:

Ja, Rikshospitalet reagerer kraftig på at Bård Tufte Johansen fra programmet «Åpen Post» prøvde å lage humor på Jaglands sjukdom direkte på TV2-nyhetene tidligere i kveld.

Ved å etablere saksvinkelen som en konfliktakse mellom Rikshospitalet og Tufte Johansens humor, legges det til rette for publikums sympati med TV2s fortolkning av Jagland som stuntets intenderte målskive. For nettopp profilering av Rikshospitalets motreaksjon på vegne av Jagland gir troverdighet til forestillinger rundt stuntets overgripende aspekt ovenfor ham. Og ettersom sykehuset er kjent som en av samfunnets viktigste forvaltere av kompetanse knyttet til vurderinger rundt sykdomssituasjoner, forsterkes inntrykket av vurderingens korrekthet. Ytterligere forsterkes dette aspektet når omtalen av konfliktlinjens første agerende part, som innledende ble identifisert som NRK, i dette utsagnet, nyanseres til å gjelde Tufte Johansen.⁶⁷ Forestillinger rundt Rikshospitalets faglige autoritet og anerkjennelse når det gjelder sykdom blir dermed stående i sterk kontrast til fremstillingen av én enkelt komikers manglende vurderingsevne. Publikums behov for å høre alternative vurderinger av hendelsen, eller andre hensikter med stuntet, reduseres dermed betraktelig.

⁶⁶ Mens Kristiansen mente det var "urimelig å spekulere om konsekvensene", på grunn av begrenset informasjon, synes TV2-nyhetene nå å bringe inn fersk fakta som kan oppklare en uoversiktlig situasjon..

⁶⁷ Dermed settes ikke NRK og Rikshospitalet mot hverandre som aktører i konflikt på et mer likeverdig institusjonelt plan.

Sannsynliggjøring av fortolkningsstrategi ved autoriserte kilders vurderinger

TV2 lar flere aktører komme til med sine vurderinger og innspill i dette korte nyhetsinnslaget. Både fremstillingsformen, og overbevisende elementer i deres utsagn, er med på å styrke troverdigheten til TV2s valgte fortolkningslinje.

Den mest direkte argumenterende støtte gis av TV2s egen informasjonssjef Rune Inderøy. Uten noen introduksjon⁶⁸ klippes det rett over til nærfokus på Inderøy. Han alene sees i bildeutsnittet, i halvtotal, og uttaler: ”Vi synst det var upassande ovenfor Jagland og hans familie.” Selv uten forhåndskunnskap til Inderøy fremstår han som en troverdig autoritetsperson overfor publikum. Han filmes litt nedenfra og på skrått forfra. Et typisk grep i fjernsynsintervjuss fremstilling av ”ekspert”, som kan styrke publikums opplevelse av personens sakskyndighet og pålitelighet (Fiske og Hartley 1981:54). Bildeutsnittet viser en godt voksen mann, pent kledd hvit skjorte, og med en svært seriøs selvrepresentasjon. Vurderingen blir avgitt i en alvorlig tone. Den gis behersket og kontant, og det vises ingen usikkerhet eller tvil om denne. Ved å benytte flertallsformen ”vi” indikeres det at flere har kommet til enighet om saken, og at dette ikke dreier seg om en personlig mening. På spørsmål om det ville bli gjort noe ovenfor NRK angående stuntet, gjentar Inderøy sitt resonnement, og slår nok en gang fast at dette må forstås som en sak mellom NRK og familien Jagland:

Nei, det trur eg ikkje, forde at det først og fremst e ei sak som e mellom NRK og Jaglands familie, forde det var en ... det var spesielt at det skjedde under det innslaget.

Dermed argumenterer Inderøy for TV2s fortolkning av stuntet som rettet mot Jagland på det faktum at stuntet skjedde i et innslag om Jagland. Denne uttalelsen benytter også de samme retoriske virkemidler som tidligere nevnt (se side 85), ved å spille usymmetriske maktposisjoner med tilhørende sosiale forventninger mot hverandre. Men her snus det hele om. Nå er det institusjonen NRK som vektlegges som overgriper, og ikke Tufte Johansen. Endring er her også gjeldende på den andre siden av konfliktaksen, hvor Rikshospitalet ikke lenger blir trukket frem som representativ motpart i beskrivelsen av situasjonen. Her er det nå Jaglands nærmeste som eventuelt må ta affære. Med andre ord en upersonlig kald og ansiktsløs maktinstitusjon stilt opp mot det personlige og nære, som en familie representerer. Stuntets overgripende aspekt forsterkes slik ved å appellere til følelsemessig avsky for mektige aktørers inngripen i sårbart familie/privatliv. Uttalelsen appellerer også for en tilslutning til at det naturlige i denne situasjonen er at NRK, som den mektige aktør Tufte Johansen representerer, selv må rydde opp etter seg og ta ansvar i situasjonen.

⁶⁸ Inderøys vurdering ble gitt uten at han ble identifisert med navn, eller stilling som TV2s informasjonssjef, ovenfor seerne. Et selvtildekkende aspekt som blir kommentert på side 89.

Deretter følger en bildesekvens hvor Bernander personlig tropper opp ved TV2-bygget, og dette hele fremstår som svar på TV2s tiltale. En voiceover sier: ”NRK-sjef John G Bernander beklager nå hele episoden.”. Deretter stiller Bernander seg opp foran kamera og forretter sin beklagelse. Første del av Bernanders uttalelse støtter også TV2s fortolkning av stuntets kritiske retning mot Jagland:

Nå vil jeg først og fremst si at i den form som dette fremstår så ser jeg at det kan ha virket støtende både overfor Jaglands familie, venner og kolleger, og det vil jeg beklage.

Ved å trekke sirkelen av relasjoner videre utover familien, kunne utsagnet også underforstått indikere at det var naturlig å føle stuntet som støtende om en følte nærhet til, eller hadde sympati med Jagland. Dette kunne bringe bekreftelse til stuntets opposisjonelt lesende publikum, og behov for ny overveielse blant publikum som i utgangspunktet var sympatiske ovenfor kyllingstuntet som et berettiget kritisk uttrykk ut fra sympati med Jagland, eller antipati ovenfor nyhetsinstitusjonen TV2. Men egentlig er det stuntets form som først og fremst beklages, og ikke at det faktisk var ment mot Jagland.

TV2-nyhetenes vurdering av stuntets humor og avsender

Vurderingen av kyllingstuntets humoristiske aspekt fremstår også som en vesentlig del av måten TV2 møter stuntets retoriske krav til ytring på. Og i kraft av innslaget uttalelser blir stuntet gjennomgående vurdert som ikke-morsomt. Dette fremstår som en motoffensiv strategi som, ved publikums tilslutning, kunne ramme Tuft Johansens sosiale anerkjennelse. Det er «Åpen Post»-komikerens humoristiske kompetanse som undergraves, og dermed hans evne til å lese og imøtekomme publikums interesser i situasjonen. For denne påstanden av mislykket humor kunne medvirke til å skape, eller stadfeste en distanse mellom komiker og tv-publikum. Og om så var, ville den relasjonelt legitimerende makten bak det satiriske uttrykket også reduseres. En forestilling om representativ komikk blir forsøkt svekket.

Allerede med studiovertens innledende bruk av uttrykket ”prøvde å lage humor” slår TV2-nyhetene fast at stuntet var et mislykket forsøk på humor. Dernest kategoriseres kyllingstuntet i klare ord som lytehumor; som et forsøk på ”[...] å lage humor på Jaglands sykdom”. Et grep som appellerer til alvorligere følelser, som kunne bli styrende over det som kunne oppleves som treffende og morsomt ved stuntet. Publikums latter i kjølvannet av stuntet ville slik være det samme som å le av en syk og utslått Jagland. En type humor de fleste ville oppfatte som usmakelig, og som få ville kunne stå inne for. I tillegg benytter TV2-nyhetenes voiceover introduksjonen av et intervju med Lind til å formidle at dette dreide seg om mislykket humor: ”Rikshospitalets informasjonsdirektør, som også ble intervjuet, så ikke

humoren i dette.”. Voiceoveren stadfestes så i det Lind i et påfølgende intervju bringer ytterligere alvor inn:

Ja, ærlig talt..at det der synst jeg er både respektløst og smakløst og uetisk spør du meg. Altså, jeg syns det er en helt håpløs måte å skaffe seg oppmerksomhet på. På bekostning av en relativt alvorlig situasjon.

Også her er det først og fremst anerkjennelsen til stuntets avsender som rammes. Vurderingen av stuntet som ”smakløst” rammer Tufte Johansen på samme måte som benektelse av humoren, ettersom dette fremhever hans manglende kulturelle kompetanse, i form av forståelse for hvilke uttrykk og virkemidler som var passende å bringe inn i situasjonen. Hans anseelse blir ytterligere undergravet ved betegnelsen ”uetisk”. Særlig ettersom den påfølgende forklaringen går rett på Tufte Johansens godvilje, når stuntet tolkes som en egennyttig oppmerksomhetsjaging på bekostning av Jaglands situasjon.

Tildekking som argumentativ støtte og selvbeskyttelsesstrategi

Journalistenes redigerende makt blir i dette innslaget flittig benyttet for å underbygge den valgte saksvinklingen, og støtte opp under TV2s vurdering av stuntets humor.

Opptaket av kyllingstuntet fra 1830-nyhetene ble ikke vist i sin helhet, men redigert på en måte som også kunne fungere som selvtjenelig faktatildekking. Publikums oppmerksomhet på TV2 reporterens og Linds reaksjon mot latter ville kunne problematisere TV2s avvisning av humoren. Men samtidig ville bortdefinering av spektakulært bildemateriale, som det nå var godt kjennskap til, kunne svekke nyhetsformidlingens troverdighet.⁶⁹ Denne utfordringen blir løst ved å tilpasse opptaket til innslagets øvrige materiale gjennom redigering av bilde og lyd. I reprisevisningen kan TV2-reporterens smil fortsatt ses, men oppmerksomheten rundt hennes følelsesmessige reaksjon dempes vesentlig. For det legges en svært alvorlig voiceover på opptaket som nå blir den dominerende lydkilden, og som gir klar retning for publikums fortolkning av bildene:

Det var altså da Tv2 fortalte om Torbjørn Jaglands helsetilstand på direkten tidligere i kveld at Bård Tufte Johansen fra NRKs underholdningsprogram «Åpen Post», kom inn i bakgrunnen iført kyllingkostyme.

Dermed bringes publikums oppmerksomhet på Jaglands alvorlige situasjon samtidig som opptaket blir vist. I tillegg vises bare begynnelsen av kyllingstuntet. Sluttscenen der Linds tydelige latter inntreer, blir ikke tatt med. Betimelig nok klippes det rett før hun faktisk ler av kyllingscenariet på opptaket fra 1830-nyhetene. Enda tydeligere fremstår dette som et

⁶⁹ Oppsiktsvekkende og uvanlig ville det vært å utelate opptak fra kyllingstuntet, ettersom nettopp tilgangen på sterkt talende bildemateriale står som sentralt utvalgsriterium for saksdekning i TV-nyheter.

manipulerende aspekt i det voiceoveren samtidig ender visningen av opptaket med påstanden om at Lind ikke så humoren i stuntet. Dette stemte ikke overens med hennes umiddelbare reaksjon til latter som hadde utspilt seg i situasjonen. Men det å bevisst formidle en sammenheng mellom en faktisk hendelse og nyhetenes konstruerte realitet synes ikke her å være problematisk for TV2. For ettersom TV2 klipper rett over til en ny intervjusituasjon med Lind, så blir da hennes følgende uttalelse fremstilt som grunnlaget for voiceoverens påstand.

Voiceoveren virker også til å redusere oppmerksomheten på de aspekter som kunne fremheve TV2 som lidende offer for satiren. For når vi ikke hører hva som blir sagt i intervjusituasjonen kommer det ikke frem at reporteren forstyrres ut av reportasjens planlagde forløp. Dessuten hører vi da ikke hennes oppklarende, men samtidig selvundergravende, kommentar om ”fintfølelse i situasjonen”. På denne måten får ikke seerne av 21-nyhetene, på TV2, sett den faktiske virkning og reaksjon stuntet tilførte, noe som også demper en videre oppmerksomhet rundt stuntets satiriske potensial. Nettopp de elementer som kunne undergrave gyldigheten for TV2s konsekvente fortolkningsstrategi, som (1) hevder at stuntets forstyrrelse først og fremst rammet Jagland og ikke TV2, og (2) karakteriserer stuntet som ikke morsomt – tilbakeholdes og bortdefineres som urelevant informasjon i denne sammenheng. Ved å bare utelate deler av bildematerialet er det lett å forklare sine valg ut fra tidsbegrensning og lignende. Å legge forklarende lyd på opptak heller er ikke uvanlig, og vil normalt ikke være kritikkverdig. Men samlet sett fremstår disse redigeringsgrepene i denne sammenheng, bevisst eller ubevisst, nærmest som en type sensur, og dermed virkelighetsfordreining. Spesielt alvorlig er dette når TV2 selv er aktør i saken som her omtales, og drar fordel av denne fremstillingen.

TV2-nyhetenes mangelfulle presentasjon av TV2s informasjonssjef, Indrøy, står også frem som tilbakeholdenhet av ufordelaktig informasjon. Mest sannsynlig var dette en glipp der de glemte å legge tekst på skjermen. Men uansett bakgrunn for dette fungerer også denne feilen til å styrke troverdigheten til egen saksvinkling. Indrøys identitet eller stilling blir ikke identifisert ovenfor tv-publikum, verken ved tekst på skjerm eller verbale utsagn. Dette strir med vanlig kutyme i nyhetssendinger, samtidig som Indrøy heller ikke er et særlig kjent ”tv-fjes”, og fremstår slik som bemerkelsesverdig. I sammenhengen var det, for publikum, like nærliggende å forstå dette som et utsagn fra nok en representant fra sykehuset, eller som en ekstern ekspertkommentator med særskilt autoritet på området. Indrøy uttaler seg ut fra en posisjon som er alt annet enn nøytral, og tydeliggjøring av denne egeninteressen i situasjonen ville kunne undergrave vurderingens troverdighet. Men når hans utsagn får stå for seg selv, og i kraft av den troverdighet som fulgte hans uttrykksmåte, er det tvert imot med på å styrke

TV2s valgte fortolkningslinje. Slik blir heller ikke hans bruk av formuleringen ”Vi synst det var upassande [...]” begrenset til å representere TV2s mening, men favner mye videre ovenfor publikum, fremsatt som et mer nøytralt utsagn om fleres enighet i denne vurderingen.

Sist, men ikke minst, så tjener også den totale utelatelse av stuntets intenderte kritikk av mediene TV2s sak. Om dette er gjort bevisst, eller om dette faktisk var TV2-nyhetenes oppriktige fortolkning av hendelsen, vet jeg ikke. I begge tilfeller sier imidlertid dette noe om hva som ”passet” inn i deres virkelighetsbilde.

Stabilisering etter stuntets konvensjonsbrudd

TV2-nyhetene, som selv ble vesentlig berørt under kyllingstuntets intervensjon i deres direktesendte innslag, er svært påpasselig med å ikke nevne seg selv som opprørte eller lidende etter stuntet. Dette understrekes også ved Indrøys kommentar om at TV2 ikke vil foreta seg noe ovenfor NRK. Konsekvent fokuseres det på forhold rundt Jagland, og dermed unngås oppmerksomhet rundt en mulig mediekritisk fortolkning av stuntets intensjon.

TV2s tilnærming fungerer slik også indirekte til å bekrefte og styrke nyhetsjournalistikkens anerkjennelsesgrunnlag. Og slik bringe inn stabilitet ved kjente idealer. Det handler om å ikke vise egeninteresse i saksfremstillingen, men heller presentere et bilde av at TV2 er opptatt av å bry seg om de svake - de som ligger nede. Tilsynelatende opererer TV2 på vegne av Jagland, i en representativ rolle som virker tilfredsstillende i henhold til pressens ideologiske posisjonering mellom makten og allmuen.⁷⁰ Bare intervjuobjekter som fordømmer overgriperen, og støtter opp om Jagland får slippe til. Denne forestillingen underbygges også retorisk ved at Jagland konsekvent omtales i lys av sin sykdomssituasjon og ikke som politiker. Det er ikke maktmennesket, men snarere medmennesket Jagland som fremstilles som offeret for «Åpen Post»-komikernes maktovergrep. Dette gir slik et bilde av TV2 som forvalter av representativ motmakt.

En direkte kritikk av kyllingstuntet som sabotering av nyhetinnslaget kommer likevel frem i de utvalgte kilders uttalelser. For bedre er det å la utenforstående aktører ta seg av å rette et kritisk fokus på det uakseptable ved å gripe inn i TV2s nyhetsending. Lind betegnet stuntet som ”tilraning av oppmerksomhet”, noe som indikerer at stuntet urettmessige overtok nyhetsformidlingens rettmessige forvaltning av oppmerksomhet. Men en mer eksplisitt motreaksjon kommer først i innslagets siste sekvens, med intervjuet av NRK-sjef Bernander. Som vi har sett, beklaget Bernander først stuntet overfor Jaglands familie og bekjente.

⁷⁰ jf. Peterson (1994) om journalisters bilde av seg selv som plassert mellom makten og allmuen. Se kapittel 3.

Bernander brukte imidlertid deretter mer tid på å beklage stuntets forstyrrelse av TV2s nyhetssending, enda dette aspektet her blir uttalt å være den sekundære forbrytelse:

Derneft så forstyrer vi altså en seriøs nyhetssending i denne kanalen. Det vil jeg også her og nå få lov til å beklage, fordi det synes jeg er en form for forstyrning av en reell informasjon som skal ut til det norske folk som ikke er akseptabel.

Sammen med det oppsiktsvekkende faktum at han selv som kringkastningssjef personlig oppsøker TV2 for å avgi en beklagelse, uttrykker dette reelt sett en vel så stor bekymring for stuntets negative innvirkning på nyhetsformidlingen som sådan, enn for Jaglands situasjon i dette. Ved å vektlegge at stuntet var forstyrrelse av en ”seriøs nyhetssending”, og av ”reell informasjon”, gir Bernander anerkjennelse ikke bare til nyheter som sosiokulturelt fenomen og TV2 som nyhetsinstitusjon, men legitimerer også berettigelsen av deres direkte sendte reportasje fra sykehuset, som ble forstyrret. Bernander appellerer her, i sin ordlegging, til pressens rettmessige ideologiske posisjon og samfunnsoppdrag, som innbefatter pressens plikt og rett til å formidle relevant informasjon til landets borgere. Dette er ethos-appell som vurderer situasjonens aktører ut fra et presseetisk perspektiv med vektlegging av informasjonsplikten som høyeste verdi. Det demokratiske allmenn-nytteperspektivet understrekes også med den samlende frasen ”ut til det norske folk”, som bringer med seg nødvendighetsbetydninger av pressens informasjonsformidling, i forhold til forestilinger rundt det nasjonale fellesskapets selvstendighet, frihet, og demokrati. Bernanders kritikk av kyllingstuntet uttrykkes dermed som å være i alles interesse, for å sikre vår frihet, og hindre frarøvelse av dens grunnlag som ligger i en fritt opererende presse.

Et møte mellom institusjoner: En samlet front

Også måten som Bernander blir presentert på, er vesentlig for å gjenspeile balanse etter kyllingstuntets forstyrrelse, og viktig for å formidle en bred offisiell reaksjon mot den type virksomhet. Først ser vi Bernander som kommer gående til fots langs gaten, før han går inn ytterdøren til TV2. Slik blir NRK presentert som den underprivilegerte part som strekker seg langt for å formildne en annen aktør innenfor mediefeltet. Kamera tiltes så opp og blir hvilende på TV2s logo over døren. Deretter intervjues Bernander i et kontorlandskap hvor TV2s logo fortsatt er synlig på veggen bak ham. Han er tatt inn i varmen. Et møte mellom to samfunnsinstitusjoner blir satt. NRK metonymisk representert ved Bernander, som en av de viktigste aktørene i institusjonen, og TV2 representert i bildet ved sin lett gjenkjennelige logo. Og det er så her at beklagelsen blir avgitt. Dette er med på å gjenspeile et uttrykk av stabilitet i forholdet mellom TV2 og NRK, samt å gjenopprette eventuelt forstyrrede elementer i

forholdet mellom journalistprofesjonen og publikum. De to nyhetsinstitusjonene ble etter denne medierte forlikelsen dermed, ovenfor publikum, stående med felles front mot en hendelse som i kraft av sin forstyrrelse fordømmes. Og med sine sentrale posisjoner som landets ledende nyhetsinstitusjoner blir de i sin enighet på mange måter stående, ovenfor seerne av nyhetssendingen, som pressen, mot folkets⁷¹ og pressefrihetens fiende.

Intervjuet med Bernander er også siste post i nyhetssendingens omtale av kyllingstuntet, før studiovertinnen geleider seerne videre til neste sak, og blir stående igjen som oppsummerende og oppfyllende for TV2s prosjekter. Som handlet om (1) å fremstille seg selv, med sine vitner, som en representativ forkjemper for respekt og hensyn ovenfor Jagland, og (2) styrke folks respekt og anerkjennelse ovenfor pressens nyhetsformidling. Og ved å ta ansvar for Jagland som den svake part, fordømme overgriperen, og fremme en beklagelse fra NRK, søker TV2 å gjenopprette ekvilibrium etter kyllingstuntets forstyrrelser.

6.2 NRK fjernsyn 15.01.02: Gjenfortelling og fortolkning av stuntet

Stikk i strid med TV2s tilnærming formidler NRK en klar fortolkning av stuntet som en satirisk kritikk mot mediene. Dernest bringes samtidig elementer på banen som også er med på å bibringe respekt og anerkjennelse for nyhetsformidlingen, og til slik å stabilisere kyllingstuntets forstyrrende element. Slik foreligger det både klare ulikheter og likhetstrekk mellom de to kanalenes fremstilling av hendelsen.

NRK1, 21-nyhetene: Innrømmelse og selvkritikk som sakstilnærming

Foruten NRK-nyhetenes journalister er det kun Lars Hognestad, prosjektleder for «Åpen Post» som får ytre seg i dette innslaget. Han representerer stuntets avsendere, og kan slik bringe inn et forklarende aspekt i saken. Verken representanter for TV2, eller Rikshospitalet, blir intervjuet eller sitert angående kyllingstuntet.

Først ut i denne nyhetssendingen er en teaser for aktualitetsmagasinet Redaksjon21, som for øvrig følger umiddelbart etter nyhetene. Programleder Knut Olsen setter dagens tema:

Ja, god kveld. Torbjørn Jagland har vært ute i tøff maktkamp og hardt mediakjør den siste tiden, også her i Redaksjon 21 i går. I dag havnet han på sykehus etter et illebefinnende. Hvor mye kan vi kreve at topp-politikere må tåle? Vi skal snakke om det. Og i kveld gjorde «Åpen Post», i NRK, kyllingstunt i TV2 nyhetene under et innslag om Torbjørn Jaglands sykdom. Nå legger de seg flate, og de forteller hvorfor, her i Redaksjon21.

⁷¹ Deres reaksjon uttrykker å tjene allmenne hensyn og hensynet til Jagland. Ettersom Jagland, billedlig talt, ligger nede for telling, tilnærmer ikke pressen seg ham lenger som en maktperson som skal voktes, men heller som en privatperson som nå skal beskyttes.

Ved å inkludere seg selv, og spesifisere ens egen rolle, blant de som har utøvd press mot Jagland, signaliserer innledningen et sterkt behov for å markere selvinnsikt. Noe som kan settes i sammenheng med hvordan NRK-nyhetene velger å imøtekomme kyllingstuntet som en satirisk kritikk mot mediene. For ettersom en representant fra «Åpen Post» er blant kveld gjester i studio er nok Olsen, og andre NRK-journalister, svært oppmerksomme på stuntets intensjon. Ved å åpne nyhetsendingen på denne måten setter NRK seg utenfor en selvhøytidelighet som, i stuntets inneforståtte publikums øyne, ville kunne forsterke og legitimere satirens poeng også ovenfor NRK. Innledningen fremstår slik nærmest som en mykgjørende buffer mellom et eventuelt pressekritisk publikum og NRK. Og mer enn å sette opp en forventning mot en konfliktsituasjon mellom to parter, som skulle spilles opp mot hverandre, legges det her vekt på å formidle en forklarende omtale av stuntet. Men en samtidig markering av at «Åpen Post» nå legger seg flate for kritikken inkluderer også stuntets opposisjonelt lesende publikum, som her får bekreftet sin kritiske vurdering. Og dette er implisitt medvirkende til å fremme et syn for NRK-nyhetenes andre prosjekt, som søker å opprettholde respekt og anerkjennelse for pressens frie nyhetsformidling. Innledningen favner slik det brede lag av publikum. Her finner vi en nyansert tilnærming som i denne situasjonen kunne tjene til å opprettholde NRKs anerkjennelse som folkets nyhetsinstitusjon nummer én.

Identifisering av stuntets kritiske retning:

I Olsens innledende omtale av kyllingstuntet finner vi en annen betoning enn hva TV2 fremførte i sin kanal på nesten eksakt samme tidspunkt. Fokuset er her primært at «Åpen Post» gjorde ”kyllingstunt i Tv2 nyhetene”, og sekundært at dette skjedde ”under et innslag om Torbjørn Jaglands sykdom”. Vektleggingen er klar, og i kontrast til TV2s fortolkende og selvtildekkende karakteristikk av stuntet som å ”lage humor på Jaglands sjukdom”, fremstår dette mer som en nøytral beskrivelse.

Studiovertinne Ingvild Bryn leder så seerne videre i nyhetssendingen. Hun starter ut med en beroligende bekreftelse på at Jaglands helsetilstand er tilfredsstillende. Etter intervju med Lind og Jaglands kollegaer i politikken angående hans illebefinnende, følger så en videre omtale av kyllingstuntet i et eget innslag. Også her settes kyllingmannens forstyrrelse i relasjon til TV2s reporter, og ikke til Jagland. Studiovertinne Ingvild Bryn innleder:

Og da TV2 rapporterte om Jaglands helsetilstand utenfor Rikshospitalet i kveld blei reporteren forstyrret av Bård Tuft Johansen frå tv-programmet «Åpen Post»her på NRK. Utkledd som en kylling sprang han rundt. En opptreden som har vekt sterke reaksjonar.

Hennes omtale av sakens påfølgende ”sterke reaksjonar” blir også, ut fra utsagnets forutgående ordlegging, nærliggende for publikum å tolke som tilhørende forstyrrelsen av TV2s nyhetssending. Hvem som reagerer og hva reaksjonene innebærer blir ikke nevnt. Deretter klippes det direkte over til en intervjusituasjon der «Åpen Post» sin prosjektleder Hognestad får uttale seg om stuntet. Hognestad slår først selvkritisk fast: ”... av og til går vi over streken... og vi har nok gjort det denne gangen.”. På direkte spørsmål fra reporter om dette kunne regnes som en beklagelse presiserer Hognestad:

Vi beklager ovenfor TV2, og vi beklager ovenfor de som tror at dette var noe mot Jagland. Dette var noe mot media, og den dobbeltmoralen som ofte er der.

Det er produksjonsteamet bak «Åpen Post» som beklager, og ikke komikeren selv. Dette er ingen erkjennelse av å ha gått feil, men en erkjennelse av å ha gått for langt over streken, og at stuntet ikke var godt nok gjennomført. Beklagelsen identifiserer TV2 som skadelidende etter stuntet, og passer slik inn med NRK-nyhetenes øvrige saksvinkling. I tillegg beklages det overfor de som reagerte fordi de misforstod stuntets intensjon. Jagland og hans familie trekkes ikke spesifikt inn som rammet av stuntet, mens kritikken mot mediene opprettholdes og spesifiseres med henvisning til deres dobbeltmoral. Etter denne forklaringen tar så Bryn ordet igjen fra studio, og går rett videre på neste nyhetssak. Dermed er det stuntets kritikk mot mediene som får oppmerksomhet, som blir stående uten innvendinger, og som tydelig blir formidlet som NRK-nyhetenes tolkning av kyllingstuntets kritiske retning.

Ved å gi rom for stuntets avsender, og samtidig velge å avstå fra å slippe til de som opplever seg som fornærmede eller har klare meninger om dette, viser NRK-nyhetene en bevisst valgt strategi, som imøtegår stuntets retoriske krav på en annen måte enn hva TV2 valgte å gjøre. De unngår å fronte en journalistisk selvhøytidelighet, eller manglende selvinnsikt, hvorav de også kunne fremstå som satirens offer. Samtidig opprettholdes den journalistiske integriteten og pressens sosiale posisjonering ved å få «Åpen Post» til å avgi en beklagelse, og slik vise at NRKs nyhetsjournalister ikke bare jatter med satirikerne. «Åpen Post» sin opptreden aksepteres ikke, men fordømmes heller ikke, ettersom forklaringen mot mediene blir stående uimotsagt.

NRK1, Redaksjon21: Fra forklaring til ekvilibrium

Etter først å ha diskutert med gjester i studio hvorvidt Jaglands illebefinnende kunne relateres til stress og press retter Knut Olsen fokus mot kyllingstuntet:

Vi skal holde samme tråden men på et litt annet spor da. Fordi diskusjonen om Jagland og mediens rolle satte ekstra fart i kveld. Bård Tufte Johansen fra «Åpen Post» i NRK trådte nemmelig inn midt i TV2s nyhetssending i en sak det er vanskelig å le av.

Med sin saksinnledning legger Olsen igjen opp til en tosidig fremstilling bestående av både selverkjennelse og kritikk av kyllingstuntet, som ved teaseren i 21-nyhetene. Stuntets mediekritiske intensjon fremheves ved å påpeke at Tufte Johansens inntreden i TV2-nyhetene satte fart på diskusjonen om ”medienes rolle” i forhold til Jagland. En kritisk tilnærming til stuntet opprettholdes ved samtidig å nevne at stuntet skjedde ”i en sak det er vanskelig å le av”. Et uttrykk for sympati med alvoret rundt Jaglands sykdomstilstand.

På plass i studio er nå Rikshospitalets informasjonssjef Trine Lind og «Åpen Post»-produsent Charlo Halvorsen. Som vi så i TV2-nyhetene anes også her en konfrontasjon mellom «Åpen Post» og Rikshospitalet. Men i denne situasjonen finner vi et mer nyansert utgangspunkt, ettersom begge parter er representert. I den påfølgende debatten er det to temaer som blir diskutert: (1) Om stuntet kunne betraktes som morsomt, og (2) stuntets hensikt og legitimitet. Som programleder inntar Olsen en kritisk - men også oppklarende - rolle, og problematiserer de respektive fortolkninger og forklaringer som blir fremmet. Han sjonglerer mellom det å spille på lag med, og det å kritisere, gjestenes utspill. Ved å foreta avbrytelser og presiseringer styrer han debatten i en klar retning. Det handler først og fremst om å tydeliggjøre stuntet som et forsøk på en humoristisk mediekritisk satire. Når andre fortolkninger blir nevnt dempes disse, og fokus bringes raskt tilbake. Dernest synes Olsen å tilstrebe forståelse og forlikelse mellom partene.

En diskusjon om stuntets funksjon og humor

Først ute er visning av opptak fra kyllingstuntet. I motsetning til TV2-nyhetene, som benyttet et avgrenset klipp, viser Redaksjon21 hele kyllingstuntet. Fra begynnelsen av TV2-reporterens direkte sendte innslag, og til og med sekvensen der Lind tar seg selv i latteren, og sier: ”Det er litt vanskelig å konsentrere seg med den slags”. Her gjøres ingen redigeringsgrep som legger til eller trekker fra elementer i opptaket. Dermed er det lett for publikum å merke seg reporterens smil og Linds tydelige latter. Men på Olsens påfølgende spørsmål om Linds umiddelbare reaksjon svarer hun indignert: ”Jeg reagerte ganske kraftig. Jeg synes det var smakløst, og jeg synes det var respektløst i dobbel forstand.” Mer enn å svare for sin første reaksjon, fremmer Lind sin vurdering i etterkant av stuntet. Hun argumenterer så ved å omtale stuntet som respektløs sabotering av et viktig nyhetsinnslag. Dernest stuntets manglende respekt for Jagland, som medmenneske og pasient. Olsen kontrer med å fokusere tilbake på dets humoristiske potensial: ”Noen syntes dette var ustyrtelig morsomt også. Tar de feil?”. Støtte for sin reaksjon mot stuntet finner Lind i reaksjoner fra øvrig presse:

Ja, jeg synes de tar feil, det er min mening. Jeg har altså fått veldig mange henvendelser fra presse over hele landet som gjerne ville ha en kommentar, og som åpenbart syntes det var noe å reagere på.

Olsen synes observant på andre fortolkningsstrategier i pressen, og spør: ”Er det på Jaglands vegne du reagerer? Noe Lind bare så vidt berører i sitt svar:

Ja på Jaglands vegne, på det at når man gjør et stykke seriøst arbeid for å opplyse om noe man tror er... det er interesse for så skal det forstyrres på den måten. Men jeg fikk også den tanken at her er det noen som ønsker å tilrane seg oppmerksomhet koste hva det koste vil, og det synes jeg er... uetisk.

For selv om Olsen her legger ordene i munnen på Lind, er det igjen forstyrrelsen av en nyhetssending som hun formidler som det mest respektløse og uakseptable. Olsen tar ikke opp tråden, men henvender seg til Halvorsen med spørsmål om tanken bak stuntet, og hvorfor det skulle bli morsomt. Halvorsen får så vidt påbegynt et svar om at tanken var en type mediekritikk etter at pressen i lang tid hadde ”løpt etter Jagland med øks og hjå”, før Olsen avbryter, og presiserer: ”Det var oss dere sikta på egentlig?”. Halvorsen utdyper så poenget:

[...] Ja. Og så falt han, og så..., i hvert fall måtte han legge seg litt ned. Og så står det en del folk der med krokodilletårer og gråter litt på hans vegne, fordi de har gjort det så vanskelig for han antakeligvis. Det er i hvert fall vår tese, og så vil vi påpeke dette misforholdet her. Når det er sagt så er jeg veldig klar over at vi tråkket over en strek eller to, til og med flere, i hvert fall i forhold til familien Jagland, og dette var alt for nært for oss å gå ut nå og ovenfor TV2 som vi ødela en nyhetssending for. For det skulle vi ikke ha gjort.

Siste del bringer slik inn det forhåndsannonserte aspektet om at «Åpen Post» hadde lagt seg flate og skulle forteller hvorfor i Redaksjon 21.⁷² Og i samsvaret mellom Bernanders og Halvorsens beklagelse fremstår dette nærmest som en programforpliktet erklæring. Olsen følger opp og presiserer; ”Der kom beklagelsen”. Noe Halvorsen kontant bekrefter.

Så følger en kort sekvens hvor Olsen tilsynelatende skifter side og setter et kritisk søkelys på gjennomføringen av stuntet. Dette med spørsmål om hva som ”klikker”, og om målet for denne type humor er å sprengre grenser for anstendighet. Halvorsen benekter dette og forsvarer stuntets formmessige uttrykk med å påpeke humorens søken etter nye. Lind tar opp tråden fra Olsen og fokuserer på humorens manglende grensesetting overfor det å slå latterlige poenger ut av alvorlige situasjoner. Noe som igjen bringer fokus mot Jagland. Men da er plutselig Olsen igjen på hugget overfor Lind, og søker å legge innrømmelser i munnen på henne: ”Men en hensikt hos «Åpen Post»-gjengen; å vise frem krokodilletårene hos oss i mediene. Skjønner du det?”. Ikke bare gir Lind en positiv bekreftelse på dette, men fremhever så at også de som jobber på sykehuset må kjempe mot mediekjør overfor sine pasienter:

Ehh ... det er klart at når eh markante personligheter blir lagt inn på sykehus så er det en nyhetssak. Og det forstår jeg. Men det er ikke en nyhetssak som man skal dekke løpende som enhver nyhetssak. Fordi selv om man har en aldri så fremskutt rolle som politiker, så er man også et menneske. Og i ... når man

⁷² Som annonsert i teaser for Redaksjon 21, innledningsvis i NRKs 21-nyheter.

ligger på sykehus så er det den rollen som er den fremtredene, og da er det vår oppgave å beskytte vedkommende og si at ... at pasienter ... ehh ... topp-politikere er pasienter og har behov for den samme respekt og den samme beskyttelse, og den samme tilbakeholdelse i å utlevere dem som andre pasienter.

Olsen problematiserer så også Linds første vurdering av humoren, og fremmer nok en gang «Åpen Post» sitt mediekritiske poeng:

Men er du helt sikker på at ikke Torbjørn Jagland eller hans familie kanskje tok poenget. At de syntes det var sånn passende upassende at journalister sto utenfor i dag og gråt på hans vegne? Kanskje de til og med lo av det?

Det at Jaglands familie skulle se humoren i dette var for Lind vanskelig å tenke seg. Men gjennom Olsens geleiding til erkjennelse, og anerkjennelse av hverandres standpunkt står nå både Lind og «Åpen Post», på tross av uenigheter og ulik tilnærming, frem ovenfor publikum som forkjempere for at mediene må vise respekt og hensyn ovenfor enkeltmennesker. De enes om å støtte stuntets innhold som legitim mediekritikk, men dets form og uttrykk avskrives samtidig som upassende av begge parter. Dermed har mediekritikken fått sin rettmessige omtale. Og med sin påfølgende oppsummering slår Olsen nærmest fast at forholdene nå er kommet i orden igjen: ”Okey, beklagelsen er kommet, og innslaget er gått på direkten, men det blir kanskje ikke sendt ehh ... senere, men nå skal vi skifte tema.”. Stuntet forstyrrende element er ikke bare beklaget, men også muligens kneblet for videre harselering. Forholdet mellom ulike aktører i dramaet er på vei til normaltilstand. Ekvilibrium er søkt gjenopprettet.

For Lind søkte respekt overfor Jagland, på hans vegne, noe hun fikk i beklagelsene. «Åpen Post» ønsket å få oppmerksomhet rundt sin satiriske kommentar på medienes profesjonsutøvelse, også de på vegne av Jagland. Det fikk de både ved stuntets utførelse i en direktesending, senere avspilling av opptak, samt den videre utdyping og omtale av stuntets mediekritiske poeng. Olsens siste kommentar henter samtidig om en mulig sensur fra NRKs ledelse som ville hindre kringkasting av innslaget senere, noe som ikke minst kunne tilfredstille TV2s ønske om minst mulig oppmerksomhet rundt kyllingstuntets mediekritikk.

Oppsummerende refleksjoner rundt TV2s og NRKs umiddelbare respons

Både TV2 og NRK formidlet en oppmerksomhet på stuntet som sabotasje ovenfor TV2s nyhetsformidling. Begge søkte også respekt og anerkjennelse for nyhetsformidlingen, og gjenopprettelse av ro og orden etter kyllingstuntets forstyrrelse. Men viktigere er det forhold at det her umiddelbart utkrystalliserte seg to ulike fortolkninger av kyllingstuntets kritisk kommenterende retning, og derav også dets meningsinnhold og berettigelse. TV2 fremstilte stuntet gjennomført som et respektløst forsøk på humoristisk satire på Jaglands bekestning.

Overgripere er her NRK og «Åpen Post», mens Jagland er offeret. Mens i NRK-nyhetene og Redaksjon 21 ble stuntet omtalt som en mediekritisk satire. Overgripere er her mediene, mens Jagland fremstilles som medieoffer. Her forelå det en tydelig uenighet. Spørsmålet var nå om pressens videre formidling av denne saken ville bli preget av argumenter for eller mot disse respektive fortolkninger og virkelighetsbeskrivelser.

6.3 Avisers påfølgende dekning av kyllingstuntet

I hovedsak vil denne videre deskriptive innholdsanalysen basere seg på saksdekningen i fire utvalgte aviser. Nemlig VG, Dagbladet, Aftenpostens morgenutgave, og Bergens Tidende. Utvalget ble gjort både med hensyn til hvor lett det var å skaffe materialet, men også for å få en bredde i utvalget. Dette er fire av Norges største aviser, og en analyse av deres dekning kan dermed gi et godt bilde av hva som preget medieomtalen av kyllingstuntet. De representerer også ulike typer aviser. VG og Dagbladet er våre to største løssalgsaviser. Av Eide (1995) blir de omtalt som schizofrene aviser. Det journalistiske stoffet presenteres gjerne i en populærjournalistisk opplagsfremmende form, der et hvilket som helst saksforhold knyttes opp mot personer, opplevelser og følelser, og hvor det viktigste blir å finne den mest slående vinklingen (ibid:45). Samtidig søker de å holde fast ved tradisjonelle presseideologiske idealer. Aftenposten på sin side er en abonnementsavis, og regnes gjerne som en mer konservativ og seriøs avis både i innhold og uttrykk. Bergens Tidene er en lignende abonnementsavis som Aftenposten, men har dog en mer regional tilknytning. Med dette mangfoldet vil det også være interessant å se etter ulikheter og likheter mellom avisenes behandling av denne saken.

Uten å ha noen ambisjon om å disikere hver artikkel i et ganske stort materiale, skal vi nå forsøke å si noe om det videre forløpet. Dette snarere ved å trekke ut aspekter som kan gi interessant innsikt i henhold til realiseringen av kyllingstuntets mediekritiske potensial. Vi vil her særlig konsentrere oss om de første dagens dekning ettersom dette kan si oss mest om journalistenes umiddelbart valgte fortolknings- og forklaringslinje overfor stuntet. Men før vi går løs på dette, vil jeg innledningsvis gi en pekepinn på noe av omfanget av dekningen.

Stuntets oppmerksomhetsgrad: En uhøytidlig kvantitativ oversikt

Tabellen nedenfor omfatter det som kom på trykk angående kyllingstuntet, i perioden onsdag 16.01.02 til søndag 27.01.02, altså den første 1 ½ uken etter stuntet. Dette er en enkel og

uhøytidlig kvantitativ oversikt som er basert på manuell telling og grov kategorisering av kyllingstuntomtalen etter teksttype, i de fire utvalgte aviser.⁷³

Tabell 1: Fire avisers omtale av kyllingstuntet i perioden 16.-27.01.2002. Absolutte tall.

	F	A	N	K	KOM	D	L	Total
VG	1	10	8	1	4	-	10	34
Dagbladet	3	7	6	-	3	1	4	24
Aftenposten	1	6	3	2	2	-	2	16
Bergens Tidende	2	4	1	-	3	2	-	12
Total	7	27	18	3	12	3	16	86

F = Forside. A = Artikkel. N = Notis. K = Karikaturtegning. KOM = Kommentar. D = Debattinnlegg
L = Leserinnlegg

86 tekstenheter fordelt på fire aviser i en såpass avgrenset periode, må sies å være mye. Noe som ikke uttømmende, men illustrerende, viser at kyllingstuntet fikk ganske stor medieoppmerksomhet. For i tillegg var også andre avisers og mediers dekning av betydning, selv om vi her ikke har gitt plass til å se nærmere på dette.

Med tabellens kategorisering kan vi også lese ut noe av den styrke og type av oppmerksomhet stuntet fikk. Bare det faktum at alle fire aviser omtalte kyllingstuntet på sine respektive forsider dagen etter stuntet gir oss en innledende pekepinn på en høy profilering av hendelsen. Bergens Tidende gav for øvrig forsidede plass til stuntet de to første dagene. Mens Dagbladet endatil fulgte opp saken med forsideoverslag de tre første dagene. Vi ser også at det hovedsakelig er journalistiske artikler som her naturlig nok dominerer. Men i tillegg fikk hendelsen også vesentlig oppmerksomhet på kommentar plass. Det var altså en hendelse som var viktig å mene noe om. Når det gjelder omtale av stuntet i kronikker og debattinnlegg fra utenforstående offentlige aktører, er dette totalt fraværende i VG. Heller ikke i de andre avisene finner vi mye av dette. Dermed er det få offentlige aktører som benyttet, eller eventuelt ble gitt plass til å benytte, anledningen til å fremme egne tekster med meninger rundt denne hendelsen. Dagbladet vier imidlertid både sitt tredje forsideoverslag, og en dobbeltside inne i avisen til sitt ene debattinnlegg. VG derimot gir mest rom for allmenne leserinnlegg, og skiller seg der klart ut fra de andre avisene. Dette forklarer også noe av avisens høyeste score på antall tekstenheter.

Et viktig aspekt for omfanget av oppmerksomhet, som ikke kommer frem i tabellen, er areal- og bildebruk. Uten å gå dypt inn på dette forholdet vil jeg kommentere en vesentlig tendens i dette henseende. Tilgangen på spektakulært og godt egnet bildemateriale fra

⁷³ For nærmere omtale av artikkelliste og koding, se vedlegg 3

kyllingstuntet gav store oppslag utover den rent tekstlige omtale. Særlig VG og Dagbladet benyttet store bildeflater. Eksempelvis bredte begge avisers første hovedartikkel om stuntet seg over en dobbelside, hvor bilde av kyllingmann og reporter dekker omtrentlig 2/3 av sidearealet. Således synes stuntets visuelle form å være avgjørende for dekningsgraden. Om Tufte Johansen hadde forstyrret TV2s nyhetsinnslag bare som komiker med tullede selvrepresentasjon, uten en gul og rød karnevalsk kyllingdrakt, ville dette forholdet sannsynligvis ha vært av annen art. Selv om VG kan synes å gi størst dekning ved 34 tekstenheter, er det Dagbladet som gir kyllingstuntsaken størst oppmerksomhet med store enkeltoppslag. Dette spesielt ved å vie saken hele 7 helsider inne i avisen, samt et hovedoppslag og to andreoppslag på førstesider. Men begge de to tabloidavisene viser en merkbart større arealbruk til saken enn broadsheet avisene Aftenposten⁷⁴ og Bergens Tidende. Dette grunnet flere og større tekstenheter, samt heftigere bildebruk,

Føljetongen om kyllingstuntet: Dagen derpå

Dagen etter kyllingstuntet, onsdag 16.01.02, var hendelsen profilert som forsidesak hos alle disse fire avisene. Hos VG, Dagbladet, og Aftenposten var Jaglands sykdomssituasjon hovedoppslag, mens kyllingstuntet stod som andreoppslag. Bergens Tidende hadde derimot selve kyllingstuntet som hovedoppslag. Overskriftene lød: ”NRK beklager kylling-spøk” (*VG*), ”Kyllingsjokk fra Bård Tufte” - ”saboterte TV2s nyhetssending” (*Dagbladet*), ”NRK la egget” (*Aftenposten*), og ”NRK legger seg flat etter kyllingstunt” (*Bergens Tidende*). Alle benytter bilde av kyllingmannen og TV2 reporter, unntatt Aftenposten som bare har tekst. Det er kun Aftenposten og Bergens Tidende som har utdypende tekst utover overskriften. Hos sistnevnte blir stuntet karakterisert som respektløst og upassende fra så vel kritikere som tv-seere, og det fremheves at beklagelse er avgitt fra «Åpen Post» og NRK. Aftenposten på sin side poengter at NRK ble ”presset til å beklage [...]”, og fronter en reprimande fra Per Edgar Kokkvold i Norsk Presseforbund: ”Dersom Bård Tufte vet hva skam er, så burde han skamme seg nå”. Dermed gir forsiden inntrykk av to hovedtilnærminger til stuntet. Dagbladet fronter en fortolkning av stuntet som sjokkerende sabotasje av en nyhetssending. De andre tre profilerer NRKs beklagelse, hvor to også poengterer andres kritikk av stuntet. Men en gjennomgang av de tilhørende artiklene gir oss et tydeligere bilde av avisenes valgte fortellings- og fortolkningsstrategi. De respektive hovedartikler følger mye av samme mønster når det gjelder innhold. Det handler først og fremst om å gi et bilde av gjenoppretting av

⁷⁴ Aftenposten var også utgitt i broadsheetformat denne perioden; januar 2002, men har senere endret til tabloid.

stabilitet og orden, samt å fremme respekt for Jagland og nyhetsformidling. Samtidig finner vi en ulik nyansering i disse tekstene, og i tilhørende mindre artikler og notiser.

VGs og Dagbladets hovedoppslag om kyllingstuntet 16.01.02

Bilde 18: Faksimile, VG 16.01.02

Bilde 19: Faksimile, Dagbladet 16.01.02

Både VG og Dagbladet plasserer sitt hovedoppslag om kyllingstuntet et stykke bak i sine aviser under avsatt plass til henholdsvis ”tv og medier” og ”kultur”. I sin form fremstår deres dekning umiddelbart, mer som rampelys og kjendisstoff, enn som seriøst nyhetsstoff. Men kraftige reaksjoner og sterke uttalelser i artiklene viser samtidig at dette faktisk ble tatt svært seriøst opp. Journalister er på hugget overfor sine intervjuobjekter, og stiller de ansvarlige for stuntet til veggs for å presse de til å komme med innrømmelser. I brytningen mellom dominerende kritisk innhold i tekst og underholdende – og på grensen til kuriøs og morsom – fremstilling, synes det som om avisene ikke helt klarer å bestemme seg om dette egentlig er en alvorlig eller en morsom sak. Illustrerende er denne ingressen fra VGs hovedartikkel:

NRKs Bård Tufte Johansen stakk med fjærene mellom kyllinglårene etter å ha sjokkert hundretusener av TV2-seere ved å bryte inn i et nyhetsinnslag om Torbjørn Jaglands sykdom. Utover kvelden kom angeren.

Denne artikkelen har overskriften ”Angrende kylling”. I lys av tilhørende undertittel; ”Sterke reaksjoner etter «Åpen Post»-stunt mot TV2”, og overnevnte ingress synes angeren til å stå i forhold til et overtramp som var rettet mot TV2. I brødteksten er det imidlertid en forståelse av at stuntet som satire rettet mot Jagland som preger journalistenes egen tilnærming. Hovedartikkelen er satt sammen av gjengivelser fra intervju av berørte parter i dramaet, foruten journalistenes egne forklaringer. På tiltale ville ikke Tufte Johansen uttale seg om stuntet. VG journalistens neste spørsmål er så sitert: ”- Har du i det minste ikke noe du ønsker å si til familien Jagland etter den situasjonen som har oppstått?”. Tufte Johansen svarer kort: ”Jo, det er viktig å få frem at vi prøvde å gå etter mediene, ikke Jagland. Jeg har sterk

medfølelse for familien.”. Noen beklagelse kommer imidlertid ikke Tufte Johansen med. Grunnlaget for overskriften er en uttalelse fra Charlo Halvorsen som sier at Tufte Johansen har sagt han angrer, uten at det blir spesifisert hva angeren er rettet mot. Også TV2 reporter Elin Sørsdahl intervjues, og fortolker stuntet som overtramp mot Jagland:

- At de ødelegger vår sending for være så sin sak. Men av hensyn til Torbjørn Jaglands sykdom synes jeg dette er en dårlig spøk. Rett og slett lite voksent.”

Det å bringe stuntet nært til Jaglands sykdom gjøres også ved uttalelser som: ”Flere NRK medarbeidere som ventet på nytt om Jagland helse, ble opprørt over hendelsen, [...]”. Også Bernanders beklagelse på TV2-nyhetene siteres ord for ord, som først beklager overfor Jaglands familie, og dernest overfor TV2. Dette under overskriften ”Tvungen til å beklage” (VG 16.01.02), en grafisk overlappende artikkel som poengterer at det først var etter press fra øvrig presse at Bernander gjorde helomvending - fra å ikke ville kommentere opptrinnet, til å beklage alt. Dermed får også en forståelse av stuntet som respektløs og uakseptabel sabotasje av en nyhetssending omtale. I tillegg, som i fjernsynet kvelden før, blir også Trine Lind intervjuet til forsvar for den frie nyhetsformidlingen, og sier:

Dette reagerer jeg kraftig på. Her prøver vi å gi informasjon til det norske folk om Jaglands helse som mange ønsker å få vite noe om. Det var veldig forstyrrende. Avbrytelsen var umoden og uhørt.

Samtidig gis det også oppmerksomhet til en fortolkning av stuntet som en mediekritisk satire, men dette kommer bare fram som et presset forsvar fra satirikerne. Som vi har sett presiserte Tufte Johansen dette. Hognestads forklaring tas også med:

«Åpen Post» ville gjøre narr av et samlet pressekorps som i følge Hognestad lenge har vært ute etter å ”ta” Jagland, men som i det øyeblikk Ap-lederen blir lagt inn på sykehus, ikke tør å være kritiske lenger.

Direkte støtte for stuntets humor og satiriske intensjon blir imidlertid gitt ved den tilstøtende artikkelen, med overskriften; ”Morsomt - mener de unge”. I kontrast til kringkastingssjefens beklagelse og den offentlige kritikken av stuntet frontes det faktum at storparten av VGs nettbrukere – hovedsakelig unge – ”omfavnet” kyllingstuntet. Artikkelen viser til en avstemning på VG nett samme kveld som hendelsen, med tre alternativer. 56 prosent av de som svarte mente stuntet var morsomt, mens 41 prosent så det som usmakelig. De resterende trykte på ”vet ikke”. I denne artikkelen ble også en rekke uttalelser fra vg.no’s diskusjonsliste om kyllingstuntet trukket frem. Omkring 2/3 av disse uttrykte stor begeistring for stuntets humor, og flere roste Tufte Johansens guts til å sabotere en nyhetssending.

Om vi ser videre på Dagbladets hovedoppslag, gis det her stor oppmerksomhet til Bernanders reaksjon overfor «Åpen Post», og dernest hans beklagelse overfor TV2 og

Jagland. Overskriften lyder; ”Krever oppvask”, med undertittel; ”Kringkastingssjefen krever granskning etter Bård Tufte Kylling-stunt”. Bernander omtales som en ”rystet sjef”, og det er et internt drama i NRK som forespeiles. Dagbladet intervjuer Bernander, og NRKs fjernsynsdirektør Hans-Tore Bjerkaas. Brødteksten nevner flere ganger at dette vil få ”konsekvenser” for «Åpen Post»-redaksjonen. Det er «Åpen Post»-medarbeidernes ”videre skjebne i NRK” som skal avgjøres, og de blir nå kalt ”inn på teppet”. En overskrift tar også opp tråden om mulig sensur, som ble luftet i NRKs Redaksjon 21, og lyder: ”Stopper innslaget”. Den tilhørende teksten sier imidlertid ikke at dette er avgjort, eller vil bli gjort, snarere uttales det fra NRK at de som er redaksjonelt ansvarlige skal ta seg av det spørsmålet i løpet av dagen.

Når det gjelder fortolkningen av stuntets kritiske retning, fronter Dagbladet sterkest stuntets sabotering av en nyhetssending, men harselering med Jagland blir og flittig nevnt. Inngressen starter med: ”Bernander beklager på det sterkeste Bård Tufte Johansens oppførsel på TV2s direktesending. [...]”. I brødteksten finner Bernanders beklagelse igjen, overfor Dagbladet, hvor vektleggingen er snudd i forhold til han første uttalelse i TV2-nyhetene:

- Jeg forstår at det som skjedd kunne virke støtende. Jeg beklager på det sterkeste at en NRK-engasjert medarbeider ødela en direktesending for TV2. Jeg beklager også overfor Thorbjørn Jagland, hans familie og hans venner det som har skjedd. Det var usmakelig.

Også Bjerkaas blir sitert med en lignende uttalelse: ”-Jeg liker definitivt ikke at våre folk forstyrrer våre kollegaers sending. Det vil vi ikke ha noe av.” Dernest beklager også han overfor Jagland med familie. Med sin uttalelse viser Bjerkaas at det kollegiale aspektet mellom nyhetsinstitusjoner anses overordnet forholdet som konkurrenter, når det handler om spørsmål som utfordrer nyhetsprofesjonens frie nyhetsformidling.

I tillegg tar Dagbladet med sitater fra flere TV2-representanter. Under overskriften ”Verst for NRK” siteres TV2s informasjonssjef Rune Inderøy: ”-Vi betrakter dette som et større problem for NRK enn for TV2.”. TV2-sjef Kåre Valebrokk blir sitert: ”- Tomhjernet og upassende. Det må være mulig å lage humor uten å herje med et menneske som er innlagt på sykehus.”. Interessant nok er det TV2 sjefen som fortsatt holder hardt på TV2-nyhetenes valgte fortolkningslinje av stuntet som forsøk på humoristisk satire mot Jagland. At han selv har vært ansvarlig for Otto Jespersens herjinger med sykdomstilfeller på egen kanal, og latt det fortsette selv etter sterke reaksjoner, synes ikke å spille inn for denne kritikken. Stuntets mediekritiske intensjon blir ikke nevnt her, verken som forklaring eller som noens mening. Dette på tross av at brødteksten siterer fra kyllingmannens kakling; ”Er vi kritiske?”, noe som journalistene hadde plukket opp. Et sitat som nettopp kunne peke i en mediekritisk retning.

Derimot har Dagbladet viet en påfølgende helside for omtale av hendelsen, som samler uttalelser fra «Åpen Post»-medarbeidere. Tufte svarer kort på interndramaet Dagbladet har skissert, og uttaler at det skal bli ”greit å møte Bernander”. Dette er også sidens hovedoverskrift. Lik tidligere nevnte VGs ingress finner vi også i denne artikkelen morsomme ordspill på Tufte Johansens bekestning, som: ”Etter sin kyllingaktige retrett fra Rikshospitalet, gjorde Tufte Johansen seg utilgjengelig for media.”. Også ingressen påpeker at Tufte Johansen ”stakk av” fra pressen, og det er slik han som blir fremstilt som feiging. Dermed er det Tufte selv som latterliggjøres, og journalistene velgers slik å svare tilbake med samme mynt. Noe som for øvrig ikke gjør saken spesielt alvorlig likevel. Men stuntets som mediesatire kommer godt frem i brødteksten, både som kritikk av mediens fremferd mot Jagland og deres egenprofilering. Rett etter stuntet intervjues Hognestad, og siteres:

- Mediene har i flere år vært ute etter Jagland. Vi tok med oss et kyllingkostyme for å si noe om mediene som nå står der oppe. De er triste med krokodilletårene sine og er egentlig mest opptatt av å være på direkten og først ute.

Etter ny kontakt med Hognestad, etter Bernanders uttalelse, ”var tonen en annen”, noe Dagbladet poengterer. Da kommer beklagelse også fra Hognestad. Og i omtale av Halvorsens forsvar kvelden før, tas stuntet som satire mot Jagland tilbake på banen med overbevisning:

[...] i Redaksjon 21 og overfor øvrige mediefolk måtte satiresjefen legge seg flat etter Bård Tufte Johansens kyllingstunt. Reaksjonene på det som ble oppfattet som smakløs humor på bekestning av sykehusinnlagte Thorbjørn Jagland var entydige.

Etter denne påstanden blir imidlertid Halvorsen sitert med sin forklaring av stuntets intensjon, og vektlegging av mediens jaging etter Jagland med ”øks og hjå”.

Aftenpostens og Bergens Tidenes hovedoppslag om Kyllingstuntet 16.01.02

Bilde 20: Faksimile, Aftenposten 16.01.02

Bilde 21: Faksimile, Bergens Tidende 16.01.02

Aftenposten og Bergens Tidende plasserer første hovedartikkel om kyllingstuntet langt fremme i avisene blant annet nyhetsstoff. Dette indikerer at saken tas som en seriøs nyhetssak. Aftenposten har satt artikkelen midt på side 2 omkranset av kriminalstoff. Saker angående sprøytenarkomani og "Baneheiadrapene" er plassert på venstre side, og om "Geilodrapene" på høyre side av artikkelen. Saken om Jaglands innleggelse kommer først på side 3. Bergens Tidene knytter sin artikkel nærmere til saken om Jaglands innleggelse, men også her tilstøtes artikkelen av saker som "Baneheiadrapene", og "Orderudsaken".

Aftenposten benytter; "NRK presset til å beklage", som overskrift. Også ingressen poengterer at det først var etter hardt press at NRK-ledelsen valgte å beklage stuntet. Brødteksten viser at dette innebar presset fra andre mediers journalister, inkludert Aftenpostens egne. Men før dette viser brødteksten en fortolkning av stuntet som støtende overfor Jagland, der stuntet også vurderes som ikke morsomt. TV2s nyhetsredaktør Kjell Øvre Helland siteres:

-Et sammenhengende grovt og upassende påfunn. Jeg kan heller ikke se at det finnes morsomt. Først og fremst er dette støtende overfor Thorbjørn Jagland og hans familie. Å gripe inn i en direktesending er selvsagt også ukollegialt, men hvor dypt forurettet vi skal være, er en annen sak.

Lik NRKs fjernsynsdirektør omtaler Øvre Helland også stuntet som brudd på et kollegialt fellesskap mellom nyhetsinstitusjonene. Aftenpostjournalistens eget spørsmål til NRKs fjernsynsdirektør Bjerkaas retter også fokuset mot stuntets støtende natur overfor Jagland: "Hva har du å si til Thorbjørn Jagland og hans familie". Bernanders beklagelse overfor TV2 siteres også. Presseforbundets reaksjon presenteres under tittelen: "En skam mener presseforbundet". Leder Per Edgard Kokkvold uttaler: "Dersom Bård Tufte Johansen vet hva

skam er, så burde han skamme seg nå.”. At dette skulle være mediekritikk har Kokkvold liten forståelse for, og hevder at mediene bare formidlet en maktkamp i Ap, og det er denne som i tilfelle er ”ekkel” og ”utrivelig”.

Bergens Tidende har en lignende, men litt mer nyansert tilnærming enn Aftenposten. Overskrift er her; ”Beklager kylling-fadese”. Ingressen følger opp med; «Åpen Post»-gjengen legger seg flat” og ”-Støtende overfor Jagland tordner NRK-sjef John G. Bernander”. Brødteksten starter imidlertid ut med fokus på at stuntet saboterte direktesendingen, og deretter siteres Hognestads forklaring av stuntet som en mediekritisk satire. Både ved å vise til hvordan mediene hadde vært ute etter Jagland, og deres krokodilletårer ved hans sykdom. Hognestad beklager også at folk misforstod stuntet, og omtaler det hele som dårlig gjennomført. Det mediekritiske budskapet gis dermed god plass i brødteksten. Men det er likevel stuntets støtende natur overfor Jagland som profileres som det reelle utkommet av hendelsen. Bernanders beklagelse på TV2-nyhetene blir ordrett sitert. Som Aftenposten, intervjuer også Bergens Tidende presseforbundets leder Kokkvold, som ikke kunne se humoren i stuntet. Konfrontert med «Åpen Post» sin mediasatiriske intensjon, svarer Kokkvold:

- I så fall var det totalt feilslått og mislykket. Hadde det handlet om en topp-politiker som var innlagt for å operere stortåen kunne man kanskje gjort seg morsom på vedkommendes bekostning. [...].”

Selv ved direkte utfordring om å se saken fra en annen side dreier Kokkvold fokuset umiddelbart tilbake på å se stuntet som harselas av sykdomstilfeller. Dette var og ble lytehumor, og dette dreide seg om et respektløst overtramp overfor Jagland. Kokkvold følger slik konsekvent TV2-nyhetenes fortolkningslinje.

Oppsummerende for første dags omtale så kan vi si at en fortolkning av stuntet som sabotering av nyhetssending, og som satire mot Jagland, var det som preget journalistenes omtale og egen tilnærming til stuntet. Dette på tvers av de ulike avisene, og med støtte fra mediedirektører og presseforbundet. Også alle politikeres reaksjoner, som sitert i de journalistiske tekstene, støtter opp om den dominerende lesning om at stuntet var upassende overfor Jagland. Intensjonen som mediekritisk satire får likevel mye omtale ved «Åpen Post»-medarbeideres forsvar. Og for VGs vedkommende, med henvisning til publikums reaksjoner.

«Åpen Post» svarer: Satire mot stuntets kritikere

Allerede kvelden etter kyllingstuntet er det duket for neste «Åpen Post» sending på NRK. Som tidligere antydnet blir ikke innslaget med kyllingmannens forstyrrelse av TV2-nyhetene sendt. Etter en introduksjon starter Tufte Johansen ut sendingen med en fem minutters

kommentar til situasjonen rundt kyllingstuntet. Først poengterer han at de ikke får lov å vise programmet av NRK-ledelsen, og publikum i studio reagerer med buing. Så følger en lengre forklaring av scenarioet:

Mediene hadde jaga etter Jagland og hetsa mannen i månedsvis. Så kollapset han inne på kontoret, legges inn på sykehus og TV2 styrter til Rikshospitalet og har direktesending fra Rikshospitalet med en sånn plutselig bekymret mine, og spør: ”har presset fra media vært for sterkt?”. Altså... det er som å kjøre på en fyr og det første du gjør er å hoppe ut av bilen: ”Er trafikken for farlig i dette området. Dette er rett og slett en sak for kyllingmannen.

Tufte Johansen tar tak også tak i Kokkvolds uttalelse til Aftenposten om at han burde skamme seg, og svarer: ”Så det sier en mann som leder et forbund av folk som burde skamme seg fra de står opp om morgenen til de legger seg om kvelden [...]”. Tufte Johansen retter seg også mot TV2s reaksjon:

[...] TV2s nyhetsredaktør Kjell Øvre Helland viste sånn plutselig omsorg for Jagland nå. Etter at de har kjørt han ned i møkka, skyver han foran seg, sa han at: ”dette er veldig upassende overfor Jagland og hans nærmeste”. Mens det de egentlig er bekymret for det er at det skal bli en trend at når TV” har direktesendinger så fyker folk rundt i kyllingkostyme i bakgrunnen... og det må dere ikke gjøre.

Medprogramleder Harald Eia skyter inn; ”Kyllingkostyme kan kjøpes billig på kylling. com - din leverandør av kyllingkostyme.”, og publikum bryter ut i latter.

Etter å ha kritisert sine kritikere, tar Tufte Johansen for seg sin egen sjef, som han introduserer å være med på direkten via satellitt. Det filmes en TV med stillbilde av Bernander, hvor munnen er fjernet og byttet ut med munnen til «Åpen Post»-komiker Robert Gustafsson, som filmes direkte. Så følger en satirisk kommentar som virker undergravende for Bernanders anerkjennelse. Tufte Johansen konfronterer ”Bernander” flere ganger med om han ikke ser medienes plaging av Jagland og deres dobbeltmoral. ”NRK-sjefen” svarer imidlertid kun med høylydt kakling og forstyrrende smattelyder under Tuftes Johansens spørsmål. Etter sin raske beklagelse og sensur av stuntet er det nå Bernander som fremstilles som en feig kaklende kylling.

«Åpen Post» poengter også sin intensjon ved å legge ut et åpent brev på nrk.no. Foruten bakgrunnen med at Jagland hadde fått mye pes fra media skriver Tufte Johansen:

Hensikten vår kom kanskje ikke godt nok fram i det vi gjorde, formen og innpakningen av budskapet ble feil, og det beklager vi. Vi kjenner Jagland fra LilleLørdag-perioden, da han var gjest hos oss. Vi både liker og respekterer ham og var på ingen måte ute etter å plage ham med gårsdagens stunt. Noe vi strengt tatt heller ikke gjorde. Det er ikke vår mening å legitimere tøysing med journalister generelt. Ikke prøv dette hjemme. Ingen ønsker et samfunn hvor tusenvis av ungdommer flyr rundt forkledd som diverse dyr og forstyrrer seriøse journalister som prøver å lage direktesendinger.

Dette er seriøst ment, men samtidig er det vanskelig å ikke tenke seg ironiske elementer i dette utsagnet fra Tufte Johansen. Spesielt avslutningen, sett i forhold til Eias overnevnte kommentar. Dagen derpå påpeker humoristen Knut Nærum til Aftenposten (17.01.02) at

«Åpen Post» har helt rett, og trekker på lignende humor: ”TV2 er en kanal for falske følelser, og jeg håper dette bare er begynnelsen på en kyllingkampanje, et helt korstog av kyllinger!”.

Videre avisomtale: Helomvending til mediekritikk

Fra torsdag 17.01.02 synes avispressen å gjøre en totalomvending i måten de dekker kyllingsaken på. Fra å være sterkt kritiske til kyllingstuntets forstyrrelse, og jevnt over formidle en fortolkning av stuntet som rettet mot Jagland, modifiseres nå kritikken og stuntets intenderte mediekritikk får hovedfokus. Omtale av stuntet som rettet mot Jagland er så og si fraværende, og foruten mediekritikken, er det stuntet som nyhetssabotasje som vies kritisk lys.

Dagbladet (17.01.02) starter ut med Tuft Johansen på forsiden, med overskriften ”Kvalm av TV2”. Saken gis en dobbeltside i avisen, og mediekritikken utdypes svært seriøst.

Bilde 22: Faksimile, Dagbladet 17.01.02

Bilde 23: Faksimile, Dagbladet 17.01.02

I ingressen siteres Tuft Johansen: ”-TV2s behandling av Jagland gav meg en kvalmende følelse. Derfor lagde vi innslaget.”. Den videre brødteksten poengterer at Tuft Johansen slapp å stille til oppvaskmøte hos NRK-sjefen. Tvert imot det scenario Dagbladet selv hadde risset opp dagen før. Det var Halvorsen og Hognestad som deltok på det som nå blir omtalt som et ”gemyttlig” møte. Artikkelen omtaler også Tuft Johansens irritasjon over å ikke få sende ”verdens kuleste innslag”, som tydelig ville ha fått frem ideen bak stuntet. Også Tuft Johansens refs mot mediene i gårsdagens «Åpen Post»-sending siteres. Da både gjensvaret til Kokkvold om at pressen burde skamme seg, og medienes jaging og hetsing av Jagland. Artikkelen poengter også at Tuft Johansen ikke likte NRK-ledelsens ”knefall for TV2”.

I en tilstøtende artikkel; ”Strøm av støtte”, heter det at «Åpen Post»-redaksjonen har fått; ”en mengde støtteerklæringer fra tv-seere som mente de traff med sin mediesatire.”. Denne viser også til avstemning på dagbladet.no, der 64 prosent svarte at de likte Tuft Johansens innhopp på TV2. Det meldes også om stort engasjement ved at 1160 nettbrukere på

dagblad.no skrev netttinnlegg med meninger om «Åpen Post», og hvor de fleste gav støtte til Tufte Johansen. I kontrast til denne overveldende støtten til Tufte Johansen profilerer Dagbladet TV2-journalisten Per Ståle Lønnings kraftige reaksjoner mot kyllingstuntet. Han er ”sjokkert” over den snille behandlingen NRK ledelsen har vist overfor «Åpen Post», og uttaler; ”- De burde fått sparken.”. Videre er han i harnisk over det respektløse ved å avbryte en nyhetssending:

-Bård Tufte Johansen skal være glad det ikke var Hans-Wilhelm Steinfeldt eller meg som stod der, klar til direktesending. Jeg er sikker på at vi hadde svingt mikrofonen såpass kraftig rundt at han ville manglet noen tenner når vi var ferdige

Interessant er det at en av de sterkeste reaksjonene kommer fra en journalist som selv har vært omstridt og kjent for sine pågående og kontroversielle metoder.

VG (17.01.02) følger også opp med et nytt dobbeltsideoppslag. Hovedartikkelens overskrift lyder; ”Slo tilbake mot kritikerne.”. Her gjenfortelles det hvordan Tufte Johansen svarte Kokkvold, og pressens i «Åpen Post»-sendingen. Mediekritikken mot pressens rolle overfor Jagland er videre i fokus, og stuntets intensjon blir igjen slått opp. Stuntet profileres som en spontan hendelse, og Tufte Johansen siteres: ”-Jeg ble provosert. Da TV2 skrøt av at de var først på plass ved Rikshospitalet, tenkte jeg at dette var en sak for kyllingmannen.”. Hans tidligere forklaring om bakgrunn for stuntet, som pressens jaging av Jagland blir også sitert. Humorist Per Inge Torkelsen blir også sitert, og uttaler i artikkelen ”-TV2 var verst”: ”[...] det var TV2 som bedrev sosialpornografi minuttet før. Jeg reagerte sterkt på at TV2 filmet Jaglands familie da de skulle på sykebesøk. Det var mye verre enn kyllingdansen.”. Dermed ble også dette momentet, som jeg tidligere har påpekt i kapittel 5, fremstilt som et grunnlag for kritikk mot TV2. En overveldende del av annet tekstmateriale på disse sidene uttrykker også sympati med Tufte Johansens kyllingstunt. «Åpen Post» berømmes for *ikke* å legge seg flate for kritikken, stuntet omtales som morsomt, og som en treffende kritikk mot mediene. Et unntak er artikkelen ”«Åpen Post» fortsetter som før”, med ingressen:

De satte et kablende fokus på Jaglands sykdom. Men redaksjonssjef Charlo Halvorsen tror «Åpen Post»-gjengen er langt nede på listen over hvilke mediefolk Jagland misliker sterkest.

Her knyttes stuntet til Jaglands sykdom, men samtidig opprettholdes mediekritikken. Den videre brødteksten viser imidlertid at journalisten holder sitt syn høyt: ”-Er dere ikke selv med på å øke belastningen for Jagland og hans familie med et slikt stunt?”. Halvorsen som blir intervjuet svarer imidlertid kontant som gjengitt i ingressen, og bringer fokus på mediene.

Bergens Tidende (17.01.02) spanderer også denne dagen forsideoppslag, med overskriften ”Heftig debatt om «kyllinghumor»”. Teksten ved siden av et bilde av Tufte

Johansen i kyllingdrakt omtaler debatten på BTs nettsider, og poengterer at flertallet mener innslaget var ”morosam og treffande mediekritikk”. Dermed synes Bergens Tidenes tilnærming å ha beveget seg fra dypt alvor til et fokus på stuntets humor. Som hos VG og Dagbladet plasseres artikkelen om stuntet nå under kulturstoff. Overskriften lyder; ”Utidig kakling eller viktig mediekritikk”. Artikkelen tar utgangspunkt i et intervju med førsteamanuensis Lars Arve Røssland fra Institutt for Medievitenskap ved Universitetet i Bergen. Han uttaler at stuntet var mislykket mediekritikk, og dette settes så i kontrast til engasjerte nettdebattanter som syntes stuntet var ”morosamt og treffande”. Røssland bekrefter at det ikke er vanskelig å se at Tufte Johansen har et poeng, men hevder at stuntet flyttet fokus bort fra viktigere mediekritikk, og at det var mislykket som satire ettersom det måtte forklares. Også nyhetsredaktør Øvre Helland fra TV2 intervjues og håper at stuntet ikke ville få noen smitteeffekt. Mest plass i brødteksten får imidlertid gjengivelse av Tufte Johansens åpne brev på nrk.no. Dermed er det stuntet fortolket som mediasatire som får all oppmerksomhet, ingen alternativ til dette nevnes.

Aftenpostens fokus i omtalen av stuntet, torsdag 17.01.02, var også tydelig endret. Også her plasseres nå hovedartikkelen under kulturstoff. Språkføring og presentasjon er her langt mindre alvorlig og mer populistisk enn første dags omtale. Metaforisk ordspill som; ”mange hadde en høne å plukke med komikerens nyhetssabotering”, og ”redaksjonen ble grillet av kringkastingssjef”, preger brødteksten. Hovedoverskriften; ”Jeg har ikke svart på telefoner eller e-post.”, blir også i ingressen knyttet til ”Riks-kyllingen” Bård Tufte Johansen, som nå var sliten. Brødteksten viser imidlertid at dette også hadde med en hektisk produksjonsperiode i «Åpen Post» å gjøre. At redaksjonen var ”grillet”, synes også å være mer et fiffig ordspill enn realitet. For rett etter skriver journalisten: ”[...] under oppvaskmøtet runget latterbrølene.”. Videre er det stuntets mediekritiske intensjon som vies oppmerksomhet, ved Tufte Johansens egne forklaringer. Men i tillegg fremmes det også kritikk av stuntet som sabotering av TV2s nyhetssending, både fra generalsekretær Nils E. Øy i Norsk Redaktørforening, og fra andre internt i NRK. Journalisten påpeker at ingen av sistnevnte ønsket å kommentere stuntet offentlig, men gjenforteller at flere mente stuntet gikk over streken, spesielt ettersom det var; ”illojalt å ødelegge for kollegaene i TV2.”. Også klubbleder Sigmund Raanes i NRK-journalistenes fagforening, mente innslaget var upassende, men kritiserer samtidig Bernanders håndtering:

- Likevel synes jeg ikke Bernander uten videre skal ta avstand fra sine medarbeidere hver gang man etter hans smak har gjort et overtramp [...] Slike saker bør ordnes opp internt.

Og kritikk av Bernander ble gitt mye plass i mediens omtale av kyllingssaken. Pressen synes slik å følge opp «Åpen Post» sin hetsing av Bernanders reaksjon. Neste dag, 18.01.02, Slår Dagbladet stort opp på forsiden ”Klukk, klukk, klukk... - Bernander er kyllingen”. Og henviser til at forfatteren Knut Faldbakken skriver om «Åpen Post»-sensuren. Svært uvanlig er det at et debattinnlegg får hovedoppslag på en forside, noe som viser at meninger rundt dette dramaet, av Dagbladet-redaksjonen, ble sett på som høyaktuelt stoff. På en dobbeltside legger Faldbakken bredside til mot Bernander, og hevder at NRK-sjefen har falt Tuft Johansen i ryggen. Ikke bare ved beklagelsen overfor TV2, men særlig det at han etter å ha fått god tid til å tenke seg om, og fordøye hendelsen, går videre og forbyr innslaget. Faldbakken kaller det spontan sensur, og usolidaritet overfor NRKs kreative miljøer. Videre uttaler han:

Det er trist å se en fersk kringkastingssjef som stiller seg på linje med Per Ståle Lønning, kommerskanalens mest frådende populist, kaster all tiltro til egne medarbeideres autonomi og dømmekraft på båten, og klemmer til med svart skjerm.

Dette kritiske innspillet blir også fulgt opp av Dagbladet (19.01.02) i artikkelen ”- Burde ikke kritisert Bård”. Her er det Raanes fra NRKJ som også fikk omtale i Aftenposten (17.01.02), som refser Bernanders reaksjon som et hinder for dristige og kreative medarbeidere.

Foruten Faldbakkens innspill i Dagbladet er det kun to andre debattinnlegg som omtaler kyllingstuntet, begge disse i Bergens Tidende. Nettredaktør og medieviter Tine Grüner Larsen (”Høns på direkten”, *Bergens Tidende* 17.01.02) tar Tuft Johansen i forsvar etter første dags medieomtale av stuntet: ”Det er imidlertid mediekritikken som er sakens kjerne. Etter mange ukers blest rundt Jagland er det liten tvil om hvordan Bårds kaklende kommentar skal tolkes.” Videre uttrykker Grüner Larsen en viss skadefryd over at ”den sultne TV2-journalisten ble forstyrret”. Innlegget hevder også at det er journalistene - som ”sto i kø” utenfor sykehuset, og ”bretter ut pasientens tilstand i det offentlige rom” - som ikke viser pasienten respekt, snarere enn Tuft Johansen. Avslutning påpekes det ”uspiselig” ved nyheter som er fremprovosert av mediene selv, og stuntet omtales som en ”sunn påminnelse om mediens rolle”. Også førstemanuensis Barbara Gentikow fra Institutt for Medievitenskap, ved Universitetet i Bergen, omtaler kyllingstuntet i sin kronikk ”Oppmerksomhetssamfunnet” (*Bergens Tidende* 26.01.02), og skriver: ”Uansett hvor vellykket eller mislykket dette stuntet var, har det satt i gang en kritisk, offentlig debatt om tv-nyheter som neppe kan være skadelig.”

Mitt materiale viser at også den journalistiske medieomtalen uken etter kyllingstuntet hovedsakelig fortsetter i dette sporet. Spørsmålet om stuntets mediekritikk er det sentrale, og forståelsen av stuntet som rettet mot Jagland er nærmest blitt eliminert fra omtale.

Støtte til stuntet i kommentarer og ledere

Fellestrekk for de fleste journalistiske kommentarene til kyllingstuntet, i mitt utvalg, er benyttelsen av en humoristisk og lekende metaforisk språkføring. Humor blir brukt både som positiv hyllest, og som kritisk undergravende latterliggjøring, av kyllingstuntet og «Åpen Post». Unntak er en kommentar i Dagbladet, og Bergens Tidendes tre kommentarer, som har en gjennomgående seriøs stil. De fleste kommentarene innebærer positiv omtale av stuntets humoristiske potensial og/eller mediekritiske intensjon, selv om flere også var kritiske. Men la oss ta noen eksempler som viser hvordan støtte til stuntets intensjon kom frem.

VGs mediekomentator Anders Gjæver ("Fugledansen", *VG*, 17.01.02) synes stuntet var morsomt, og poengterer flere ganger at han umiddelbart lo av stuntet. Dette også fordi kyllingmannen trampet rett inn i det mange tenkte men ikke turte å si: "At veldig mange nå hadde en klump i magen fordi de hadde bidratt til presset mot Jagland de siste månedene og årene.". Ellers berømmes «Åpen Post» for ikke å legge seg flate for kritikken ("Ingen kyllinger, nei!", *VG* 17.01.02), og Bernander omtales å ha et nært forhold til den engelske betydning av ordet kylling ("Broiler farm", *VG* 19.01.02). Aftenpostens kommentator Jan E. Hansen ("Tøvet truer over alt", *Aftenposten* 17.01.02) fronter indirekte stuntet som et treffende parodisk uttrykk, ved å poengtere at det sto godt i stil med nyhetsjournalistikkens og TV-mediets formidlingsformer. Han reagerte ikke noe uvanlig på kyllingstuntet før andre gangen Tufte Johansen kom opp mot TV2-reporteren, og henviser til at han er blitt vant til at selvrepresentasjonen til nyhetsreporter ofte står i en pussig kontrast til budskapet. Videre poengter Hansen at de mest tragiske nyhetssaker ofte etterfølges av "en kvikk overgang med glimt i øyet". Hansen hevder også at nyhetssendingen ikke lenger kan helligholdes i en tid da "alle nivåer av tøv har fått sitt naturlige tilhold i dette mediet". Oppsummerende settes et fokus på hvordan selv Jagland tidligere har stilt opp til ulike stunts for å få oppmerksomhet, og Hansen hevder at slik er mediesamfunnet blitt uavhengig av Tufte Johansens forhold til grensesetting.

Som eneste avisredaktør, skriver Bergens Tidenes sjefsredaktør Einar Hålien en kommentar på stuntet ("En kylling til besvær", *Bergens tidende* 18.01.02), som tar tak i pressens motreaksjoner, og fremmer et kritisk blikk på mediene. Ingressen lyder:

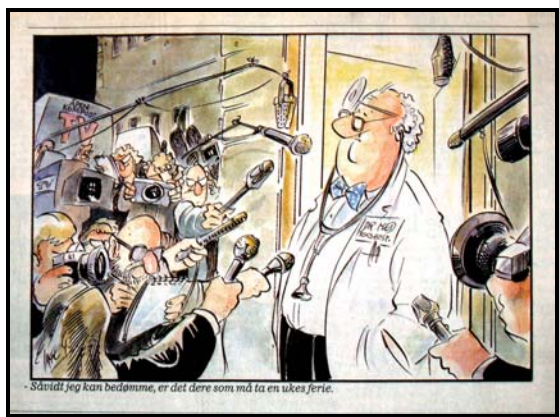
Det måtte en velfødd kylling til for å få fart i debatten om mediernes behandling av Thorbjørn Jagland. Indignasjon over kyllingens ville ferd gjennom eteren skyldes kanskje like mye mediernes hang til selvhøytidlighet, som oppriktig bekymring for effekten på Jagland og hans nærmeste familie, [...].

Som argument påpeker Hålien at pressens avskyresolusjoner ikke sto i et rimelig forhold til forseelsen. Og at det virket dermed som det var forstyrrelsen av TV2-sendingen som bekymret mest, og ikke en manglende respekt for Jagland, selv om det ble høyt profilert blant stuntets kritikere. Videre tar han tak i mediekritikken og kritiserer kampanjejournalistikk mot Jagland, og uttrykker generell bekymring for journalisters krav til politikere og fremtillingsformer som ikke samsvarer med folks oppfatninger.

Kaklende tegninger: Symbol på latterlig intensitet i den medierte offentligheten

Avisenes karikaturtegnere baserer seg på å lage treffende satiriske kommentarer på aktuelle forhold, og fanger komplekse problemstillinger i kondensert form. Dette som selvstendige kommentarer, eller knyttet til avisens ledere. Hva uttrykte så de i mediernes omtale av stuntet?

Dagen etter kyllingstuntet har Aftenposten en karikaturtegning som viser en avslappet lege som står foran en sverm av pressefolk. Bildeteksten lyder; ”Så vidt jeg kan bedømme er

Bilde 24: Faksimile, Aftenposten 16.01.02

det dere som må ta en ukas ferie.”. Tegningen står slik som en treffende kommentar til journalistenes pågåenhet og intense jag etter siste nytt. I bakgrunnen over en mengde tv-kamera står teksten ”Åpen Kompost TV”, noe som tydelig refererer til «Åpen Post» sin kritikk av mediene. En tekst som også kan insinuere at nyhetsproduksjon på tv også kan være som søppel-tv. Tegningen satiriske budskap mot mediene fulgte slik ikke Aftenpostens øvrige kritiske linje den dagen, og var tidlig ute med å formidle noe av Tufte Johansens mediekritiske poeng.

To dager etter kyllingstuntet finner vi en rekontekstualisering i bruken av kyllinguttrykket i avisenes karikaturtegninger, samtidig som det symbolske meningsinnholdet står ved lag. I Aftenposten (17.01.02) blir det nå benyttet til å illustrere den intense lederstriden innad i Arbeiderpartiet. Nå er det Torbjørn Berntsen som er dresset opp i kyllingdrakt, og kakler mot Stoltenberg; ”Trekk deg, trekk deg, klukk, klukk”. Dette i samsvar med hans siste utspill.⁷⁵

⁷⁵ Etter Jaglands kollaps gikk Berntsen hardt ut og bad Stoltenberg om å avblåse lederstriden. (VG 16.01.02).

Bilde 25: Faksimile, Aftenposten 17.01.02

Bilde 26: Faksimile, VG 19.01.02

Noen dager senere har VG (19.01.02) en karikaturtegning som står til en politisk leder med overskriften; ”Diagnose: Feberhet kakling”. Tegningen viser et sant kaos med Ap-topper i og rundt Jaglands sykeseng, mens en ”Ola nordmann”-lege prøver å få Jagland bort fra ståket og inn på sykehuset. Også her er det kampen innad i Arbeiderpartiet som kommenteres. Men kyllingene som her jublende omkranser kaoset rundt Jaglands sykeseng, er nærliggende å tolke som pressens applaudering. Diagnosen rammer slik begge leirer.

At kyllingstuntets uttrykk står igjen som et innholdsrikt retorisk symbol med betydningsinnhold knyttet til mediens symbolske sfære er tydelig. Og dets meningsinnhold kunne slik holde seg levende i folks bevissthet over lang tid. En karikaturtegning gjengitt på Aftenpostens nettutgave, over et år etter kyllingstuntet, illustrerer dette. I en kommentar kalt ”I språkets speilkabinett” (aftenposten.no 22.02.03), utdyper Jan E. Hansen sammensmeltingen av fiksjon og fakta, infantilitet og alvor i den medialiserte offentlighet.

Bilde 27: aftenposten.no 22.02.03

Her dukker kyllingmann-metaforen opp igjen i form av en karikaturtegning, der Mulla Krekar og George W. Bush ikledd kyllingdrakter peker og ler av hverandre. Illustrasjonen står til Hansens beskrivelse av mediens logikk der likhetstrekk og glidende overganger mellom nyhetsreportasjer og underholdningsprogram, og mellom politisk og komisk intenderte uttrykk, gjør det vanskelig å skille mellom hva

som er hva. For mediekulturens autensitets- og intimiseringskrav åpner opp for barnsligheter, personlige følelser, og dramatiserende metaforbruk som både politikken, journalistikken, og komikken benytter som felles formidlingsstrategi.

7. Avslutning

Formålet med denne oppgaven har vært å belyse hvordan komikere, med humoristiske virkemidler og stunts, kan fungere som kritisk kommentatorer ovenfor nyhetsjournalistikken.

De innledende teoretiske kapitlene har dannet en bred forståelsesbakgrunn for dette fenomenet, og vist premissene for denne type konfrontasjoner i mediene. Min gjennomgang av henholdsvis nyhetsjournalistikkens og komikerens uttrykksformer til maktkritikk og anerkjennelse - og nyhetssendingens konvensjoner – har også, om vi ser dette i et komparativt perspektiv, gitt nyttig innsikt. Ikke minst som et godt grunnlag for å forstå hvorfor komikere generelt synes å ha en stor vilje til nettopp å kommentere nyhetsjournalistikkens form og disposisjoner. I mediene finner komikeren en felles referanseramme med sitt publikum, noe som nettopp legger til rette for å kommentere aktører og forhold som har en fremtredende posisjon i mediene. Komikerens søken etter å vekke latter hos sitt publikum, oppnås gjerne ved å skape brudd på det sedvanlige og avdekke usammenhenger i aktørers disposisjoner. Journalister har en fremtredende posisjon i mediene, og som vi har sett foreligger det en tiltagende usammenheng mellom journalistikkens uttrykte idealer og praksis, noe som til sammen åpner opp for humor på nettopp deres bekostning.

Også ved journalisters aggressive og selvframhevende tilnærming overfor maktaktørers disposisjoner, og sine intervjuobjekter, har pressen satt seg godt til rette for komikerens kommentarer. For om denne tendensen trekkes for langt innbyr den nærmest til former for parodisk satirisk harselas. Også her må betydningen av usammenheng tas i betraktning i lys av pressens samtidige manglende evne til å rette et kritisk søkelys på seg selv, og egen maktutøvelse. Usammenheng i nyhetsjournalistikkens høyt profilerte viktighet av sin formidling - mellom sterke virkemidler for oppmerksomhet og lite innhold – legger også til rette for slike kommentarer. Fra komikerens side trenger ikke dette nødvendigvis å bety en satirisk agenda mot journalistikken, motivasjonen kan like gjerne være kun det å ha det moro. I begge tilfeller kan slik harselering imidlertid innebære et kritisk kommenterende element. Først og fremst ved at komikeren setter kritikkverdige aspektene på dagsorden, noe som kan tilrettelegge for publikums kritiske refleksjon rundt nyhetsformidlingens konvensjoner og formspråk som eller tas for gitt. Men også ved det undergravende potensial som ligger komikerens offentlige påpekning og klassifisering av hva som anses som latterlig. Særlig når dette står i opposisjon til journalisters hag etter å fremstille nyheter nettopp som seriøst og viktig.

Hvordan disse kommenterende forholdene faktisk arter seg i praksis, har jeg også vist empirisk. Først ved en lett gjennomgang av flere konkrete eksempler fra norske medier den siste tiden, som har vist noe av diversiteten i komikeres kommentarer på nyhetsjournalistikken. Vi har vist at harselas med nyhetsjournalistikken fremtrer på tvers av komikeres sjanger- og stilmessige uttrykksformer, og på tvers av ulike medier disse opptrer i. Det være seg i radio eller TV, i kommersielle eller lisensfinansierte kanaler. Dette fremtrer både i form av den sofistikerte satire, via en mørkere og vulgær satire, og i et mangfold av ulike humoristiske parodiske former. Fellesnevneren synes å være en vilje til å undergrave og degradere journalistikken anseelse. Dette særlig ved å harselere med journalisters selvrepresentasjon, språkføring, og usammenheng i deres profesjonsutøvelse. I all hovedsak har denne gjennomgangen dermed bekreftet og illustrert innledende teori; som omtalt i overnevnte komparative perspektiv.

Deretter har jeg foretatt en grundig analyse av komikeren Tufte Johansens kyllingstunt i TV2s direktesendte nyhetsreportasje som oppgavens hovedcase. Dette er gjort både som en analyse av selve stuntets kritisk kommenterende potensial overfor nyhetsjournalistikken, og en videre analyse av nyhetsmedienes videre ordskifte angående dette stuntet.

Stuntets rikholdige kommenterende potensial

Min analyse har vist at kyllingstuntets uttrykk, i lys av sin kontekst, hadde et stort potensial i å fremme kritikk, og legge til rette for kritisk refleksjon, overfor nyhetsjournalistikken. Stuntet varte bare en kort stund, og bar ikke først og fremst preg av å formidle mye eksplisitt rasjonell argumentasjon. Likevel har vi sett at det i samstillingen mellom kyllingmannens verbale- og formmessige uttrykk, og nyhetssendingens konvensjoner, kunne bære med seg et rikholdig kommenterende meningsinnhold.

Min analyse viser at stuntet i tillegg til å kritisere mediernes pågåenhet og dobbelthet i deres behandling av Jagland, også inneholdt ekspressive meningselementer som kunne kommentere nyhetssendingens konvensjoner, og nyheter som et komplekst sosiokulturelt fenomen. Dette i kraft av sin intervensjon i nyhetssendingen, og spesielt ved å sette opp klare kontraster til dennes konvensjoner. Slik ble disse utsatt for en parodisk speilvending, i form av en karnevalsk ”opp ned”-logikk, noe som også undergravde den anerkjennelse og respekt som normalt vises nyhetsformidlingen og dens aktører. I stuntets formmessige uttrykk har vi også identifisert parodiske element som kunne fungerer som en kritisk kommentar til den oppmerksomhetsøkende intensitet i den medierte offentlighet. Dette kritisk kommenterende potensialet har vi så vist at kunne forløses både gjennom publikums latter som kunne virke

undergravende overfor nyhetsformidlingens selvhøytidlighet, og gjennom publikums oppfattelse av de parodiske og mer direkte satiriske poenger som kunne legge til rette for kritisk refleksjon over det foreliggende. Et vesentlig moment for stuntets kommenterende potensial, lå slik også i det å kunne generere stor oppmerksomhet overfor et bredt publikum, og slik sette mediekritikk på medienes dagsorden.

Stuntets virkeliggjorte mediekritikk

I min analyse av det påfølgende medierte ordskiftet har jeg gjort funn som viser at kyllingstuntets kritisk kommenterende potensial overfor nyhetsjournalistikken faktisk ble godt forløst, om enn på en annen måte - men mulig i et større omfang - enn hva Tufte Johansen først hadde intendert.

Som oppmerksomhetssøkende mediestunt å betrakte, var kyllingstuntet utvilsomt vellykket. Det genererte uvanlig stor oppmerksomhet både i fjernsynet og i det videre medierte ordskiftet i avisene. Den samme kvelden lagde både TV2-nyhetene og NRK-nyhetene egne nyhetsinnslag om stuntet, og NRKs aktualitetsmagasin Redaksjon21 viet størstedelen av sitt program til å diskutere dette. Dagen derpå var stuntet forsidesak på alle avisene i mitt utvalg, og fikk i den påfølgende uken meget stor pressdekning gjennom høyt antall artikler, store oppslag og store bildeflater. At saken eksempelvis fikk tre forsideoppslag og syv helsider i Dagbladet må sies å være en uvanlig stor dekningsgrad, det også spesielt for å være omtale av forhold rundt et humorstunt. Hendelsen fikk også vesentlig dekning på kommentarplass, noe som viser at denne hendelsen ble ansett som viktig for journalister å mene noe om. Denne store oppmerksomheten gav en god forutsetning for å forløse stuntets kritisk kommenterende potensial, men avgjørende var nå spørsmålet om hvordan denne hendelsen ble oppfattet, og fremstilt i de respektive nyhetsmediene.

Ut fra diversitet i pressens umiddelbare reaksjoner, kunne det først virke som om det oppstod forvirring om hva stuntet egentlig handlet om, og at dets uttrykk i sin sammenheng, ikke hadde klart å formidle et klart satirisk poeng. Umiddelbart utkrystalliserte det seg to ulike fortolkninger på stuntets kommenterende retning. Med stor overbevisning fortolket TV2-nyhetene stuntet som et satirisk uttrykk rettet mot Jagland. NRK-nyhetene og Redaksjon21 formidlet imidlertid stuntets mediekritiske intensjon, og fremla stuntet slik som et mediesatirisk uttrykk. Et valg som ikke usannsynlig kan skyldes nærheten til Åpen post redaksjonen, og slik lett tilgang til deres forklaring. Ut fra dette forholdet fikk uansett sistnevnte fortolkningen, i graden av omtale, mest oppmerksomhet den første dagen. Men dagen derpå valgte alle avisene i mitt utvalg å fremheve TV2s valgte fortolkningslinje, og

stuntets mediekritikk stod slik i fare for å drukne i pressens formidling av denne misfortolkningen av dets hensikt. Her forelå det også en sterk kritikk av stuntet fra mange aktører. Også NRK-sjef Bernanders beklagelse overfor Jagland og hans familie i TV2-nyhetene ble høyt profilert i avisene, og syntes å dra i denne retning.

Men på tross av dette klarte stuntet også videre å generere en svært stor oppmerksomhet rundt sin mediekritikk. Andre dagen etter stuntet synes journalistene å gjøre en bemerkelsesverdig helomvending i forhold til første dags omtale, og herfra ble oppmerksomheten rundt stuntets mediekritikk og legitimitet et dominerende tema. Fortsatt innebar dette store oppslag, og alt i alt er det dette momentet som fikk mest oppmerksomhet i pressen. Dette både i fjernsynsdekningen, og avisenes journalistiske artikler, kommentarer, og debattinnlegg. Parallelt med dette, må jeg for ordens skyld, nevne at det også ble ytret svært hard kritikk mot kyllingstuntet. Men for å klargjøre dette poenget: Min analyse viser at Tufte Johansen ikke bare maktet å initiere mediekritikk, men at hans ytringer også tilrettela et fokus og skapte engasjement blant andre til å videreføre en omfattende debatt angående nyhetsjournalistikken og mediens rolle. Herunder ble både journalisters provokatørrolle, deres pågåenhet og jag etter siste nytt, samt kampanjejournalistikken og mediepresset mot Jagland, kritisert og debattert.

Et minus i denne sammenheng var det faktum at svært få eksterne aktører benyttet oppmerksomheten rundt mediekritikk - som stuntet tilrettela - til å fremme egne innlegg om temaet. Dermed foregikk mye av den videre omtale og debatt på mediens egne premisser. De få som gjorde dette brakte imidlertid klare aspekter inn i saken. Kritiske innlegg i denne sammenheng ville hatt en svært aktuell karakter overfor nyhetsmediens prioritet, ettersom denne saken allerede hadde fått så høy profil. Som vi så for Faldbakkens del fikk han både forside og dobbeltside for sitt innlegg i Dagbladet. Om flere offentlige aktører i sentrale samfunnsposisjoner hadde grepet anledningen til mediekritikk, uavhengig av hva de mente om stuntet, kunne nok debatten hatt en styrke av en annen karakter, og slik i større grad ledet til krav om forandring av nyhetsmediens praksis. For de innspill vi har vitnet gjennom min beskrivende analyse handlet mer om meninger, sympati, og antipati, uten å fremme klare krav til forandring. Politikeres involvering i det påfølgende mediekritiske ordskiftet var eksempelvis totalt fraværende, enda bakgrunnen for denne mediekritikken nettopp var mediens press mot en aktør i det politiske feltet. Fraværet kan skyldes avstandstaken til stuntet som en legitim ytringsform, som ikke burde oppmuntres. Eller kan dette indikere en tilbakeholdenhet i det å kritisere mediene, som de selv er avhengige av å ha et godt forhold til? Her har vi ikke noe grunnlag for å slå fast en bestemt årsak, men fraværet er likevel et

moment å merke seg. Her vil jeg driste meg til en etterlysning av større bevissthet omkring de medieskapte anledninger, for slik å kunne bringe inn kritiske momenter i et ordskifte - som ellers ikke får mye oppmerksomhet - når mediene først åpner opp for dette.

Stuntet som forløser av latter og parodiske poenger

Selv om vi har sett at stuntets intervensjon i en nyhetssending nettopp la til rette for dets kritiske potensial, har jeg i min analyse av selve stuntet funnet indikasjoner på at stuntet nok umiddelbart ikke ville få forløst sitt lattervekkende potensial hos et bredt publikum. Dette ettersom deres resepsjonssituasjon var sterkt rutinemessig knyttet til det å forholde seg til nyheter, og ikke til komikerens koder. Og dette er et vesentlig poeng. Men stuntets undergravende kritiske potensial, i det å latterliggjøre nyhetsjournalistikken og dens aktører, ble likevel delvis forløst. Dette kan vi slå fast ettersom stuntet i ettertid, gjennom mediene, ble poengtert som et morsomt stunt som folk lo av. NRKs Redaksjon 21 fokuserte umiddelbart på stuntets humoristiske aspekt, og hevdet at noen syntes stuntet var ”ustyrtelig morsomt”. Særlig vesentlig var her også publikums umiddelbare innlegg på diskusjonslister hos avisers nettutgaver. Som vi har sett omtalt i mediene, mente flesteparten av innleggene her at stuntet var morsomt, og mange påpekte begeistring for Tufte Johansens innhopp i nyhetssendingen. Allerede første dagen etter stuntet fikk dette aspektet behørig dekning i VG, som også valgte å gjengi mange av nettkommentarene som støttet stuntets humor. Den påfølgende dag gav likeså Bergens Tidende, og Dagbladet stor plass til nettopp å formidle dette. Også på kommentarplass har vi sett det poengtert at folk umiddelbart lo av stuntet

Når det gjelder stuntets parodisk speilende momenter er det vanskelig å si i hvilken grad dette ble oppfattet blant folk. Jeg har imidlertid gjort funn som viser at aspekter av dette ble oppfattet av aktører i mediene og videreformidlet overfor publikum. Dette viser at stuntet maktet å formidle noen av de parodiske poenger vi har avdekket i analysen av selve stuntet. Det parodiske elementet fikk ikke så mye oppmerksomhet i det medierte ordskiftet, men avisenes karikaturtegnere fanget det opp. På tvers av aviser formidlet alle karikaturtegninger, som berørte kyllingstuntet, en betydningsmessig sammenheng mellom kyllingmannens kakling, og intensiteten i den medierte offentlighet. I tillegg ble dette også på kommentarplass indirekte poengtert. Dette i omtale av stuntet som en treffende kommentar på journalisters oppmerksomhetsjaging, og som å stå godt i stil med fjernsynsmediets formidlingsformer. Kyllingmann-uttrykket ble også stående igjen som et symbol for dette forholdet, og med et eksempel har jeg vist at det også over et år senere ble benyttet for å karikere disse forholdene. Dermed var det også sannsynlig at disse forholdene var levende folks bevissthet, da særlig

blant de som lovpriste stuntet som morsomt og berettiget. Men som sagt, dette kan vi ikke trekke noen sikre konklusjoner på.

Stuntets provokative avdekking av journalisters selvforståelse og maktutøvelse

Journalisters håndtering og presentasjon av denne hendelsen synliggjorde også momenter knyttet til deres selvforståelse, og symbolske maktutøvelse.

Foruten NRKs omtale som med en gang forklarte stuntets mediasatiriske intensjon overfor sitt nyhetspublikum, syntes pressens umiddelbare reaksjon å blottlegge noen journalistiske ryggmargsreflekser. Et poeng er hvordan store deler av pressens umiddelbare fortolkning og gjenfortelling av stuntet ble gjort på en slik måte at det samtidig tjente til å styrke eget legitimeringsgrunnlag.

For det første ved å fortolke stuntet som rettet mot Jagland, fremfor en selv. For på tross av at om stuntet ble utført som en inngripen i TV2s nyhetssending - og fremmet en sosialt presset situasjon overfor nyhetsreporteren og hennes intervjuobjekt - valgte TV2-nyhetene å fortolke stuntet som et overtramp overfor Jagland og hans familie. Dette samsvarte også med TV2 reporter Elin Sørsdahl umiddelbare reaksjon under stuntet, med sin kommentar om Tufte Johansens manglende "fintfølelse" i denne spesielle situasjonen knyttet til Jagland.

Om enda mer interessant i den sammenheng er det faktum at den øvrige presse, som sett i min analyse, neste dag samstemmig velger å fronte TV2s fortolkning av stuntets kritisk kommenterende retning. Her hadde avisene et klart valg i sin videreføring av dette fremprovoserte ordskiftet, og valgte så denne fortolkningen fremfor forklaringen om mediekritikk, som NRK så tydelig hadde profilert. Denne samstemmigheten synes å samsvare godt med, og viser indikasjoner på, en til dels utbredt journalistisk selvtjenende handlingsstrategi og selvforståelse. Dette indikerer en utbredt vilje til å bortdefinere kritikk mot egen profesjonsutøvelse til fordel for alternative vinklinger. Eller eventuelt pressens manglende vilje til å ta inn over seg kritikk mot egne rekker. Pressens umiddelbare stillingtagen på Jaglands side, der han forsvares som et offer for andre aktørers maktutøvelse, passet også inn med en utpreget vilje til å fremme en legitimerende forståelse av pressen som de svakes hjelper mot de sterke. Noe som samsvarer med "journalisme"-perspektivet, som omtaler journalisters myte om seg selv som folkelige representative aktører, som plassert seg selv mellom avmakten og makten.

Alle avisene i utvalget viste også en stor enighet i sin vilje til å bringe inn stabiliserende element etter kyllingstuntets forstyrrelse av den sedvanlige orden, ved samlet å

vektlegge beklagelser og krav om intern oppvask i NRK som første reaksjon. Noe som slik umiddelbart skapte en bred front mot anerkjennelsen av stuntets berettigelse.

Både den til dels samstemmige førstereaksjonen, og den samstemmige endringen av fokus den påfølgende dagen, viser også en klar flokkmentalitet i mediene. Nyhetsmedienes samlede endring i omtale av kyllingstuntet fra dag en til dag to etter stuntet er et interessant funn. I sin sammenheng er det flere momenter som kan trekkes frem i den forbindelse.

Ettersom det var den pågående nyhetsdiskursen om Jagland som stod i medienes fokus, kunne dette være medvirkende til den brede og samlede reaksjon på stuntet som noe rettet mot Jagland. Den plutselige endringen, der mediekritikken kom i fokus, kan rett og slett bare være fundert i at mediene fikk tid til å summe seg og refokusere på hendelsen. Men også andre aktørers reaksjoner kan ha vært medvirkende i dette henseende. Min analyse har vist at publikums reaksjoner, slik de ble fremstilt i mediene, ikke samsvarte med den ensidige fordømmelsen av stuntet, som pressen først hadde lagt opp til. Selv om mange også var kritiske, var det en diversitet i reaksjoner, hvor faktisk storparten mente stuntet både var treffende og morsomt. Også det faktum at «Åpen Post» hadde sin sending kvelden etter stuntet, hvor komikerne frontet harselas mot pressens kritikk av stuntet, og Bernanders sensur, hadde her en innvirkning. Det er også interessant at pressen profilerte høyt både Tufte Johansen motytring mot TV2 og presseforbundet, og kritikken av Bernander, dagen etter «Åpen Post»-sendingen. Dermed ser vi at komikeren i kraft av sin posisjon i mediene også kunne påvirke det videre ordskiftet. Pressen fikk slik ikke monopol på den symbolske produksjonen, og var nødt til å ta inn over seg andre perspektiver ettersom disse nå allerede hadde fått svært stor oppmerksomhet i den medierte offentligheten. Pressens streben etter å vise aktualitet, og at de er ”med i tiden”, la til rette for dette. Herunder skal vi heller ikke se bort fra at Tufte Johansens og den nye humorens anerkjennelse som tidsriktig og trendy kunne ha noe å si. Det er lite ”kult” å ikke ha sans for «Åpen Post» sin humor, og om pressen fortsatt forholdt seg ensidig kritisk mens andre lo av stuntet, ville pressen - da særlig blant unge og progressive miljøer - fort kunne bli oppfattet som bakstreversk. Og nettopp det ville være et besynderlig stempel å få i pannen. Særlig for en presse som synes å ville gjøre alt som står i deres makt for å være et steg foran sin egen skygge.

8. Litteraturliste

- Allern Sigurd (2002) «Medieroller i Ap's interne maktkamp», i *Aftenposten* 11.01.02
- Allern, Sigurd (2001) «Kildene og mediemakten», i Eide, Martin (red.) *Til dagsorden!*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Allern, Sigurd og Bodahl-Johansen, Gunnar (2000) «Mediene og Jaglands fall», i *Dagbladet* 16.02.00
- Allern, Sigurd (1997) «Journalistikken og markedene». *IJ-rapport* 1/97. Fredrikstad
- Allern, Sigurd (1993) «Nyheiter og kjeldemakt», i Hagen, Ingunn og Helland, Knut (red.) *Verda på skjermen : Om nyheiter og fjernsyn*, Oslo: Det Norske Samlaget
- Andersen, Øivind (1997) « Rette ord i rette tid : Kairos i klassisk retorikk», i *Rhetorica Scandinavia* nr. 4/December 1997: side 21-27
- Asp, Kent (1992) «Journalistikk som forskningsområde», i Carlsson, Ulla & Lindblad, Anders (red.) *Forskning om journalistikk, medier & kommunikation*, (s59-69) Göteborg: NORDICOM-Sverige
- Asp, Kent (1986) *Mäktiga massmedier: Studier i politisk opinionsbildning*, Stockholm: Förlaget Akademilitteratur AB
- Bakhtin, Mikhail (2003) *Latter og dialog : Utvalgte skrifter*, Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Bakhtin, Mikhail (1968) *Rabelais and His World*, Massachusetts: The M.I.T Press
- Beck-Karlsen, Jo (2003) «Journalistikkens demokratiske underskudd», i *Morgenbladet* 28.feb-6.mars 2003
- Beck-Karlsen, Jo (1996) *Ubehaget i journalistikken*, Oslo: Forum
- Ben-Porat, Ziva (1979) «Method in madness, Notes on the structure of Parody, Based on MAD TV Satires», i *Poetics today*. Tel Aviv: Vol. 1, No 1-2: side 245-272
- Berger, Peter L. og Thomas Luckmann (1996 [1966]) *Den samfunnsskabde virkelighet*, Viborg: Lindhart og Ringhof
- Bitzer, L.Loyd (1997) «Den retoriske situasjonen», i *Retorica Scandinavia*, nr. 3/1997: side 9-17
- Bourdieu, Pierre (2002 [1991]) *Language & symbolic power*, Cambridge: Polity Press
- Bourdieu, Pierre (1998) *On television and journalism*, London: Pluto Press
- Bourdieu, Pierre (1996) *Symbolisk makt*, Oslo: Pax Forlag A/S
- Brurås, Svein (2002) *Etikk for journalister*, Bergen: Fagbokforlaget
- Critchley, Simon (2002) *On Humor*, London: Routledge

- Dahlgren, Peter (1995) *Television and the Public Sphere*, London: Sage
- Douglas, Mary (1999) *Implicit Meanings: Selected Essays in Anthropology* (2.utg),
London: Routledge
- Eide, Martin (2001) «Journalistisk makt. Et oppslag», i Eide, Martin (red.) *Til dagsorden!*,
Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Eide, Martin (1999) «Det journalistiske mistaket», i Møen og Slaattelid, *Det sivile samfunn*.
Oslo: Aschehoug
- Eide, Martin (1995) «Populærjournalistikk på norsk: Historiske noter om avisschizofreni», i
Norsk Medietidsskrift nr. 1/1995: side 43-55
- Eide, Martin (1992) *Nyhetens Interesse*, Oslo: Universitetsforlaget
- Ekecrantz Jan og Olsson, Tom (1994) *Det redigerade samhället*, Stockholm: Carlsson
- Fausing og Larsen (1982) *Billeder : analyse og historie*, København:
Dansk lærerforening/Skov
- Fauske, Halvor (1991) *Profesjonene - Bremsekloss eller sydebukk*, Oslo: FAFO
- Fiske, John (1987) *Television Culture*, London: Methuen & Co. Ltd
- Fiske, John og Hartley, John (1981) *Fjernsynets sprog*, København: Nyt Nordisk Forlag
- Freud, Sigmund (1994 [1905]) *Vitsen og dens forhold til det ubevisste*, Oslo: Pax Forlag A/S
- Gripsrud, Jostein (2002) «Klukk-klukk gentlemen», i *Dagens Næringsliv* 19.01.02
- Gripsrud, Jostein (1999) *Mediekultur, mediesamfunn*, Oslo: Universitetsforlaget
- Gronbeck, Bruce E. (1995) «Rhetoric, Etics, and Telespectacles in the Post-everything Age»,
i Brown, Richard H. (red.) *Postmodern Representations : Truth, Power, and Mimesis
in the Human Sciences and Public Culture*, Chicago: University of Illinois Press
- Gronbeck, Bruce E. (1990) «Electric rhetoric: the changing forms of american political
discourse», i *Estratto Da Vichiana*. Napoli: 3a serie, Anno 1, 1990: side 141-160
- Hagen, Ingunn og Helland Knut (red.) (1993) *Verda på skjermen*, Oslo: Det Norske Samlaget
- Hartley, John (1982) *Understanding news*, London: Methuen
- Helland, Knut (1994) «Nyhetskonvensjoner I fjernsyn: Om å få nyheter til å se ut som
nyheter», i *Norsk Medietidsskrift* nr. 1/1994
- Hernes, Gudmund (1978) «Det mediavridde samfunn», i Gudmund Hernes (red.)
Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon. Oslo: Universitetsforlaget
- Hernes, Gudmund (1975) *Makt og avmakt*, Bergen: Universitetsforlaget
- Hernes, Gudmund (1983) «Media, struktur, vridning, og drama», i *Nordicom-Infomasjon*:
side 3-4
- Hutcheon, Linda (1985) *A theory of parody*, London: Methuen & Co. Ltd

- Johansen, Anders (2002) *Talerens troverdighet*, Oslo: Universitetsforlaget
- Kjus Yngve (2004) *Karneval i kringkastingen*, Hovedoppgave i Medievitenskap, Universitetet i Oslo
- Korsvold, Åge (2003) «Journalisten - bølge eller gentleman?», i *Aftenposten* 04.04.03
- Larsen, Leif Ove (2003) «Muntre perspektiv: Fjernsynskomediens estetikk», i Gjelsvik, Anne, Iversen, Gunnar (red.) *Blikkfang : Fjernsyn, form og estetikk*. Oslo: Universitetsforlaget
- Larsen, Leif Ove (2001) «Respektløs moro? : Satire og parodi i 1960-årenes tv-komedie». i *Norsk Medietidsskrift* nr. 1/2001: side 5-24
- Marsdal, Magnus E. og Eia, Harald (2003) «Nyliberal Lillelørdag?», i *Samtiden* 4/2003: side 74-84
- Mathisen, Thomas (1993) *Makt og medier : En innføring i mediesosiologi*, Oslo: Pax
- Mørch, Audun J. (2003) «M.M Bakhtin», i Bakhtin, *Latter og dialog : Utvalgte skrifter*, Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Nylund, Mats (2000) *Icensatt interaksjon : Strukturer og strategier i politiska mediesamtal*, Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland
- Nørretranders, Tor (1997): *Stedet som ikke er : fremtidens nærvær, nettverk, og internet*, København: Aschehoug
- Petersson, Olof (1994a) «Journalister som klass, journalismen som ideologi», i: Edvardsen Terje S., *Media og samfunnsstyring*, Bergen: Fagbokforlaget
- Petersson, Olof (1994b) «Missriktad kårande bland journalister», i *Pressens Tidning* 12/1994: side 10
- Petersson, Olof (1989) *Makt i det öppna samhället*, Stockholm: Carlssons
- Raaum, Odd (2001) «Se opp for etterligninger», i Eide, Martin (red.) *Til dagsorden!*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Ruth, Arne og Åmås, Knut Olav (2003) «Mediekritikk er mediernes ansvar», i *Samtiden* 1/2003: side 128-141
- Sand, Gunnar og Helland, Knut (1998) *Bak Tv- nyhetene : Produksjon og presentasjon i NRK og Tv2*, Bergen: Fagbokforlaget
- Schudson, Michael (2003) *The sociology of news*, New York: W.W. Norton & Company
- Schudson, Michael (1995) *The power of news*, Massachusetts: Harvard University press
- Sejersted, Francis (1998) «Pressen og ytringsfriheten», i: *P2-Akademiet L*, Kulturredaksjonen NRK P2. Oslo: Boksenteret A/S: side 70-82
- Skirbekk, Sigurd (1986) *Ideologiavsløring som ideologi*, Oslo: Universitetsforlaget

- Skjeie, Hege (2001) «Det kritiske kjendiseri», i *Nytt norsk Tidsskrift* 3/2001: side 229-245
- Stoltenberg, Jens (2003) «Hvem gransker granskerne?», i *Aftenposten* 15.01.03
- Syvertsen, Trine (1997) «Allmennkringkasting, nyheter og politisk legitimitet. Ei drøfting av utviklinga i nyheitsavdelinga til BBC. », i Hagen, Ingunn og Helland, Knut (red.) *Verda på skjermen*, Oslo: Det Norske Samlaget
- Taylor, Charles (2000 [1991]) *Autentisitetens etikk*, Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Thielst, Peter (2001): *Det onde & latterens lyst*, Fredriksberg: DET lille FORLAG
- Thompson, John B. (2002) «Editor's Introduction», i Bourdieu, Pierre (2002 [1991]) *Language & symbolic power*, Cambridge: Polity Press
- Thompson, John B. (2000): *Political Scandal: Power and visibility in the media age*, Cambridge: Polity Press
- Thompson, John B. (1995): *Media and Modernity*, Cambridge: Polity Press
- Wagg, Stephen (1996): «Everything else is propaganda : The politics of alternative comedy», i Paton, George E.C., Powell, Chris, Wagg Stephen (red.) *The Social Faces of Humor : Practices and issues*, Aldershot: Arena
- Wagg, Stephen (1998) «They already got a comedian for governor : Comedians and politics in the United States and great Britain», i Wagg, Stephen (red.) *Because I tell a joke or two*, London: Routledge
- Waldahl, Ragnar, Andersen B., Michael, og Rønning, Helge (2002) *Nyheter først og fremst: Norske tv-nyheter: myter og realiteter*, Oslo: Universitetsforlaget
- Weber, Max (1971 [1922]) *Makt og byråkrati*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Ytreberg, Espen (2000) *Brede smil og spisse albuer: Hvordan fjernsynet overtaler*, Oslo: H. Ascheheoug & Co.

Avisartikler/internettkilder:

Aftenposten

«NRK ble presset til å beklage» Nærø Sturle Scholz (16.01.02)

Tilgjengelig: <http://atekst.mediarkivet.no/atekst/> [18.11.04]

aftenposten.no

Nisser badet mot tidlig julehandel (17.11.04)

www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article914310.ece [12.12.04]

I språkets speilkabinett (22.02.03)

www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/article.jhtml?articleID=495443

Stoltenbergs mediekritikk (18.01.03)

www.aftenposten.no/meninger/leder_morgen/article.jhtml?articleID=473406 [18.01.03]

Pressen mener selvjustisen er god nok (16.01.03)

www.aftenposten.no/kul_und/article.jhtml?articleID=472067 [16.01.03]

Bergens Tidende

«-Jeg gikk ikke for langt», Oppegård, Guri Gunnes (29.10.02)

Tilgjengelig: <http://atekst.mediarkivet.no/atekst/> [18.11.04]

Dagbladet

«Shabana løftet Krekar i været. Rasende mulla føler seg krenket», Unn Conradi Andersen,

Marius Sandvik, Sindre Granly Meldalen (28.04.04)

Tilgjengelig: <http://atekst.mediarkivet.no/atekst/> [10.12.04]

«Kykeli kokos i hver sending», Tine Ustad Figenschou (14.09.02)

Tilgjengelig: www2.hivolda.no/amf/Medievitskap/avissider/140902-54.pdf [20.11.04]

dagbladet.no

NRK trekker Schau-innslag (15.10.04)

www.dagbladet.no/kultur/2004/10/15/411468.html [18.11.04]

Batman tatt ned fra Buckingham Palace (13.09.04)

www.dagbladet.no/nyheter/2004/09/13/408186.html [15.11.04]

Klar for krig (28.08.04)

www.dagbladet.no/magasinet/2004/08/28/406698.html [23.11.04]

Seerrekord for «Torsdagsklubben» (01.11.02)

www.dagbladet.no/kultur/2002/11/01/352783.html [18.11.04]

Kakling ga seerrekord i Åpen Post (17.01.02)

www.dagbladet.no/kultur/2002/01/17/306761.html [18.11.04]

dn.no

Pr-stunt for millioner (21.09.04)

www.dn.no/forsiden/etterBors/article333119.ece [15.11.04]

kanal24.no

«Kommissjonen» sitt intervju med Knut Torbjørn Eggen (2004)

www.kanal24.no/kommissjonen/lyd/kteggen.mp3 [20.12.04]

nrk.no

Åpent brev fra Tufte (16.01.02)

www.nrk.no/programmer/tv_arkiv/apen_post/1574778.html [03.09.04]

New York Times

«Militant Mullah Meets Match In Comic at Norway Nightclub» Craig S. Smith (30.04.04)

http://query.nytimes.com/search/query?query=krekar&date_select=full&srchst=nyt

presse.no

Vær varsom plakaten (10.06.04)

www.presse.no/varsom.asp [10.06.04]

tv2.no

Hva gærnt har jeg gjort (29.09.04)

<http://pub.tv2.no/nettavisen/sport/fotball/landslaget/article284938.ece> [15.11.04]

VG

«Angrende kylling» Johnsrud, Ingar og Skogseth, Rune (16.01.02)

vg.no:

-Økt selvsensur i «Torsdagsklubben» (30.10.02)

www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=5830426 [18.11.04]

Thorvald fikk også et løft av Shabana (30.04.02)

www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=225541 [15.12.04]

9. Vedlegg

Vedlegg 1. Tv2, 1830-nyhetene 15.01.02	Innslaget om Jaglands illebefinnende
Lyd:	Bilde:
<p>A) Voiceover: Torbjørn Jagland til sykehus i ambulanse etter illebefinnende i Stortinget. B) Voiceover: Per Orderud tilstår at han forfalska farens underskrift på kjøpe-kontrakten til Orderud gård. C) Voiceover: Fleire personer som overlevde skytedra [...].</p> <p>1. Studiovert Morten Sandøy: God kveld. Torbjørn Jagland er innlagt på rikshospitalet etter eit illebefinnende.</p> <p>Studiovertinne Siri Lill Mannes: Arbeiderpartileiaren som over lang tid har vore under hardt press, blei i formiddag bore ut frå kontoret sitt på Stortinget.</p> <p>2. Voiceover av reporter Elin Sørstad (ES): Tydelig preget av alvor, arm i arm med parets barn kom Jaglands kone Hanne Grotjord til Rikshospitalet i formiddag. Hun og ektemannens kollegaer har nettopp fått vite at Jagland har hatt et illebefinnende på kontoret.</p> <p>3. Jaglands sekretær: Det som har skjedd er at Torbjørn Jagland for cirka 20 minutter siden ble brakt til rikshospitalet for undersøkelse, etter at han i formiddag hadde et illebefinnende på sitt kontor.</p> <p>Voiceover: Det var Jaglands sekretær som fant Aps partileder etter at han ikke dukket opp til et avtalt møte. Til sekretæren og stortingets bedriftslege fortalte han at han hadde følt seg uvel på vei til jobben i dag. Jagland ble fraktet ut på bære til en ambulanse som kjørte han til rikshospitalet:</p> <p>Marta Solberg (Ap): Ja det e grunn til å være bekymra. Vi e urolig når vi får en sånn..., en sånn beskjed.</p> <p>4. Voiceover: Jagland var våken og klar da han ankom hit til den medisinske poliklinikken. Etter han ble undersøkt har han stort sett sovet i hele dag. Jaglands lege sier han trenger ro, og har frarådet han til å ta imot besøk av andre enn sin kone og to barn.</p> <p>5. Studivertinne: Ja Elin Sørstad på rikshospitalet. Kva veit du om Jaglands tilstand no?</p>	<p>Tv2 Nyhetenes åpningsvignett. A): Torbjørn Jagland sittende i stol, med en alvorlig mine. (klipp) Rikshospitalets inngangsparti, med grafisk element i forgrunnen som bærer teksten: "Jagland på sykehus". (klipp) To hvitklede damer på et kontor. (klipp) B): P.Orderud / hus. C): Ung mann / politi.</p> <p>1. Studio. Studiovert og studiovertinne i Tv2s nyhetsstudio. Begge sitter bak nyhetsdesken, midt i bildet, forovervendt og ser i kamera. (klipp) Studiovertinne i nærfokus. Grafikk med bilde av Jagland med teksten: "Innlagt på sykehus".</p> <p>2. Rikshospitalets lobby. Scenen viser Jaglands kone, Hanne Grotjord, som ankommer, sammen med parets to barn. De tre filmes forfra mens de går. Tv2 reporter E.S strekker seg frem og legger hånden på Grotjords skulder og forsøker å stanse henne eller si noe til henne. Grotjord veksler et ord, men stanser ikke og går forbi. Kamera følger bevegelsene (klipp) De filmes så mens de går innover lobbyen. (klipp)</p> <p>3. Stortinget. Jaglands sekretær i nærfokus (klipp) Dør med Jaglands navneskilt (klipp) Jaglands kontor (klipp) Rikshospitalets inngangsparti (klipp) Marta Solberg gående, så vendt i nærfokus (klipp)</p> <p>4. Inngangsparti Rikshospitalet. Scenen viser bygningen og inngangspartiet fra utsiden. (klipp) Korridor inne på sykehuset, noen går igjennom dør</p> <p>5. Butterfly. Bildetittel: "Jagland på sykehus" Ankerkvinne i studio og reporter utenfor Rikshospitalet. Ankerkvinne etablerer dialog m ES.</p>
<p>6. ES: Vaktstående lege opplyser i kveld at Torbjørn Jaglands tilstand er tilfredsstillende. Han trenger fred og ro og det får han her på rikshospitalet. (1)*... Ankerkvinne: Kva behandling får Jagland på sykehuset? (2)*... ES: Jo.. eh... han har jo ikke fått (3)* noen spesiell diagnose.. og det... dere ser bak meg at det er noen som ikke har fintfølelse i situasjonen... i denne... i denne litt spesielle situasjonen. Men jeg kan rette spørsmålet til Trine Lind, som er informasjonssjef ved Rikshospitalet. Hva slags type behandling får Jagland her?</p> <p>Trine Lind: Ja nå ligger han til observasjon, og det innebærer at han eh..hmm... øh ..at det blir tatt prøver og gjort undersøkelser det man synes er nødvendig, og det... han blir da overvåket av av kvalifisert personell og... (4)*... Det er litt vanskelig å konsentrere seg her.. he, he... (humrer)... med den slags... ja. (tar seg i latteren)</p> <p>ES: Det er blitt sagt tidligere at Jagland skal skrives ut i morgen. Står det fast?</p> <p>Trine Lind: Altså...øh...(5)*... det legen sier er... at de gjerne vil ha han til observasjon til i morgen, og så vil da situasjonen bli vurdert på nytt på bakgrunn av hvordan han har hatt det så langt, og hvordan han føler seg og...og hva de finner ut. Øh... det er altså ikke noen grunn til å... forvente at det blir noe langvarig opphold men jeg tror nok legene eh mener det er viktig å sikre at han får fred og ro og det vil de ta med i vurderingen.</p> <p>ES: Vil han bli sykemeldt?</p>	<p>6* Kyllingmannens kommentar:</p> <p>(1) Hei! Har vi vært littegranne kritiske? [Kakling]</p> <p>(2) Og nå skal vi være snille! [Kakling]</p> <p>(3) [Snakker i munnen på ES så budskapet er vanskelig å høre, men bruddstykker som gjentar det første kan høres]: [Kakling]....nå skal vi være litt snille... [Kakling]vi var visst litt for kritiske...[Kakling]...</p> <p>(4) Åh... vi var litt forsinket du der du?</p> <p>(5) Kakling & rop i bakgrunnen</p> <p>6. Live-reportasje. Reporter i nærfokus. Snakker direkte i kamera, etablerer forbindelse med seere. Kyllingmannen kommer plutselig inn i bildet fra h., går bak reporter,(ES stivner litt i ansiktet) stiller seg på v. side og ser rett i kamera. (1)* Reporter får spørsmålet på øret fra studio, og opprettholder fokus mot kamera. (2)* ES smiler, men anstrenger seg for ikke å le. (3)* Mens hun prater kommer kyllingmannen flere ganger opp mot kamera, stikker hodet frem over reporterens skulder. Kamera panorerer mot Lind som kommer i nærfokus. Kyllingmannen løper i bakgrunnen og ut av bildet - dukker så opp igjen inn fra venstre bildekant, bak intervjuobjekt, og avlegger en siste kommentar. (4)* Lind ler tydelig - holder smilet under reporterens neste spørsmål – blir så alvorlig. Lind i nærfokus. (5)* Kyllingmannen danser frem og tilbake i bakgrunnen – beveger seg ut mot høyre, legger seg ned på ryggen, ruller seg opp igjen, og beveger seg lengre bakover fra intervjusituasjonen. To av sykehusets sikkerhetsvakter kommer inn i bakgrunnen fra v. og beveger seg mot kyllingmannen. Med kyllingmannen dansende forsiktig foran seg beveger alle tre seg til v., og ut av bildet. Lind fortsatt i nærfokus. (ES kan skimtes til v. i bildet)</p>

Trine Lind: Eh... det er litt tidlig å si men det er en opplysning som dere kan få i morgen for jeg antar at de tar den beslutningen da
ES: På torsdag skulle Torbjørn Jagland etter planen reist til Finland for å delta på et sosialdemokratisk møte, sammen med Jens Stoltenberg. Nå ser det ut til at Stoltenberg reiser alene, og han var også en av de første som kommenterte Jaglands illebefinnende
7. Voiceover: Parlamentarisk leder i Arbeiderpartiet Jens Stoltenberg [...]

Lind i nærfokus. Kamera panorer så mot reporter, som snur seg mot kamera, kommer i nærfokus, og snakker direkte til kamera.
(klipp)
7. Konferanserom. Stoltenberg kommer gående inn. Kamera panorerer og vi ser en gruppe Ap politikere sittende i tydelig alvor.
(klipp) Stoltenberg i nærfokus. [sendingen fortsetter...]

Vedlegg 2. Nyhets- og aktualitetsdekning av kyllingstuntet i fjernsynet 15.01.02	
Lyd:	Bilde:
<p>TV2, 21-nyhetene om kyllingstuntet</p> <p>1. [Asluttende del fra første innslag om Jaglands illebefinnende] Studiovertinne Siri Lill Mannes: Kva følger vil jaglands illebefinnande få? Stein E. Kristiansen: Det ville være urimelig å spekulere om konsekvensene av dette akkurat nå. Vi vet ingenting om årsakene til det som skjedde. Vi vet også fint lite om helsetilstanden til Jagland... eh, men det som er vært sagt til nå gir jo et håp om at Torbjørn Jagland relativt raskt er på beina igjen og tilbake i god form. Studiovertinne: Takk skal du ha Stein Kåre Kristiansen</p> <p>2. Studiovertinne: Og denne saken har alt fått følger for NRK Studiovert Morten Sandøy: Ja, Rikshospitalet reagerer kraftig på at Bård Tufte Johansen fra programmet Åpen Post prøvde å lage humor på Jaglands sjukdom direkte på TV2-nyheitene tidligare i kveld.</p> <p>3. Reporter ES: "[...] han trenger fred og ro og det får han her på Rikshospitalet [... kakling...] Studiovertinne Kva behandling får Jagland på sykehuset?" ... [voiceover inn] ... Voiceover: Det var altså da Tv2 fortalte om Torbjørn Jaglands helsetilstand på direkten tidligere i kveld at Bård Tufte Johansen fra NRKs underholdningsprogram Åpen post, kom inn i bakgrunnen iført kyllingkostyme. Rikshospitalets informasjonsdirektør, som også ble intervjuet, så ikke humoren i dette.</p> <p>4. Trine Lind: Ja, ærlig talt..at det der syns jeg er både respektløst og smakløst og uetisk spør du meg. Altså, jeg syns det er en helt håpløs måte å skaffe seg oppmerksomhet på. På bekostning av en relativt alvorlig situasjon.</p> <p>5. Rune Inderøy (Info.sjef TV2): Vi synst det var upassande ovenfor Jagland og hans familie. Reporter: Ehh... vil det bli gjort noe ovenfor NRK om dette? Inderøy: Nei, det trur eg ikkje, forde at det først og fremst e ei sak som e mellom NRK og Jaglands familie fordi det var en ..., det var spesielt at det skjedde under det innslaget.</p> <p>6. Voiceover: NRK-sjef John G Bernander beklager nå hele episoden. John G. Bernander: Nå vil jeg først og fremst si at i den form som dette fremstår så ser jeg at det kan ha virket støtende både overfor Jaglands familie, venner og kolleger, og det vil jeg beklage. Derest så forstyrrer vi altså en seriøs nyhetssending i denne kanalen (TV2). Det vil jeg også her og nå få lov til å beklage, fordi det synes jeg er en form for forstyrring av en reell informasjon som skal ut til det norske folk som ikke er akseptabel.</p> <p>7. Nyhetssendingen fortsetter så med neste innslag om Orderudsaken.</p>	<p>1. Butterfly - Mannes fra studio i Bergen, Kristiansen fra studio i Oslo. Titteltekst; "Jagland på sykehus". Kristiansen i nærfokus. Butterfly. (klipp)</p> <p>2. Fra studio. Studiovertinne og -vert sitter bak desk og ser rett i kamera. (klipp)</p> <p>3. Opptak vises fra første del av intervjusituasjonen, hvor reporter forstyrrer av kyllingmannen.</p> <p>4. Utenfor Rikshospitalet. Lind i nærfokus, fra samme sted som stuntet var. (klipp)</p> <p>5. Inderøy i nærfokus. Kontorlandskap i bakgrunnen (klipp)</p> <p>6. Ute i felt. Bernander kommer gående i gate, går så inn ytterdøren til TV2s kontorer Kamera tiltes og filmer TV2 logo over døren (klipp) Bernander stående i kontorlandskap m tv monitor i bakgrunnen, og TV2s logo på veggen bakenfor ham.</p> <p>7. Tilbake til studio</p>
<p>NRK1, 21 nyhetene om kyllingstuntet 15.01.02:</p> <p>1. Knut Olsen: Ja, god kveld. Torbjørn Jagland har vært ute i tøff maktkamp og hardt mediakjør den siste tiden, også her i Redaksjon 21 i går. I dag havnet han på sykehus etter et illebefinnende. Hvor mye kan vi kreve at topp-politikere må tåle? Vi skal snakke om det. Og i kveld gjorde Åpen Post, i NRK, kyllingstunt i TV2-nyhetene under et innslag om Torbjørn Jaglands sykdom. Nå legger de seg flate, og de forteller hvorfor, her i Redaksjon21. Først skal Ingvild Bryn ha siste nytt. Studiovertinne Ingvild Bryn: Ja tilstanden til Torbjørn Jagland er altså tilfredstillande, og han kan bli skreven ut av sjukehuset i morgon.</p> <p>2. [Her følger intervjusekvens med Trine Lind og politikere angående Jaglands sykdom.] 2. Studiovertinne: Og da TV2 rapporterte om Jaglands helsetilstand utenfor Rikshospitalet i kveld blei reporteren forstyrrer av Bård Tufte Johansen fra tv-programmet Åpen Post her på NRK. Utkledd som en kylling sprang han rundt. En opptreden som har vekt sterke reaksjonar.</p> <p>4. Lars Hognestad (prosjektleder Åpen Post): Vi prøver ut i Åpen Post og i underholdningsbransjen generelt... så prøver man å finne på nye morsomme ting hver eneste uke, og vi prøver å samle det i et program. Og av og til går vi over streken... og vi har nok gjort det denne gangen." Reporter: Dere beklager altså Hognestad: Vi beklager ovenfor TV2, og vi beklager ovenfor de som tror at dette var noe mot Jagland. Dette var noe mot media, og den dobbeltmoralen som ofte er der.</p> <p>5. Nyhetssendingen fortsetter så med innslag om Orderudsaken]</p>	<p>1. Fra studio. Knut Olsen i nærfokus. (klipp) Ingvild Bryn i nærfokus (klipp)</p> <p>2. Ute i felten. Ulike intervjusituasjoner. (klipp)</p> <p>3. Fra studio. Ingvild Bryn i nærfokus (klipp) Hennes stemme fortsetter oppå opptak med utdrag fra kyllingmannens forstyrrelse av TV2 sendingen.</p> <p>4. Hognestad i nærfokus. Kontorlandskap m pc-skjermer i bakgrunnen</p> <p>5. Tilbake til studio</p>
<p>NRK1, Redaksjon21 om kyllingstuntet 15.01.02:</p> <p>1. Knut Olsen: I går kveld forlot Torbjørn Jagland og Jens Stoltenberg dette studio etter en dag hvor både maktkampen og mediekjøret toppet seg. I dag morges ble Jagland, som alle vet, innlagt på sykehus etter et illebefinnende. Vi vet ikke noe om årsakene men uansett er det grunn til ettertanke om hvor mye press vi tåler og hvor mye press politikerne skal tåle.</p> <p>[2. Her følger en diskusjon med gjester i studio om hvorvidt slike illebefinnende kan relateres til stress og press. Deretter retter Knut Olsen fokus mot kyllingstuntet.]</p> <p>3. Knut Olsen: Vi skal holde samme tråden men på et litt annet spor da. Fordi diskusjonen om Jagland og medienes rolle satte ekstra fart i kveld. Bård Tufte Johansen fra Åpen Post i NRK trådte</p>	<p>1. Fra studio. Olsen i nærfokus. Sittende bak desk. Ser rett i kamera.</p> <p>2. Fra studio</p> <p>3. Olsen i nærfokus</p>

<p>nemmelig inn midt i TV2s nyhetssending i en sak det er vanskelig å le av.</p> <p>4. Opptak av TV2s innslag fra Rikshospitalet. [-Fra begynnelsen av innslaget til punktet der Trine Lind tar seg i latteren og sier: ” Det er litt vanskelig å konsentrere seg med den slags.”]</p> <p>5. Olsen: Ja velkommen hit Trine Lind. Vi så deg nettopp her. Din umiddelbare reaksjon på dette såkalte kyllingintermeso i dag?</p> <p>Trine Lind: Jeg reagerte ganske kraftig. Jeg syns det var smakløst, og jeg syns det var respektløst i dobbel forstand. Både fordi man her går inn og ehh.. forstyrrer et... et innslag hvor det skal fortelles om sykdomstilstanden til en av våre topp-politikere, men også fordi det selv om han da er topp-politiker så er han også et menneske, og han var der i rollen som pasient, og har respekt på... for det som sådan.</p> <p>Olsen: Men ehh en del... Det, det har vært sterke reaksjoner hit... eh, men blandede reaksjoner. Noen syntes dette var ustyrtelig morsomt også. Tar de feil?</p> <p>Lind: Ja, jeg synes de tar feil, det er min mening. Jeg har altså fått veldig mange henvendelser fra presse over hele landet som gjerne ville ha en kommentar, og som åpenbart syntes det var noe å reagere på.</p> <p>Olsen: Hva er det du reagerer mest på da?</p> <p>Lind: Jeg syns det er... for meg...</p> <p>Olsen: ... er det på jaglands vegne du reagerer?</p> <p>Lind: Ja på Jaglands vegne, på det at når man gjør et stykke seriøst arbeid for å opplyse om noe man tror er... det er interesse for så skal det forstyrres på den måten. Men jeg fikk også den tanken at her er det noen som ønsker å tilrane seg oppmerksomhet koste hva det koste vil, og det synes jeg er... uetisk</p> <p>Olsen: Velkommen Charlo Halvorsen du er sjefen for dette her. Ehh... Hva var tanken? Hvorfor skulle dette bli morsomt? Hva var det dere tenkte?</p> <p>Charlo Halvorsen: Tanken i... i bunn er en slags mediakritikk hvor vi føler at pressen har ehh... løpt etter Jagland med øks og hjå i et par måneder, og så...</p> <p>Olsen: Det var oss dere sikta på egentlig?</p> <p>Halvorsen: Ja. Og så falt han, og så ... i hvert fall måtte han legge seg litt ned. Og så står det en del folk der oppe med krokodilletårer og gråter litt på hans vegne, fordi de har gjort det så vanskelig for han antakeligvis. Det er i hvert fall vår tese, og så vil vi påpeke dette misforholdet her. Når det er sagt så er jeg veldig klar over at vi trakk over en strek eller to, til og med flere, men i hvert fall i forhold til familien Jagland, og dette var alt for nært for oss å gå ut nå også for TV2 som vi ødela en nyhetssending for. For det skulle vi ikke ha gjort.</p> <p>Olsen: Hva er det som ... , der kom beklagelsen</p> <p>Halvorsen: Ja</p> <p>Olsen: Hva er det som klikker?</p> <p>Halvorsen: Det er, vi opererer med en humoristisk form som på en måte alltid har en fot på grensen av, og av til en halv fot over grensen, og så en sjelden gang iblant dessverre så tipper vi over og så skjer det som (?) . Vi har såpass tette rutiner på det at det skjer heldigvis sjeldent, men av og til så går vi over streken og det er bare å beklage.</p> <p>Olsen: Er målet på sett og vi å sprengre grenser for anstendighet? ... For dere sprenger en anstendighetsgrense her.</p> <p>Halvorsen: Nei, det er... det er helt feil. Det er ... å bruke sterke virkemidler ... det er for så vidt eh et ... eh ... mål i seg selv.</p> <p>Olsen: Men hvilke grenser er det dere sprenger da? Eller tøyer?</p> <p>Halvorsen: Det er å finne på noe originalt. Å være på en måte, sånn som med dette her, så er det på en måte å være aktuell i tiden, men vår helt spesielle ...</p> <p>Olsen: ... det er greit, det vil de fleste. Men hvilken grense er det dere vil tøye? For hva som blir tolerert eller?</p> <p>Halvorsen: Nei, det er grensen for hva du har sett før. Det går ikke på et ønske om å gjøre noe ulovelig, eller gjøre noe eh... som folk skal gispe eller bli redd for, eller et eller annet grotesk. Det er å finne på noe annet, det er på en måte den grensen vi prøver ... forsøker å presse.</p> <p>Olsen: Trine Lind?</p> <p>Lind: Nei, jeg lurer jo også på hvor den grensen går. Altså hva er det som er ... som man ikke kan latterliggjøre. Altså hvor ... i hvilken situasjon. Hvor alvorlig skal en situasjon være, før man holder seg for god til å slå latterlige poenger ut av det. Altså hva slags type sak kunne man tenke seg at det vil man ikke røre. Vi har noen rettsaker gående nå eh... altså kunne man tenke seg å opptre på den måten utenfor rettslokalet i en av de sakene?</p> <p>Halvorsen: Nei, men det er jo egentlig det jeg sier at grensen for hvor langt man kan gå ligger på ... dessverre på den gale side av det vi gjorde i dag. Det er i hvert fall...</p> <p>Olsen: ... men, en hensikt hos Åpen Post gjengen; å vise frem krokodilletårene hos oss i mediene. Skjønner du det?</p> <p>Lind: Jo da, den har jeg absolutt forståelse for, og det er på en måte en kamp vi på sykehuset også kjemper det. Ehh ... det er klart at når eh markante personligheter blir lagt inn på sykehus så er det en nyhetssak. Og det forstår jeg. Men det er ikke en nyhetssak som man skal dekke løpende som enhver nyhetssak. Fordi selv om man har en aldri så fremskutt rolle som politiker, så er man også et menneske. Og i ... når man ligger på sykehus så er det den rollen som er den fremtredene, og da er</p>	<p>4. Opptak av TV2s intervju med Trine Lind, og kyllingmannens forstyrrelse</p> <p>5. Fra Studio. Olsen sitter nærmest kamera. Gjestene Trine Lind og Charlo Halvorsen ved motsatt ende av desken. Kamera veksler mellom aktørene ettersom hvem som fører ordet.</p>
---	---

<p>det vår oppgave å beskytte vedkommende og si at ... at pasienter ... ehh ... topp-politikere er pasienter og har behov for den samme respekt og den samme beskyttelse, og den samme tilbakeholdelse i å utlevere dem som andre pasienter.</p> <p>Olsen: Men er du helt sikker på at ikke Torbjørn Jagland eller hans familie kanskje tok poenget. At de syntes det var sånn passende upassende at journalister sto utenfor i dag og gråt på hans vegne? Kanskje de til og med lo av det?</p> <p>Lind: Jeg skal ikke bedømme på vegne av dem, men jeg syns det er litt vanskelig å tenke seg.</p> <p>Olsen: Du har ikke snakket med dem om det?</p> <p>Lind: Det har jeg ikke gjort</p> <p>Olsen: Okey, beklagelsen er kommet ehh, og innslaget er gått på direkten, men det blir kanskje ikke sendt ehh ... senere, men vi skal skifte tema. Takk for at dere var med her. [...]</p>	
---	--

Vedlegg 3. Tabell og artikkelliste over dekningen av kyllingstuntet i utvalgte aviser.

Her følger en oversikt over det som kom på trykk i fire utvalgte aviser omhandlende Bård Tufte Johansens kyllingstunt, i perioden onsdag 16.01.02 – søndag 27.01.02. Altså den første 1 ½ uke etter stundet.

	F	A	N	K	KOM	D	L	Total
VG	1	10	8	1	4	-	10	34
Dagbladet	3	7	6	-	3	1	4	24
Aftenposten	1	6	3	2	2	-	2	16
Bergens Tidende	2	4	1	-	3	2	-	12
Total	7	27	18	3	12	3	16	86

F = Forside

A = Artikkel (Innbefatter nyhetsartikler, reportasjer, og intervjuer skrevet av nyhetsinstitusjonens journalister)

N = Notis (Artikkel uten byline)

K = Karikaturtegning

KOM = Kommentar/leder

D = Debattinnlegg (Innlegg på debattsider, kronikker, og kommentarer fra eksterne offentlig kjente skribenter)

L = Leserinnlegg

Disse kategoriseringskoder er satt i parentes etter hvert artikkelnavn i følgende liste:

VG:

25.01.02 OM KYLLINGER OG ANNET FJÆRKRE (L)

Jeg tilhører en generasjon som ikke helt har oppfattet dybden i den type humor som en ...

25.01.02 MAKKVERK (L)

Nå er det sannelig på tide at ledelsen i NRK fjerner ...

25.01.02 KLUKK, KLUKK (L)

Bård Tufte Johansen han kan få de kaldeste typer i ...

24.01.02 MER KYKELIKY (A)

Ingen journalist bør føle seg trygge, «Kyllingmannen» kan slå til igjen. «Åpen post»-komikerne lar seg ...

22.01.02 BARE FOR SPESIELT INTERESSERTE? (L)

22.01.02 – LAVMÅL FRA MØKKAKJELLEREN! (L)

22.01.02 – LAVPANNET HUMOR! (L)

22.01.02 KYLLING – TULLING (L)

21.01.02 KYLLINGSJOKK TIL ETTERTANKE (L)

21.01.02 – USMAKELIG «HUMOR»! (L)

20.01.02 – TRUET ETTER KYLLINGSTUNTET MOT TV2 (A)

Bård Tufte Johansen har fått både trusler og sjikane lest inn på telefonsvareren sin etter kyllingstuntet ...

20.01.02 DYRET ÅPENBART (KOM)

En hund fulgte etter meg. Da den begynte å bjeffe ...

19.01.02 KVAKK! SEND EN KYLLING TIL ALLE VENNENE DINE! (N)

For kyllinglogo: Send VGL KYLL <mottakernr> For bildebeskjed: Send VGB ...

19.01.02 BERNANDER STILLTE IKKE HOS SKAVLAN (A)

Det var duket for kulturelt lett tungvektsoppgjør mellom Knut Faldbakken (Hamar) og John G. Bernander ...

19.01.02 HANEFARS DILEMMA (A)

Einar Førde var en av Bårds og Haralds største fans. Hvor stor fan er Bernander?

19.01.02 BROILER FARM (KOM)

Ukens mediebilde har vært preget av hakkekyllinger. La oss i stedet snakke om en broiler

19.01.02 BLINDE HØNER (L)

19.01.02 SVENSK TREKKFUGL PÅ NORSK KAKLE-TV (A)

19.01.02 DIAGNOSE: FEBERHET KAKLING (K)

Arbeiderpartiet har havnet på ...

17.01.02 «ÅPEN POST» FORTSETTER SOM FØR (A)

De satte et kablende fokus på Jaglands sykdom. Men redaksjonssjef Charlo Halvorsen tror «Åpen post»- ...

17.01.02 FUGLEDANSEN (KOM)

Må man ha dårlig samvittighet om man lo av kyllingen til Bård Tufte Johansen?

17.01.02 – I BESTE MENING (N)

17.01.02 – TV2 VAR VERST (N)
 17.01.02 – VILLE FÅTT SPARKEN (N)
 17.01.02 – VELDIG MORSOMT (N)
 17.01.02 SLO TILBAKE MOT KRITIKERNE (A)
 Bård Tufte Johansen kakler videre. Dagen etter kyllingstuntet hakket han løs mot kritikerne.
 17.01.02 INGEN KYLLINGER, NEI! (KOM)
 Kyniske kyllinger? Usømmelige lømler? Frekke fanter? Tomhjernede tomsinger? Dumdristige drittsekker? ...
 17.01.02 SMAKLØS KYLLING (N)
 16.01.02 MORSOMT - MENER DE UNGE (N)
 Mens kringkastingssjefen beklaget for åpen TV-skjerm og det politiske miljø raste, ble Bård Tufte ...
 16.01.02 - USØMMELIG OG UVERDIG (A)
 Usømmelig – mener Aps sekretær Martin Kolberg om kyllingspøken til «Åpen post»-komiker Bård Tufte ...
 16.01.02 TVUNGET TIL Å BEKLAGE (A)
 Kringkastingssjef John G. Bernander i NRK ville ved 19-tiden i går kveld ikke kommentere Bård Tufte ...
 16.01.02 PS! (N)
 Prosjektleder Hognestad vil ikke si om «Åpen post» vil sende innslaget med ...
 16.01.02 ANGRENDE KYLLING (A)
 NRKs Bård Tufte Johansen stakk med fjærene mellom kyllinglårene etter å ha sjokkert hundretusener av ...
 16.01.02 NRK BEKLAGER KYLLING-SPØK (F)

Dagbladet:

26.01.02 NYTT STUNT FRA KYLLING-BÅRD (A)
 I dag har Bård Tufte Johansen klekket ut flere kyllinger i Oslo sentrum. Du møter Trond Giske i en birolle ...
 23.01.02 SELG «ÅPEN POST» TIL PRIOR (L)
 Kyllingkakkelet til Bård Tufte Johansen i forbindelse ...
 21.01.02 OM Å VÆRE FINTFØLENDE (L)
 Å være nyhetsreporter på direkten er neimen ikke ...
 19.01.02 - BURDE IKKE KRITISERE BÅRD (A)
 Lederen i NRK-Journalistenes fagforening mener kringkastingssjef John G. Bernander ikke burde kritisert ...
 19.01.02 LAVPANNET HUMOR (L)
 Programmet «Åpen post» på NRK TV bør strykes av sendeskjemaet ...
 19.01.02 GODT KYLLINGSTUNT! (L)
 Jeg tilhører de som mener at det mye omtalte kyllingstuntet ikke bare var malplassert.
 18.01.02 GULLEGGET (N)
 Bård Tufte Johansens kyllingstunt på TV2 ga mye kjeft, men også reklame og uttelling ...
 18.01.02 DA NRK-SJEFEN LA SEG FLAT FOR KONKURRENTEN TV2 (A)
 Tirsdag kveld gikk NRK-sjef John G. Bernander til det historiske skrittet å oppsøke konkurrenten TV2 for å ...
 18.01.02 DET ER BERNANDER SOM ER KYLLINGEN (D)
 NRK-sjef John G. Bernander har falt Bård Tufte Johansen i ryggen. Kringkastingssjefen utøvde spontan ...
 18.01.02 KLUKK, KLUKK, KLUKK... - BERNANDER ER KYLLINGEN (F)
 17.01.02 ALT FOR MORO SKYLD (KOM)
 De angret ingenting, gutta i «Åpen post». De frittgående hanene ville sende innslaget som ville vist ...
 17.01.02 STRØM AV STØTTE (N)
 17.01.02 – KVALM AV TV2 (A)
 Etter et døgn med beklagelser og ydmykhet fra NRK-ledelsen var det nok for Bård Tufte Johansen. – TV2s ...
 17.01.02 PER STÅLE VILLE SPARKE BÅRD (A)
 Per Ståle Lønning er sjokkert over NRK-ledelsens snille behandling av Bård Tufte Johansen og ledelsen av ...
 17.01.02 KYLLING PÅ DIREKTEN (KOM)
 *Navn: Bård Tufte Johansen *Alder: 31 *Yrke: Komiker
 17.01.02 HAR ALIBI (KOM)
 Odda rådhus har hatt besøk av ubudne gjester. I natt tok noen seg inn og smurte avføring utover dørene ...
 17.01.02 – KYLLING-BÅRD KVALM AV TV2 (F)
 16.01.02 CHARLO HALVORSEN FORSVARTE ÅPEN POST (N)
 16.01.02 – GREIT Å MØTE BERNANDER (A)
 Bård Tufte Johansen stakk av fra Rikshospitalet etter sitt innhopp i TV2s 18.30-sending i går. Men han ...
 16.01.02 TV2 FIKK KJEFTEN (N)
 16.01.02 –TOMHJERNET (N)
 16.01.02 –VERST FOR NRK (N)
 16.01.02 KREVER OPPVASK (A)
 NRK-sjef John G Berander beklager på det sterkeste Bård Tufte Johansens oppførsel på ...

16.01.02 KYLLINGSJOKK FRA BÅRD TUFTE (F)
Saboterte TV2s nyhetssending

Aftenposten:

20.01.02 VANT TIL Å FÅ KJEFT (A)

- Å få kjeft er en del av jobben, sier Charlo Halvorsen. Han er prosjektsjef i NRK/Fjernsynets ...

19.01.02 IBSEN OG BJØRNEBOE OGSÅ «KYLLINGER» (L)

«Programmet «Åpen Post» må nå følges nøye». «Dette er ikke første gang de to går over streken».

18.01.02 KAKLING GA SEERREKORD (A)

Overraskende få så årets «Åpen Post»-première, men etter «kylling-stuntet» ble det 647000 seere og ...

18.01.02 KYLLINGEN SA SANNHETEN (L)

Jeg hører ikke blant trampeklapperne når Bård Tufte Johansen og Harald Eia er på luften. Jeg mener ...

17.01.02 »JEG HAR IKKE SVART PÅ TELEFONER ELLER E-POST (A)

«Riks-kyllingen» Bård Tufte Johansen var sliten dagen etter sin TV2-opptreden. Internt i NRK reagerte ...

UN2: Blandet reaksjon fra andre komikere

17.01.02 KUNSTEN Å RIBBE EN KYLLING (KOM)

17.01.02 - KRITIKKVERDIG OPPFØRSEL (N)

Generalsekretær Nils E. Øy i Norsk Redaktørforening mener måten Bård Tufte Johansen brøt seg inn i TV 2s ...

17.01.02 SATIRESJEFEN I NRK BLE RØD I KAMMEN (A)

Charlo Halvorsen (42) * Yrke: Prosjektleder i NRKs underholdningsavdeling. * Fordi: Han måtte beklage ...

17.01.02 TØVET TRUER OVERALT (KOM)

Det er lett å enes om det uheldige ved Bård Tufte Johansens kaklende innbrudd i en direkte nyhetssending ...

17.01.02 TREKK DEG! TREKK DEG! KLUKK, KLUKK, KLUKK!! (K)

16.01.02 – SÅ VIDT JEG KAN BEDØMME, ER DET DERE SOM MÅ TA EN UKES FERIE. (K)

16.01.02 USMAKELIG (N)

16.01.02 AVTALT PÅ FORHÅND (N)

16.01.02 EN SKAM, MENER PRESSEFORBUNDET (A)

En skam. Generalsekretær Per Edgar Kokkvold i Norsk Presseforbund sier kringkastingssjefen nå må gi ...

16.01.02 NRK BLE PRESSET TIL Å BEKLAGE (A)

Først etter hardt press beklaget NRK-ledelsen «kylling-innslaget» til Bård Tufte Johansen i TV2-Nyhetene ...

16.01.02 NRK LA EGGET (F)

Brøt inn i sending. NRK ble i går presset til å beklage at Åpen Posts Bård Tufte Johansen brøt inn i ...

Bergens Tidende:

27.01.02 GLED ANDRE MED DEG SELV (A)

Bærum sykehus tar humor meget alvorlig. Det var her Selskapet for Humoristisk Sans og Samling ...

27.01.02 KYLLINGER OG UBEHAG (KOM)

Forfatteren Terje Holtet Larsen har i dagene etter det famøse kyllingstuntet på Tv2 ridd høyt som ...

26.01.02 OPPMERKSOMHETSSAMFUNNET (D)

Når du leser disse ord, har jeg som forfatter av denne kronikken oppnådd noe av det viktigste ...

18.01.02 EN KYLLING TIL BESVÆR (KOM)

Det måtte en velfødd kylling til for å få fart i debatten om mediernes behandling av Thorbjørn Jagland ...

18.01.02 KYLLING GA REKORD (N)

Bård Tufte Johansens kyllingdans på Tv2 skapte ramaskrik over hele landet ...

17.01.02 HØNS PÅ DIREKTEN (D)

De som var så heldige å få med seg nyhetene på TV2 tirsdag kveld, var vitne til at programleder...

17.01.02 HUMOR HANDLER OM Å FLYTTE GRENSER (A)

- Det er ingenting som heter gammel og ny humor. Det handler mer om å flytte grenser. Men innholdet ...

17.01.02 SPRENGE GRENSER (KOM)

Nok en gang har «Åpen Post»-gjengen klart å hisse på seg deler av befolkningen. Nå får de sågar ledelsen ...

17.01.02 UHELDIG KAKLING ELLER VIKTIG MEDIEKRITIKK? (A)

Medievitar Lars Arve Røssland meinar kyllingstuntet var mislukka mediekritikk. Engasjerte nett...

17.01.02 HEFTIG DEBATT OM «KYLLINGHUMOR» (F)

Kyllingstuntet til Bård Tufte Johansen vert heftig debattert på BT's nettsider. I går kveld var det sendt inn ...

16.01.02 BEKLAGER KYLLING-FADESE (A)

«Åpen Post»-gjengen legger seg flat etter gårsdagens kyllinggule skandale. Støtende ovenfor Jagland ...

16.01.02 NRK LEGGER SEG FLAT ETTER KYLLINGSTUNT (F)

- Respektløst og upassende sier kritikere og tv-seere om Bård Tufte Johansens kyllingstunt ...